

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn: Ane Ognøy Kaspersen

Fra bomber til lastebil?

En deskriptiv undersøkelse av terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep

Dato: 15.05.19

Totalt antall sider: 81

Forord

Denne masteroppgaven er en deskriptiv og kvantitativ studie av terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep. Hele studieprogrammet og masteroppgaven har vært en reise, både faglig og personlig. Jeg har lært mye om sikkerhet og terrorisme, som er fagområder jeg synes er kjempespennende. Samtidig har det også vært et personlig eventyr – med alle de opp- og nedturer som studier og en masteroppgave medfører.

Jeg vil benytte anledningen til å takke min dedikerte og dyktige veileder, Tanja Ellingsen, for uvurderlig god hjelp gjennom hele prosessen av denne oppgaven. Hun har utfordret meg, hjulpet meg og vært tilgjengelig både tidlig og sent.

Videre vil jeg også få takke mine medstudenter for støtte og samhold gjennom hele studiet. Spesielt takk til Pernille Fagervik som har vært en viktig støttespiller og raus medstudent gjennom disse to årene. Jeg vil også rekke en stor takk tante Berit og onkel Gunnar for verdifull hjelp til korrekturlesing.

Tusen takk til mamma, pappa, familie, svigerfamilie og venner, som gjennom hele studiet har oppmuntret meg og støttet meg. Spesielt stor takk til Camilla, Frode og jentene i Høgla for at jeg har fått bo hos dere i samlingsperiodene. Jeg har satt stor pris på samværet.

Og sist, men ikke minst – min fantastiske ektemann, Daniel. Takk for at du har latt meg følge drømmen min om å studere det jeg virkelig brenner for. Uten din tålmodighet, klokskap, raushet, omsorg og positivitet hadde denne reisen stoppet for lenge siden. Du er mitt kompass.

Ane Ognøy Kaspersen

15.05.19

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep i perioden 1985 til 2017. Anerkjente forskere som Hoffman, Laqueur og Whittaker predikerte for noen år tilbake en økt bruk av sofistikerte våpen i terrorangrep. Nylige terrorangrep viser derimot en trend i å benytte primitive våpen, som kjøretøyangrepene i blant annet Nice, Barcelona og Stockholm (Counter Extremism Project, 2019). Kontrasten mellom forskernes prediksjon og den økende bruken av kjøretøy som våpen fikk meg til å ville undersøke dette nærmere. Jeg utviklet derfor to forskningsspørsmål: 1) Har terroristers valg av våpen i terrorangrep i Vest-Europa endret seg etter 9/11? 2) Brukes det mer primitive eller mer sofistikerte våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11? Jeg konstruerte også et underspørsmål: Hvilke former for våpen er det som faktisk har blitt benyttet i nyere terrorangrep i Vest-Europa?

Basert på forskningsspørsmålene startet jeg den teoretiske gjennomgangen med en presentasjon av relevante definisjoner. Deretter ble debatten vedrørende ny og gammel terrorisme presentert, på grunn av dens relevans opp mot terroristers valg av våpen i terrorangrep. Andre faktorer som globalisering, teknologi og kontraterrorisme ble også presentert. I tillegg ble det foretatt en nødvendig kategorisering av hva jeg definerte som sofistikerte og primitive våpen. I teorikapittelet ble også to hypoteser presentert.

For å finne svar på forskningsspørsmålene benyttet jeg kvantitativ metode på et deskriptivt nivå, ved hjelp av sekundære data fra Global Terrorism Database (GTD). Trendlinjer ble også konstruert for å vise til de ulike våpentypene som ble benyttet, i henhold til underspørsmålet.

Resultatene viste at terrorister i Vest-Europa både før og etter 9/11, i størst grad benytter primitive våpen. Sofistikerte våpen var ikke særlig tilstedeværende i noen av periodene. Resultatene viste også at det likevel har vært noen endringer i hvilke primitive våpen som faktisk benyttes. Bruken av eksplosiver er fortsatt høy, men har gått noe ned. Skytevåpen har på sin side hatt en kraftig nedgang, mens benyttelsen av brannstiftning har hatt en stor økning. Også kjøretøy og nærkampsvåpen har hatt en økning i bruk i vesteuropeiske terrorangrep fra perioden før, til perioden etter 9/11.

Summary

This master thesis concerns terrorist's choice of weapons in terrorist attacks in Western Europe during the period of 1985 to 2017. Recognised scientists, such as Hoffman, Laqueur and Whittaker predicted that sophisticated weapons in the future would become an increasing threat. However, the latest trend has shown that terrorists are increasingly using primitive weapons, such as the vehicle attacks in Nice, Barcelona and Stockholm (Counter Extremism Project, 2019). The difference between the scientist's predictions and the increasing use of vehicle attacks made it interesting to study terrorists' choice of weapons in terrorist attacks in Western Europe. Thus, I constructed two research questions: 1) Have terrorists' choice of weapons in terrorist attacks in Western Europe changed after 9/11? 2) Has there been an increase in usage of sophisticated or primitive weapons in terrorist attacks in Western Europe after 9/11? There was also constructed a secondary research question: What types of weapons have been used in recent terrorist attacks in Western Europe?

Based on the research questions the chapter on theoretical contributions was introduced with a presentation of the relevant definitions. Further, the debate between new and old terrorism was covered. This debate is present throughout the entire thesis because of its decisive impact on terrorist's choice of weapons. In addition, other factors that may have impact upon choice of weapons was presented, as well as a categorisation of whether a weapon is defined as sophisticated or primitive. These are among the key aspects derived from the theoretical contribution. Within the theoretical contribution two hypotheses was also presented. In order to find the answers to the research questions a quantitative methodology on a descriptive level was utilised using secondary data from Global Terrorism Database (GTD). Trend graphs for each of the different weapons types was also constructed.

The results of the analysis showed that terrorists in Western Europe both before and after 9/11 mainly use primitive weapons, whereas sophisticated weapons are not much used. The results did show that there have been some changes regarding which types of primitive weapons that are used. There has been a decrease in use of explosives and guns, while there has been an increase concerning vehicles attacks and use of incendiary and melee weapons.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Summary	iii
Oversikt figurer	vi
1. Innledning	1
<i>Oppgavens oppbygging</i>	2
2. Terrorismen og dens mange forklaringer	4
<i>Terror, terrorisme og terrorister</i>	4
<i>Hva er terror?</i>	5
<i>Hva er terrorisme?</i>	6
Terrorismens ulike inndelinger	11
Nasjonal, internasjonal og global terrorisme	11
Ideologiske ulikheter i terrorisme	12
Høyreekstremisme	13
Venstreorientert terrorisme	13
Etno-nasjonalisme	13
Religiøs terrorisme	14
<i>Hvem er terroristen?</i>	14
Lone Wolves	15
Celler, grupper og nettverk	16
<i>Ny og gammel terrorisme</i>	17
Ny organisering?	18
Fra statsstøtte til andre inntektskilder	18
Motivet har endret seg – blitt mer religiøst	19
Flere blir drept	19
Endring i valg av våpen	20
<i>Mot mer avanserte våpen?</i>	20
Alternative forklaringer på våpenvalg	22
<i>Andre faktorer for endring i valg av våpen</i>	23
Globalisering og nye trekk ved verdenssamfunnet	23
Terrorisme og teknologi	24
Kontraterrorisme	26
<i>Terrorismens muligheter og begrensninger</i>	28
<i>Hva er sofistikerte og primitive våpen?</i>	31
<i>Sofistikerte våpen</i>	32
Biologiske våpen	32
Kjemiske og radiologiske våpen	33
Kjernefysiske våpen	33
Cyberterrorismen	33
<i>Primitive våpen</i>	34
Eksploderende bomber	34
Attentat og bakholdsangrep	34
Håndholdte skytevåpen og stikkvåpen	34

Biler og lastebiler	35
Kidnapping	35
Selvordsbombing	35
Flykapring.....	35
<i>Oppsummering.....</i>	<i>36</i>
3. Metode for datainnsamling og analyse	37
<i>Oppgavens oppstart og forskningsspørsmål.....</i>	<i>37</i>
Forskningsspørsmål	37
Forskningsspørsmålenes avgrensninger	38
<i>Forskningsstrategi og design</i>	<i>38</i>
Kvantitativ metode	39
Datamaterialet i oppgaven.....	39
<i>Global Terrorism Database</i>	<i>40</i>
Andre datasett.....	42
GTDs reliabilitet og validitet.....	43
<i>Bearbeiding av datamaterialet</i>	<i>46</i>
<i>Variablene.....</i>	<i>46</i>
<i>Utarbeiding av analyser.....</i>	<i>49</i>
<i>Forskningsetiske refleksjoner.....</i>	<i>49</i>
4. Resultater og diskusjon	51
<i>Hvor mange angrep er det egentlig snakk om?</i>	<i>52</i>
<i>Hele verden: før og etter 9/11.....</i>	<i>54</i>
<i>Vest-Europa: Før og etter 9/11</i>	<i>57</i>
<i>Sofistikerte våpen.....</i>	<i>58</i>
<i>Primitive våpen</i>	<i>60</i>
<i>Sofistikerte og primitive våpen.....</i>	<i>61</i>
<i>Detaljer om de ulike våpnene.....</i>	<i>63</i>
Sofistikerte våpentyper benyttet i vesteuropeiske terrorangrep.....	65
Primitive våpentyper benyttet i vesteuropeiske terrorangrep.....	67
Eksploder	67
Brannstifting.....	68
Skytevåpen.....	69
Kjøretøy.....	70
Nærkampsvåpen.....	72
Sabotasjeutstyr.....	73
<i>Oppgavens funn</i>	<i>74</i>
5. Konklusjon	76
<i>Hva vil dette si?</i>	<i>77</i>
<i>Videre forskning</i>	<i>79</i>
De andre regionene	79
Ideologi	80
Mangelfullt materiale	80
Cyberterrorisme	81
Andre datasett om terrorisme.....	81

Litteratur	82
Vedlegg:	a
<i>Vedlegg 1 – Figur 22</i>	<i>a</i>
<i>Vedlegg 2 - Figur 23</i>	<i>b</i>
<i>Vedlegg 3 – kodebok GTD</i>	<i>b</i>

Oversikt figurer

Figur 1: Den generelle kommunikasjonsmodellen for terrorisme.....	7
Figur 2: modell ut fra forskernes prediksjoner	21
Figur 3: Sveitserostmodellen, av Reason (1997).....	28
Figur 4: Modell ut fra terroristers valg av våpen i angrep	29
Figur 5: Antall angrep basert på definisjonskriteriene	44
Figur 6: Tabell vedrørende weaptyp1_txt	49
Figur 7: Totalt antall terrorangrep over hele verden 1985-2017, målt i antall (N)	52
Figur 8: Inndeling av perioder.....	54
Figur 9: Antall terrorangrep i hele verden - fordelt før og etter 9/11.....	55
Figur 10: Antall terrorangrep i Vest-Europa, før og etter 9/11.....	57
Figur 11: Antall drepte ofre i vesteuropeiske terroraksjoner	58
Figur 12: sofistikerte våpen, før og etter 9/11.....	59
Figur 13: Primitive våpen, før og etter 9/11.....	60
Figur 14: Detaljer om våpenbruk i vesteuropeiske terroraksjoner	64
Figur 15: Trendlinje over kjemiske våpen.....	66
Figur 16: Trendlinje over eksplosiver	67
Figur 17: Trendlinje over brannstifting	68
Figur 18: Trendlinje over skytevåpen.....	69
Figur 19: Trendlinje over kjøretøy	71
Figur 20: Trendlinje over nærkampsvåpen.....	72
Figur 21: Trendlinje over sabotasjeutstyr.....	73

1. Innledning

14. juli 2016 kjørte Mohamed Lahouaiej-Bouhlel en lastebil inn i en folkemengde ved strandpromenaden i Nice og drepte 85 mennesker (Counter Extremism Project, 2019). Året etter brukte en IS-sympatiserende mann en bil som våpen da han kjørte inn i handlegaten Las Ramblas i Barcelona, og tok livet av 13 mennesker og skadet flere hundre (Brustad & Gimse, 2017). Det finnes flere tilsvarende eksempler fra de siste årene, hvor ulike kjøretøy har blitt benyttet som våpen i terrorangrep, og mange av dem har funnet sted i Vest-Europa (START, 2018). Anerkjente forskere innenfor terrorismestudier, som Laqueur, Whittaker og Hoffman, skrev for en del år tilbake at fremtidens terrorangrep ville influeres av mer avanserte våpen enn tidligere, som masseødeleggelsesvåpen og cyberterrorisme (Laqueur (1999), Whittaker (2007), Hoffman (1998)). Hendelsene som står beskrevet innledningsvis, peker derimot i retning av å være av primitiv og enklere karakter. Kontrastene mellom hendelsene med kjøretøy og forskeres påstander om bruk av mer sofistikerte våpen, har fått meg til å fundere over om det er mulig å se en skiftende trend i valg av våpen i terrorangrep og hva som eventuelt kan forklare dette. På bakgrunn av dette har jeg utarbeidet følgende to forskningsspørsmål:

- *Har terroristers valg av våpen i terrorangrep i Vest-Europa endret seg etter 9/11?*
- *Brukes det mer primitive eller mer sofistikerte våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11?*

Relatert til de to overordnede spørsmålene har jeg formulert følgende underspørsmål:

- o *Hvilke former for våpen er det som faktisk har blitt benyttet i nyere terrorangrep i Vest-Europa?*

Terrorisme, som kort kan defineres som «bruk av vold mot sivile for å oppnå en ønsket effekt gjennom å spre frykt» (Lia, Berg, Leraand & Stenersen, 2018) er et produkt av sin tid, og vil derfor influeres av tidsånden (Malkki, 2018). Lia mener at fordi samfunnet stadig utvikler seg, er det også nærliggende å anta at terroristenes metoder vil fornyes (Lia, 2005). Av slike utviklingstrekk vi har sett de siste tiårene, anser jeg spesielt globalisering, teknologi og digitalisering som sentrale. Globalisering dreier seg om hvordan økonomiske, kulturelle, sosiale og politiske hendelser veves sammen (Baylis, Smith & Owens, 2011), og ble en populær

forklaring på terrorangrepene i New York og Washington 11. september 2001 (Lia, 2005), heretter omtalt som 9/11. Som jeg viser til senere i oppgaven, er teknologi et svært bredt begrep, mens digitalisering dreier seg en om trend som drives frem av teknologiske framskritt (Aarhaug, Ørving & Kristensen, 2018). På bakgrunn av min interesse for potensielle trender i våpenbruk i terrorangrep, i kombinasjon med de ovennevnte samfunnsendringene som har funnet sted de siste tiårene, har jeg valgt å arbeide med forskningsspørsmålene som ble presentert tidligere.

Forskningsspørsmålene er av deskriptiv og kvantitativ karakter, og jeg benytter meg av Global Terrorism Database, heretter omtalt som GTD, for å besvare dem. GTD er en åpen database som drives av National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START) ved University of Maryland i USA, og som gir ut oppdaterte datasett på årsbasis. Databasen, som består av data fra 1970 til 2017, viser at Vest-Europa har opplevd 9,16 % av de registrerte terrorangrepene i verden i hele denne perioden¹. Dette utgjør 16.340 hendelser (START, 2018). Mange jeg har diskutert tematikken med de siste årene oppfatter terrorangrepet 9/11 som terrorismens store startskudd, men det er langt fra tilfelle. Vest-Europa gjennomgikk mange terrorangrep i andre halvdel av nittenhundretallet, i regi av blant annet grupper som venstreekstreme Baader Meinhof (RAF) og etno-nasjonalistiske Irish Republican Army (IRA) og Euskadi Ta Askatasuna (ETA) (Ekroll, 2015). 9/11 kan likevel anses som en aktuell skillelinje, da angrepene som har funnet sted etter dette blant annet i større grad har blitt begått på bakgrunn av religiøse ideologier og på bakgrunn av nye former for organisering (Crenshaw, 2007). Hendelsene som ble presentert helt innledningsvis er eksempler på slike angrep. Dette skillet knytter seg også opp mot den faglige debatten vedrørende ny og gammel terrorisme, hvor det argumenteres for at terrorismen de siste tiårene har endret seg i så stor grad at det kan deles inn i en ny og gammel type. Disse endringene omhandler blant annet organisering, finansiering, dødelighet og ideologi. Denne debatten kommer jeg tilbake til i neste kapittel. I tredje kapittel tar jeg for meg det metodiske grunnlaget for oppgaven, og derigjennom klargjør argumentene rundt mine valg knyttet til region og tidsperiode.

Oppgavens oppbygging

For å besvare oppgavens forskningsspørsmål, åpner jeg kapittel to med en gjennomgang av de teoretiske forankringene. Herunder peker jeg på relevante definisjoner og begrepsavklaringer,

¹ I perioden 1970-2017, i henhold til kriterie 1 og 2, mer informasjon vedrørende dette i kapittel 3.

før jeg deretter gjennomgår debatten vedrørende ny og gammel terrorisme. Derfra fokuseres det på forskernes prediksjoner og argumenter om økt bruk av sofistikerte våpen i fremtiden. Videre går jeg inn i andre mulige årsaker til potensielle endringer i våpenbruk. Avslutningsvis i kapittelet gjennomgås inndelingen av sofistikerte og primitive våpen. Gjennom kapittelet presenteres også to hypoteser, samt to modeller som er knyttet til hver av hypotesene.

Kapittel tre gjennomgår den metodiske delen av oppgaven. Jeg starter med en gjennomgang av den praktiske fremgangsmåten jeg har benyttet meg av i utformingen av dette forskningsprosjektet, hva gjelder både forskningsspørsmål, strategi og design. Deretter presenterer jeg datamaterialet og dets validitet og reliabilitet. Jeg viser også til hvordan jeg har foretatt utvalg fra en stor og uhåndterlig database for å finne empiri. Avslutningsvis i kapittelet gjennomgås også noen forskningsetiske refleksjoner.

Kapittel fire vies til oppgavens analyser og påfølgende diskusjon. For å sette de vesteuropeiske terrorangrepene inn i en global kontekst, starter jeg med en gjennomgang av terrorisme på verdensbasis, og ser på antall angrep i periodene før og etter 9/11. Derfra undersøker jeg om sofistikerte og primitive våpen brukes mer eller mindre i tiden etter 9/11 enn i perioden før, i henhold til hypotese 1 og hypotese 2. Da kategoriene «sofistikerte» og «primitive» våpen er overordnede inndelinger, som ikke tilbyr inngående detaljer vedrørende hvilke våpen som faktisk benyttes, går jeg også inn i ulike former for våpen mer detaljert, i form av trendlinjer. Det gjør jeg for å kunne si noe om hvilke våpen som faktisk benyttes i vesteuropeiske terrorangrep, i henhold til underspørsmålet som ble presentert innledningsvis.

Til slutt, i kapittel fem, oppsummerer jeg oppgaven og gjennomgår hovedfunnene. Hva er den faktiske situasjonen omkring terroristers valg av våpen i Vest-Europa i dag? Og hva innebærer disse funnene, med tanke på forebygging og bekjempelse av terrorisme i tiden framover? Avslutningsvis i kapittel 5 foreslår jeg også noen veier videre for forskning omkring terrorisme med særlig vekt på nettopp valg av våpen.

2. Terrorismen og dens mange forklaringer

I dette kapitlet gjennomgår jeg aktuell litteratur og teori, som skal sørge for at forskningsspørsmålene blir besvart på best mulig måte. Jeg starter med en begrepsavklaring vedrørende terror, terrorisme og terrorister, da jeg anser disse som de mest grunnleggende termene i denne oppgaven. I tillegg til definisjonene gjennomgås nasjonal, internasjonal og global terrorisme, de vanligste ideologiske utspringene, samt de vanligste formene for grupperinger som terrorister til nå har inngått i. Deretter går jeg inn i diskusjonen vedrørende ny og gammel terrorisme. Som nevnt i innledningen, er det naturlig at terrorismen influeres av tidsånden (Malkki, 2018). På samme måte er det mulig å tenke seg at valg av våpen også er et produkt av sin tid. På bakgrunn av det fokuserer jeg på ulike våpentyper som et siste punkt innenfor diskusjonen vedrørende ny og gammel terrorisme. Deretter gjør jeg rede for forskernes prediksjoner og argumenter vedrørende økt bruk av sofistikerte våpen, før jeg etterpå ser på andre aktuelle utviklingstrekk, deriblant globalisering, teknologi og digitalisering, og undersøker om disse faktorene kan ha innvirkning i valg av våpen. Jeg skriver også om kampen mot terrorisme, også kalt kontraterrorisme, og ser hvordan den har utviklet seg i takt med resten av utviklingstrekkene. Til slutt foreslår jeg en nødvendig inndeling av våpen, basert på om de anses som primitive eller sofistikerte. Gjennom kapitlet presenteres også to hypoteser.

Terror, terrorisme og terrorister

Etter terrorangrepene i USA 11. september 2001 uttalte daværende president, George W. Bush følgende:

«our war on terror begins with Al-Qaida, but it does not end there. It will not end until every terrorist group of global reach has been found, stopped and defeated» (Bush, 2002).

I mai året etter uttalte daværende utenriksminister Colin L. Powell, i forbindelse med utgivelsen av rapporten «Patterns of terrorism» fra 2001, noe tilsvarende:

«Terrorists respect no limits, geographic or moral. The front lines are everywhere, and the stakes are high. Terrorism not only kills people; it also threatens democratic institutions, undermines economies and destabilizes regions. In this global campaign

against terrorism, no country, no nation has the luxury of remaining on the sidelines, because there are no sidelines.» (Powell, 2002)

Presidenten og utenriksministeren anvender her de tre forskjellige begrepene som det samme, hvor terror, terrorisme og terrorist blir omtalt som uatskillelige og sammenhengende konsepter. Tilly (2004) mener at dette har fått konsekvenser i verdenspolitikken², og sier at samfunnsforskere som søker å forklare uventede angrep på sivile, bør tvile på at det finnes en distinkt sammenheng mellom følgende:

«coherent class of actors (terrorists) who specialize in a unitary form of political action (terror) and thus should establish a separate variety of politics (terrorism)» (Tilly, 2004, s. 5.)

På bakgrunn av dette har jeg valgt å definere alle disse tre begrepene videre i oppgaven.

Hva er terror?

Terror er hentet fra latin og betyr «en stor frykt» (Whittaker, 2007). «Terror» entret vestens politiske vokabular på slutten av 1700-tallet under den franske revolusjonen, og refererte til da myndighetene henrettet mange tusen mennesker under det som ble kalt «The Reign of terror» (Tilly, 2004). Siden den franske revolusjonen har begrepet fått utvidet betydning, og Tilly (2004) argumenterer for at ordet «terror» peker på en allment tilbakevendende, men upresist avgrenset politisk strategi (Tilly, 2004).

En av de aktuelle definisjonene av terrorisme som jeg snart skal redegjøre for, er Schmid og Jongmans akademiske konsensusdefinisjon (Schmid, 2012). Denne definisjonen omtaler også terror. Den sier at terror oppstår ved terrorisme, i form av en innfødt frykt, panikk eller angst. Denne frykten blir spredt blant personer som deler likheter med, eller som identifiserer seg med, de direkte ofrene av et terrorangrep og dets brutalitet og fravær av regler for krigføring (Schmid, 2012).

Terror kan dermed oppsummeres ved at det på den ene siden er et uttrykk for frykt og panikk, i henhold til Schmid og Jongmans definisjon (Schmid, 2012). På den annen side er det også en upresis avgrenset politisk strategi, slik Tilly (2004) argumenterer for. Det finnes dermed ingen presis og allmenn definisjon av terror, utover at det i stor grad dreier seg om frykt og er

² For eksempel debatten om aktøren er en terrorist eller frihetsskjemper, som jeg kommer tilbake til senere i kapittelet.

et politisk virkemiddel, som igjen gjør det viktig å diskutere disse ulike definisjonene. Et annet begrep som er relevant og som har enda flere definisjoner er terrorisme.

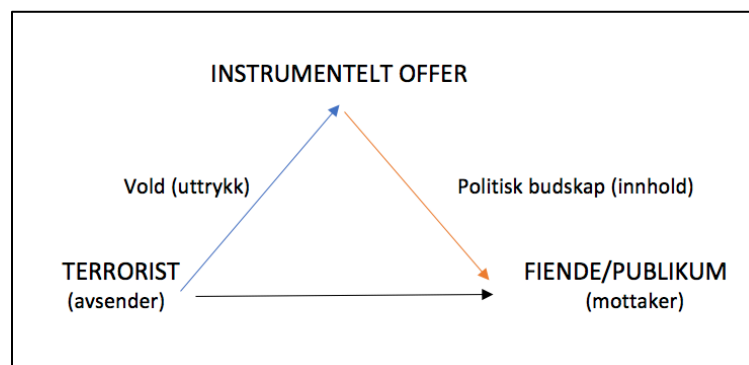
Hva er terrorisme?

Terrorisme har i løpet av de siste tiårene gått fra å være et begrep som i stor grad har vært forbeholdt faglige kretser og spesielt interesserte, til å bli allemannseie og noe mange har et forhold til (Silke, 2018). Terrorismen består begrepsmessig av svært mange og forskjellige definisjoner. Fordi terrorisme er sosialt konstruert og defineres av ulike personer med skiftende sosiale og politiske virkeligheter, finnes det ingen globalt akseptert forståelse av begrepet (Schmid, 1992). Hoffman (1998) forklarer at mange har et vagt inntrykk av hva terrorisme egentlig er, men mangler en konkret og forklarende definisjon av ordet (Hoffman, 1998). Utviklingen av innholdet i definisjonen tar også lang tid, fordi begrepet har både politiske og militære konsekvenser (Combs, 2013). Whittaker (2007) skriver at noe de fleste definisjoner av terrorisme har til felles, er at de mangler objektivitet. Han forklarer også at det han anser som en brukbar forståelse av begrepet terrorisme, er at det vanligvis er nøye planlagt i hemmelighet, om det er å gjennomføre en eller flere dramatiske hendelser, eller å sette i gang et langsiktig program for ødeleggelse (Whittaker, 2007). Reich (1998) oppsummerer det til å være en strategi av vold som er utformet for å fremme ønskede resultater ved å skape frykt i offentligheten (Reich, 1998). Jenkins forklarer terrorisme som bruken, eller en trussel av bruk, av makt for å oppnå en politisk endring (Jenkins, 1975), og sier også følgende:

«a campaign of violence designed to inspire fear, to create an atmosphere of alarm, which causes people to exaggerate the strength and importance of the terrorist movement» (Jenkins, 1975, s. 4).

Jenkins (1975) fokuserer også på at terrorisme har en kommunikativ dimensjon og dramaturgi. Hendelsene blir ofte utført foran et publikum i håp om å skape frykt. Jenkins forklarer at terrorister koreograferer vold for å oppnå maksimal publisitet, og at terrorisme er teater, og peker på at terrorangrep ofte var og er preget av dramaturgi som er tilpasset media (Jenkins, 1975). Også Engene (1994) er opptatt av den kommunikative dimensjonen og skriver i boka «Europeisk terrorisme», om vold som middel for kommunikasjon. Han skriver at «kravet om en universell, analytisk definisjon tilfredsstilles av definisjoner som ser på terrorisme som en

form for kommunikasjon» (Engene, 1994, s. 25). For en terrorist er det direkte offeret kun en budbringer. Engene (1994) skriver at ofrene blir valgt ut på to forskjellige måter: Tilfeldig eller selektivt. Den tilfeldige utvalgsmetoden oppnås ved å utføre angrep på steder som togstasjoner og andre offentlige steder hvor mange tilfeldige oppholder seg til ulike tider. Dette gjør det enkelt for hver enkelt borger å tenke at det kunne ha rammet meg, er jeg den neste? På den måten er den kalkulerede effekten oppnådd for terroristen. Den andre utvalgsmetoden er mer strategisk og ofte symbolsk. Volden blir da rettet mot borgere og ofre som de anser som representanter for det terroristen ønsker å angripe. Volden skiller seg likevel fra annen vold og likvidasjon ved at offeret er valgt ut fra sin symbolske betydning, og derfor bringer videre et budskap til mottakerne. Det finnes altså to forskjellige målgrupper; både de direkte ofrene som blir berørt og den utvidede gruppa som terroristen ønsker å påvirke eller gjøre inntrykk på. De direkte ofrene blir derfor brukt instrumentelt for å spre frykt blant den videre målgruppen. Det kan også være at den utvidede gruppa blir utsatt for krav eller politiske budskap (Engene, 1994).

Figur 1: Den generelle kommunikasjonsmodellen for terrorisme

En enkel figur som visualiserer dette er den generelle kommunikasjonsmodellen for terrorisme, som er utviklet av Heradstveit og Bjørgo (1987). Mens ordinære kommunikasjonsmodeller går fra sender til mottaker, har denne modellen fått innført et mellomstopp, ved å bruke vold mot tilfeldige eller strategiske ofre som et instrument for å oppnå sitt egentlige mål. Formidleren av handlingen eller handlingene er stort sett massemediene. Dette gjør at terroristene selv ikke har den fulle kontrollen over det politiske budskapet de ønsker å fremme³. Figuren har fått noe kritikk for å være for enkel, og for å ikke skille mellom gruppen som mål for frykt, propaganda eller krav (Engene, 1994).

³ Etter medierevolusjonen har terroristene i større grad tatt kontrollen over det politiske budskapet tilbake (White, 2017). Mer om dette senere i kapitlet.

Bjørger (2011), som var med på å utvikle kommunikasjonsmodellen som vises ovenfor, mener terrorisme handler om et sett av handlingsstrategier hvor vold og trusler om vold brukes systematisk med sikte på å skape en tilstand av frykt, få oppmerksomhet om en sak, presse noen til å gi etter for visse krav, samt å oppnå en virkning på andre enn det direkte offeret eller målet for voldshandlingen, slik kommunikasjonsmodellen ovenfor viser. Han mener det er konsensus i kjernen av begrepet, men at det er stor uenighet rundt avgrensningen av begrepet (Bjørger, 2011).

Lia (2005) går et steg videre i begrepet og ser på global terrorisme, og påstår at den mest brukte definisjonen av global terrorisme er den som brukes av amerikanske myndigheter i den årlige rapporten «Patterns of Global Terrorism». Den har blitt benyttet til statistiske og analytiske formål siden 1983. Global terrorisme blir her definert på følgende måte:

«premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents, usually intended to influence an audience» (Lia, 2005, s 11).

Fimreite, Lango, Lægreid og Rykkja (2014) forklarer terrorisme som systematisk bruk av terror og skriver:

Terrorisme som fenomen innebærer en overlagt handling, en metode eller spesiell form for kamp, men selve begrepet vedrørende terror er ikke knyttet til form» (Fimreite, et al., 2014, s. 230).

Også den norske straffeloven anvender tematikken, men omtaler heller «terrorhensikt» og «terrorhandlinger». Straffeloven kapittel 18, § 131, sier følgende:

Terrorhensikt foreligger dersom en handling som nevnt i første ledd begås i den hensikt

a) å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende

myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank- og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,

b) å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller

c) urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon (Straffeloven, 2005, § 131).

Det finnes med andre ord mange nasjonale og regionale forsøk på å definere terrorisme, men ingen universell juridisk forståelse av begrepet er godkjent av generalforsamlingen i FN⁴. På grunn av den manglende juridiske forståelsen av terrorisme, har det siden 80-tallet blitt gjort forsøk på å lage en akademisk konsensus av begrepet. Den siste og reviderte definisjonen er utarbeidet av Schmid og kom i 2011, etter flere diskusjonsrunder med akademikere og andre fagpersoner. Definisjonen består av 12 komponenter og kan oppsummeres på følgende måte:

1. Taktikk for fryktgenerering og voldshandlinger uten moralske begrensninger
2. Terrorism som taktikker i tre ulike kontekster
3. Fysisk vold og trusler
4. Trusselbaserte kommunikasjonsprosesser
5. Terror
6. De direkte ofrene er ofte sivile eller uskyldige
7. De direkte ofrene er ikke det endelige målet
8. Terroristene kan være både individer og grupper
9. Som oftest politisk motivert
10. Hensikten er å terrorisere, skremme, tvinge og provosere
11. Motivasjonen bak å delta i terrorisme kan være ulik
12. Terrorhendelser kommer sjelden alene, men er en del av en kampanje

Terrorisme refererer på den ene siden til en doktrine om den angivelige effektiviteten på en spesiell taktikk for fryktgenerering. På den annen side viser den til en praksis av beregnede og demonstrerende voldelige handlinger uten juridiske eller moralske begrensninger, rettet

⁴ En definisjon ble foreslått i FNs sikkerhetsråd i resolusjon 1566 i 2004, men den er ikke-bindende og mangler autoritet i folkeretten (Schmid, 2012).

hovedsakelig mot sivile, utført for sine propagandistiske og psykologiske effekter på ulike publikum og konfliktpartier. Den fysiske volden kan inneholde både enfasede⁵, tofasede⁶ og multifasede⁷ hendelser, og de direkte ofrene er ofte uskyldige, og fungerer som formidlere. Angrepene kan gjøres av individuelle, små grupper, transnasjonale nettverk, statlige aktører eller statssponsede hemmelige agenter. Den umiddelbare hensikten med terrorhandlinger er blant annet å skremme, destabilisere eller provosere i håp om å oppnå et gunstig utfall, i form av for eksempel publisitet eller utpressing av løsepenger. Motivasjonen bak kan være å påføre kollektiv straff, nasjonal frigjøring eller å fremme ulike politiske, ideologiske, sosiale og religiøse mål. Terrorhandlinger står sjelden alene, men inngår ofte i en voldskampanje som kan skape et gjennomgripende klima for frykt, som gjør det mulig for terrorister å manipulere politiske prosesser (Schmid, 2012)⁸.

Til tross for terrorismens ulike definisjoner, inneholder mange av dem likevel likhetstrekk ved at det handler om vold som rammer sivile, at den skaper frykt, at den har en kommunikativ dimensjon og har en politisk agenda. Disse definisjonselementene legger videre grunnlaget for den endelige definisjonen som oppgaven benytter seg av, nemlig den varianten som presenteres av START i forbindelse med GTD. Fordi datamaterialet som benyttes i denne oppgaven er hentet fra denne databasen, anser jeg deres definisjon som høyst relevant å ta utgangspunkt i. START presenterer ingen definisjon av terrorisme i seg selv, men belyser hva som anses som et terrorangrep:

«the threatened or actual use of illegal force and violence by a non-state actor to attain a political, economic, religious, or social goal through fear, coercion, or intimidation»
(START, 2018)

På bakgrunn av databasens fremtredende rolle i oppgaven, er det denne definisjonen som i stor grad vil influere videre analyser⁹.

⁵ Bombinger, eksplosjoner, væpnede angrep

⁶ Kidnapping, kapring og andre former for gisseltaking for tvangsdryktige forhandlinger

⁷ Hemmelig internering, tortur og mord

⁸ Tross sin akademiske definisjon, mener Schmid og Jongman at det fortsatt ikke eksisterer en tilstrekkelig definisjon av terrorisme, fordi det enda finnes en betydelig usikkerhet om hva som er den riktige måten å tenke på og om problemet. Samtidig synes det til at mange teoretikere og forfattere er lei hva gjelder behovet for å fortsatt vurdere de grunnleggende konseptuelle spørsmålene. Schmid og Jongman mener at dette er en farlig holdning som lett kan føre til produksjon av dårlig vitenskap og dårlige retningslinjer (Schmid & Jongman, 2017).

⁹ Det kunne også vært interessant å undersøke klassifikasjonen «gerilja» opp mot terrorisme, men grunnet oppgavens tidsbegrensning, vil ikke dette gjennomgås her.

Terrorismens ulike inndelinger

Foruten mange definisjoner av terrorisme som begrep, finnes det også flere typologier for inndeling av fenomenet. Jeg legger her vekt på to ulike distinksjoner, hva gjelder geografiske grenser og ideologi.

Nasjonal, internasjonal og global terrorisme

På 70- og 80-tallet ble det utført mange terrorangrep over hele kloden (START, 2018). Likevel var det først etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001, at begrepet «terrorisme» ble satt på dagsorden. Dette angrepet ble også ansett som det første globale terrorangrepet (Silke, 2018). En distinksjon som ofte brukes omhandler rekkevidden av aksjonene og de geografiske grensene, og avgjør om angrepet anses som nasjonal eller internasjonal terrorisme. Helt kort forklart kan det sies at nasjonal eller intern terrorisme kun involverer borgere fra et land og dermed har en nasjonal rekkevidde, mens internasjonal terrorisme involverer borgere fra flere land og dermed trækker over geografiske grenser. Eksempler på slike grenseoverskridende angrep kan være at terrorister reiser fra et land til et annet for å utøve terrorisme, eller det kan være terrorister som angriper utenlandske mål innenfor egne landegrenser, som ambassader (Wilkinson, 2001). Lia (2005) angir en lignende forklaring og sier at terrorisme defineres som internasjonalt når det involverer territorium eller borgere i mer enn ett land. Han går enda litt videre i distinksjonene og skiller også mellom internasjonal og transnasjonal terrorisme. Begrepene internasjonal og transnasjonal brukes ofte om hverandre, men Lia peker på at internasjonal terrorisme kan være knyttet til statssponsing, mens transnasjonal ikke er det (Lia, 2005). Enders, Sandler og Gaibulloev omtaler intern eller nasjonal terrorisme som:

«Domestic terrorism is homegrown in which the venue, target, and perpetrators are all from the same country. Thus, domestic terrorism has direct consequences for only the venue country, its institutions, citizens, property, and policies» (Enders, Sandler & Gaibulloev, 2011, s. 321).

Det er viktig å være klar over at grensene mellom nasjonal og internasjonal terrorisme ikke er absolutte. Fordi mennesker i stor grad reiser og forflytter seg mellom land og kontinenter, kan borgere fra for eksempel Norge bli involvert i et angrep i et annet land, som primært var rettet mot egen nasjon (Engene & Nordenhaug, 2008). Lutterbeck (2005) går så langt at han mener

at det ikke er like fruktbart å lenger snakke om nasjonal og internasjonal terrorisme, på bakgrunn av den globale tidsalderen vi lever i. De geografiske skillene mellom landegrenser betyr mindre enn før, fordi den politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle kontakten mellom ulike deler av verden er betraktelig større enn før. Dette gjelder også ideer og ideologier som inspirerer til terrorisme. På bakgrunn av dette mener han at det er vanskelig å kategorisk skille mellom intern og internasjonal terrorisme (Lutterbeck, 2005).

«Global terrorisme» er også et begrep som har oppstått med tiden, og terrorangrepet 9/11 blir, som nevnt, ansett som det første globale angrepet (Silke, 2018). Lia (2005) benytter en definisjon på global terrorisme, som ble presentert tidligere i oppgaven. Mens den internasjonale terrorismen i stor grad har vært rettet mot et spesifikt land, kan det sies at den globale terrorismen henvender seg mot mange, på bakgrunn av dens konsekvenser. Til tross for at angrepene 11. september 2001 utspant seg i New York og Washington DC, kan de sies å ha forårsaket følger for hele verden, på bakgrunn av Combs (2013) påstand vedrørende angrepets påvirkning i internasjonal politikk. Hendelsene denne dagen demonstrerte at terroraktiviteten er global både hva gjelder rekkevidde, gjerningspersoner og i dens raffinement (Combs, 2013).

Ideologiske ulikheter i terrorisme

Terrorismen deles også ofte inn kategorier basert på politisk motivasjon. De forskjellige ideologier og politiske motiver som inspirerer terrorgrupper, har en tendens til å reflektere «tidsånden», som igjen fører til at de ulike formene for terrorisme endrer posisjon med tiden. Populariteten av en ideologi alene forklarer ikke bruken av terrorisme som strategi eller taktikk. Det som gjør at terrorisme blir en aktuell taktikk har mer å gjøre med alternative måter å se på revolusjonære kamper enn rene ideologiske spørsmål (Malkki, 2018). Videre presenteres det som kan anses å være de «vanligste» ideologiske formene for terrorisme. Kategoriene er på ingen måte utelukkende og har en tendens til å overlappe hverandre, som for eksempel ved at medlemmer av Al-Qaida både er religiøse og revolusjonære (Lia, 2005). Også Rapoport (2006) bølger om terrorisme vil kort nevnes i forbindelse med dette¹⁰.

¹⁰ Rapoport dekker 150 år av terrorismens historie, og viser til en anarkistisk bølge, dekoloniseringsbølge, en ny venstreorientert og ikke-vestlig bølge, og til slutt en religiøst inspirert bølge. Hver bølge har kjennetegn hva gjelder doktrine, teknologi og finansiering. Selv om bølgene skiller ulike perioder, kan likevel fremtredende organisasjoner eksistere på tvers av hver bølge (Rapoport, 2006).

Høyreekstremisme

Begrepet i seg selv er gjerne avgrenset til bevegelser som er åpent anti-demokratiske og som forfekter eller aksepterer voldsbruk som politisk virkemiddel (Strømmen, 2014). Det viktigste elementet ved ekstreme ideologier på høyresiden har vært betydningen av nasjonalisme. Ekstreme stemmer avviser vanligvis en sivil nasjonalisme til fordel for en etnisk eller rasistisk nasjonalisme som innebærer intern homogenisering. Selv om høyreekstremisme tar forskjellige former i ulike land, har det vært en konvergens av disse bevegelsene de siste to tiårene. Dette begrunnes ofte med fallende hvite fødselsrater, reduserte livsmuligheter for ungdom i arbeiderklasse og oppfattet kulturell dekadens (Michael, 2018). I nyere tid har høyreekstremismen utviklet seg til å bli mer global enn tidligere, ved at de er i kontakt med hverandre og lar seg inspirere på tvers av landegrenser. Høyreekstremismen er også i større grad enn før basert på religion, fremfor hudfarge og etnisk tilhørighet. Det er terrorangrepene mot regjeringskvartalet og Utøya i 2011 et eksempel på, ved at Breivik fryktet at muslimer skulle overta Europa og true den kristne kulturarven (Ellingsen, 2019).

Venstreorientert terrorisme

En vanlig årsak til venstreorientert terrorisme er dens opposisjon til kapitalisme og støtte til en revolusjon som kan lede samfunnet inn i en kommunistisk retning. Et annet typisk trekk for den venstreorienterte terrorismen, spesielt fra 60- til 80-tallet, var dens internasjonale orientering og opposisjon til imperialismen. Den venstreorienterte terrorismen utgjør ingen fullstendig kategori, da det er store forskjeller i størrelsen på gruppene, historisk kontekst, politisk effekt, rollen som terrorangrepet spiller i den aktuelle kampanjen og ideologi (Malkki, 2018). Dette omhandler perioden som Rapoport (2006) omtaler som «Den nye venstreorienterte bølge»¹¹.

Etno-nasjonalisme

Etnisk og nasjonalistisk terrorisme blir ofte omtalt som det samme (White, 2017). Etno-nasjonalister skiller seg, i følge Byman (1998) fra annen terrorisme basert på ideologi, religion og økonomisk vinning. Han forklarer videre at etno-nasjonalister prøver å «smi» seg en nasjonal identitet, og hovedmålet er å mobilisere et samfunn ved å appellere til nasjonalistisk

¹¹ Det typiske for denne bølgen strategier for politisk endring, marxisme og separatisme, hvorav studentoppgjøret på 60-tallet ble ansett som et startskudd, og var inspirert av kommunistiske regimer. På denne tiden besto teknologien av både mobiltelefoner, bomber med timer, flykapring og globale medier med tv-bilder. Finansieringen kunne komme fra flere hold, men statsfinansiering av Sovjetunionen og løsemiddelpenger nevnes spesifikt (Rapoport, 2006).

bakgrunn for en spesifikk etnisk gruppe, og terrorvirksomhet brukes for å erklære gruppens identitet og meninger (Byman, 1998). Vold spiller en spesiell rolle i etnisk terrorisme. Mens det i andre former for terrorisme brukes av symbolske eller religiøse årsaker, anses volden i etnisk terrorisme som «raison d'être», som kan oversettes til grunnen til å eksistere (White, 2017). Byman (1998) mener at grensen mellom religiøs og etnisk terrorisme er hårfin, men at etno-nasjonalistiske terrorister er mer opptatt enn nasjonalitet enn deres religiøse motparter (Byman, 1998).

Religiøs terrorisme

Religiøs terrorisme kan sies å være et samlebegrep for ulike former for terrorisme som er forbundet med religiøs ideologi. Det finnes både kristen og jødisk ekstremisme, men det er i dag mest fokus på islamsk ekstremisme og jihad (Rapoport, 2006). Eksempler på aktuelle terrororganisasjoner er ISIL, Boko Haram, Hizbollah, Hamas og Al-Qaida. Kjølberg (2003) viser til at den religiøse og islamske terrorismen har ofte en politisk agenda, og aktørene tror på kampen mellom det gode og det onde (Kjølberg, 2003). Aktører som deltar i religiøs terror legitimerer handlingene sine ved å vise til et høyere mål om religiøs frelse. Religiøse terrorister er i stor grad overbevist om at deres ideologi er den eneste riktige, og at resten av verdens befolkning består av vantro (Kiras, 2011). Rapoport (2006) omtaler dette som den religiøse bølgen. Den startet på slutten av 70-tallet anses fremdeles som gjeldende. Denne bølgen er i stor grad tuftet på Guds regler og religiøse skrifter, hvorav handlinger som fornærmer Gud skal stoppes (Rapoport, 2006)¹².

Hvem er terroristen?

En terrorist kan helt kort sies å være en aktør som utfører terror, og det er mange forskjellige individer og grupper som engasjerer seg i slike aktiviteter (Tilly, 2004). En vanlig diskusjon i forbindelse med dette, dreier seg om klassifiseringen mellom terrorist og frihetskjemper. Selv om mange aktører passer inn i definisjonen av hva som anses som en terrorist, vil mange av dem selv unngå denne termen, og heller bruke mer positivt ladede ord, som frihetsforkjempere

¹² Rapoport skriver at religiøse elementer alltid har vært viktig i moderne terrorisme, fordi etniske og religiøse identiteter ofte henger sammen, men at religion nå har fått en annen betydning og begrunnelser og organiseringsprinsipper for stater. Den religiøse bølgen har skapt sekulære grupper, som en reaksjon på overdreven religiøs iver. Det finnes også kristen og jødisk ekstremisme, samt religiøse kulturer, men det er den muslimske som er mest fremtredende. Denne bølgen er i stor grad tuftet på Guds regler og religiøse skrifter, hvorav handlinger som fornærmer Gud skal stoppes. Teknologien har kommet langt i form av både internett og selvmordsbombing. Finansiering fra denne bølgen kjennetegnes ved narkotika- og våpenhandel, internettsvindel og identitetstyveri (Rapoport, 2006).

eller revolusjonære grupper. Lia (2005) skriver at terrorist blir ansett som et nedsettende begrep, og brukes av både demokratier i politisk diskurs, for å delegitimere sine politiske fiender (Lia, 2005). Også White (2017) har en tilsvarende betraktning og mener at valg av definisjon kan få politiske konsekvenser (White, 2017).

I forbindelse med denne diskusjonen, peker Copeland (2001) på to faktorer som gjør det vanskelig å definere en terrorist. Den første dreier seg om begrepets nedsettende innhold, og at aktørene selv omtaler seg i termer som frihets- og frigjøringshærer og selvforsvarsgrupper. Den andre faktoren dreier seg om at disse omtalelsene blir akseptert og brukt av vestlige nyhetsmedier. I stedet for å omtale dem som terrorister, brukes termer som separatister og frihetsforkjempere, for å unngå partiskhet. Denne misvisende merkingen er med på å opprettholde situasjonen der det ikke finnes en allment akseptert definisjon av terrorisme (Copeland, 2001). Hvorvidt gjerningspersonen eller gruppen er terrorister eller frihetskjempere, vil altså alltid variere ut fra kontekst. Mens USA og EU har utarbeidet lister over terrororganisasjoner, er dette noe Norge i større grad har holdt seg unna. Også sikkerhetsrådet i FN tilbyr en oversikt, i sin såkalte «Consolidated List» (FN, 2019). Engene (2013) skriver at det i Norge er en utbredt misforståelse at FNs liste er et mer «nøytralt» alternativ til USA og EUs oversikter, som i større grad skal være politisk influert (Engene, 2013). Han påpeker også at FN ikke har noen generell oversikt, men kun en begrenset liste som i stor grad er knyttet til medlemmer og organisasjoner med tilhørighet til Al-Qaida (Engene & Nordenhaug, 2008). Derav må det sies at FNs oversikt er tydelig influert av vestlige definisjoner, og heller ikke nøytral.

Det er også vanlig å kategorisere terrorister på bakgrunn av tilhørighet og organisering. White (2017) deler inn i «Lone Wolves», små grupper og store grupper.

Lone Wolves

Den enkleste formen for terrorisme utføres av det som kalles for «lone wolves» eller soloterrorister¹³. Tidligere PST-sjef, Benedicte Bjørnland, skrev i 2017 at det ikke finnes noen enhetlig profil på slike terrorister, men at de deler mange likheter, som for eksempel frustrerende livssituasjoner (Bjørnland, 2017). Det finnes heller ingen konsensusdefinisjon av hvem som inngår i denne formen for terrorist (Appleton, 2014), men mange av de foreslåtte definisjonene har flere likheter. White (2017) forklarer denne formen for terrorisme ved at den

¹³ Det er også mulig å skille mellom lone wolves og soloterrorister, men dette vil ikke gjøres ytterligere her. Nesser definerer en soloterrorist som en person som utfører angrepet alene, men som har en form for tilknytning til et nettverk. Lone wolves definerer han som personer som opererer helt på egenhånd og bare har hentet inspirasjon fra organiserte terrorister (Nesser, 2015).

kun krever en person, som i så stor grad er fornærmet eller krenket at han eller hun vil engasjere seg i en voldelig handling for å erklære sin sak. White forklarer også at «lone wolves» skiller seg fra kriminelle og mentalt syke som foretar voldelige handlinger, ved å angripe uskyldige. Ofrene som blir direkte involvert er ikke det foretrukne publikummet de søker, men brukes for å adressere hendelsen til personer som ser og hører om angrepet (White, 2017). Simon (2013) definerer «lone wolf» som bruken av, eller trusselen om, vold av en individuell person som handler alene eller med minimal støtte fra en eller to personer (Simon, 2013)¹⁴. Soloterrorisme er ikke et nytt fenomen, men hyppigheten har økt kraftig de siste tiårene (Bouhana, Malthaner, Schuurman, Lindekilde, Thornton & Gill, 2018). Pantucci, Ellis og Chaplais (2016) skriver at noen studier foreslår at slike angrep er en taktisk tilpasning på bakgrunn av det økende ytre presset fra kontraterrorismen. Når etterretningsorganisasjoner stadig utvikler mer sofistikerte metoder for å avsløre terrornettverk og for å avverge angrep, har grupper blitt tvunget til å tilpasse seg, og spille mer på aktører som deler samme ideologi til å handle på egenhånd uten særlig støtte. ISIL-talsmann, Abu Muhammed al-Adnani, kom i september 2014 med en oppfordring til ISIL-sympatisører verden over, om å utføre angrep i sine hjemland. En detaljert liste med enkle metoder og redskaper som kunne benyttes som våpen ble også gjennomgått i talen (Skjetne, 2014).

Nettopp fordi soloterrorister handler alene, er disse aktørene vanskelige å oppdage. Det er dog ikke alltid riktig at de opererer helt på egenhånd, da etterforskning i mange tilfeller har avslørt kontakter og bevis på at gjerningspersonen har vært kontakt med andre, eller har en tilknytning til allerede etablerte nettverk (Bjørnland, 2017).

Celler, grupper og nettverk

Det finnes også små grupper og terrorceller og mange av dem er knyttet til islamistiske ekstremister. Et eksempel på en slik celle er «Sauerland cell», som var tilknyttet Islamic Jihad Union (IJU). Gruppen besto av tyrkiske immigranter i Tyskland, og var ledet av en tysk konvertitt. 4. september 2007 ble flere av dem arrestert av kontraterror-politiet, mistenkt for å konstruere en bilbombe mot amerikanske interesser i Tyskland (Nesser, 2015). Disse små gruppene har en gjennomsnittlig levetid på 18 måneder, og kan skape mye kaos, men det er

¹⁴ Det finnes også mange andre definisjoner, deriblant Hewitt, som hevder at en lone wolf ikke nødvendigvis må operere alene, men kan innebære handlinger av opptil fire personer (Hewitt, 2003). Dette har blitt kritisert av Burton og Stewart, som derimot mener at en soloterrorist jobber helt alene, uten tilknytning til noen organisasjon eller nettverk (Burton og Stewart, 2008). Denne definisjonen er igjen mangelfull på grunn av sitt fravær av ideologiske forbindelser (Appleton, 2014).

likevel lite sannsynlig at de oppnår sine mål. Disse små gruppene bruker terrorisme som en strategi for å fremstå sterkere enn de egentlig er ¹⁵.

Foruten små grupper og celler, finnes det også store terrorgrupper, som ofte har en hierarkisk struktur. Disse gruppene har ofte mange medlemmer, er økonomisk sterke og har ressursene til å starte en revolusjon. I disse gruppene brukes terrorisme som en taktikk mot spesifikke fiender og deres støttespillere, hvor målene velges med omhu. ISIL, den islamske staten, er et eksempel på en slik gruppe som har oppstått i nyere tid (White, 2017).

Uavhengig om aktøren opptrer alene eller er medlem av en gruppe, er et fellestrekk at det benyttes vold eller trusler om vold for å oppnå en ønsket effekt. Hvilke våpen og metoder som benyttes for å oppnå denne effekten kan variere i stor grad. Whittaker (2007) viser til at alt fra bomber og kniver til kjemiske substanser og flykapring har blitt brukt de siste førti årene (Whittaker, 2007). I senere tid har også ulike typer kjøretøy i økende grad blitt en del av statistikken (START, 2018). På bakgrunn av dette kan det se ut til at valg av våpen, på samme måte som ideologi (Malkki, 2018), kan antas å influeres av tidsånden. Dette anser jeg som naturlig å se i sammenheng med diskusjonen vedrørende ny og gammel terrorisme.

Ny og gammel terrorisme

Det finnes ingen klare og definerte teorier vedrørende ny og gammel terrorisme, men det eksisterer mange bidrag som forklarer hvordan terrorismen har endret seg, og hvordan den vil fortsette å forandre seg. Kjernen i teoriene er i stor grad sammenfallende, men det er sjelden at de bruker begrepet «ny terrorisme» (Kveberg, 2012). Denne nye terrorismen har blant annet blitt omtalt som «The New Terrorism», «The New Jackals» og «Countering the New Terrorism», og har blitt diskutert både i medier, artikler og bøker (Copeland, 2001). Kveberg viser til litteratur som omhandler ny terrorisme på tidlige tidspunkter, som blant annet i 1988, 1995 og 1998 (Kveberg, 2012). Han viser til en grov generalisering og mener at det var en mellomperiode mellom gammel og ny terrorisme, som fant sted på 80- og tidlig 90-tallet. Copeland anser det som vanskelig å vise til en spesifikk hendelse som startskuddet for denne nye trenden. Han foreslår bombingene av World Trade Center i New York City i 1993 eller sarinangrepet i Tokyo i 1995 som mulige innledere for det nye paradigmet (Copeland, 2001). Crenshaw (2007) skriver derimot at mange mener at skillet går mellom før og etter terrorangrepene i New York og Washington DC 11. september 2001 (Crenshaw, 2007). Også

¹⁵ Disse terrorcellene innehar medlemmer som inngår i ulike roller: Entreprenøren, protesjèen, den som ikke passer inn noe sted og pådriveren (Nesser, 2015).

Kiras (2011) nevner denne datoen i forbindelse med ny terrorisme. Engene og Nordenhaug (2008) foreslår forskjellige årstall hva gjelder ny terrorisme, men anser 9/11 som en bekreftende hendelse på at terrorismen hadde gjennomgått et skifte (Engene & Nordenhaug, 2008).

Lesser (1999) prøver i en rapport for USAs luftforsvar å skille mellom de to typene terrorisme. Han påstår at den gamle terrorismen var motivert av ideologi, nasjonal frihet og ofte hadde en politisk agenda. De brukte skytevåpen og bomber og fikk statlig støtte. Den nye terrorismen har derimot andre motiver, andre inntektskilder og andre aktører (Lesser, 1999). Dette er også aspekter Laqueur (1999) anvender. I de neste avsnittene ser jeg nærmere på hva man mener er de viktigste momentene som har endret seg i overgangen fra gammel til ny terrorisme.

Ny organisering?

Et skille som fremheves i litteraturen omkring gammel versus ny terrorisme er at den nye terrorismen - til forskjell fra den gamle – i større grad organiserer seg i såkalte terrorceller, fremfor store organisasjoner (Neumann, 2009). Dette er noe Crenshaw (2007) også påpeker. Lesser (1999) skriver at terrorister oftere enn tidligere samler seg i ikke-hierarkiske organisasjoner med løse strukturer, og at de i større grad enn før bruker «amatører». Disse endringene gjør at tidligere analyser av terrorisme, som da i større grad var basert på etablerte og hierarkiske grupper, nå er foreldet (Lesser, 1999). Nettverkene er transnasjonale og diffuse, og gjør at grupper kan engasjere seg i mange forskjellige aktiviteter, for å diskutere nye strategier og jobbe sammen om store operasjoner (Arquilla, Ronfeldt & Zanini, 1999). Også Hoffman (1998) påpeker den økende bruken av amatører innen terrorisme. Dette kan være «deltids-terrorister» som ikke har gjennomgått profesjonell opplæring, men som ofte får tak i ressurser og metoder gjennom uformelle og internettbaserte kilder. Disse kan derfor utgjøre like stor skade som «lærde» terrorister (Hoffman, 1998).

Fra statsstøtte til andre inntektskilder

En annen forskjell som påpekes i denne debatten, er den gamle terrorismens finansiering i form av statlig sponning, som gav terroristene mange fordeler (Hoffman, 1998). For det første betalte mange stater godt for terroristenes tjenester. For det andre levde de også godt på statenes diplomatiske og militære apparat. Hoffman (1998) henter her frem den logistiske støtten som terrorister fikk tildelt av stater, som gav terroristene ellers uoppnåelige goder, som såkalte diplomatiske bager for transport av våpen og sprengstoff. De kunne også få utdelt falske

identifikasjonspapirer i form av ekte pass, og de kunne bruke ambassader som «safe houses». De fikk også bedre opptreningsmuligheter, som gjorde at mange av gruppene til slutt ble mer som militære elitegrupper, enn den stereotypiske cellen av anarkister som drev med «molotov cocktails» (Hoffman, 1998). Copeland (2001) mener at land som har vært aktive i sponsing av terrorvirksomhet, er Sovjetunionen, Iran, Libya, Irak, Syria, Cuba og Nord-Korea. I den nye terrorismen er det andre inntektskilder som vektlegges. Globalisering og den stadige forflytningen av mennesker og penger skaper muligheter for terrorister å diversifisere sine inntektskilder gjennom kriminelle bedrifter (Copeland, 2001). Også hvitvasking har blitt en populær metode for økonomisk inntjening (White, 2017).

Motivet har endret seg – blitt mer religiøst

Da de gamle terrorgruppene primært var opptatt av sekulære orienteringer, er den nye terrorismen forbundet med religiøs fanatisme. Hoffman erklærer at den religiøse motivasjonen definerer karakteristikene av den moderne terroristen, med sine radikalt annerledes verdssystemer, rettferdiggjøring av handlinger, moral og verdenssyn (Hoffman, 1998). Kravene som kom fra de «gamle» terroristene var ofte åpne for forhandlinger, ved at de ønsket å få likesinnede ut av fengsel eller betaling for å frigjøre gisler. Til og med krav som var vanskelige å møte, som for eksempel å gjøre fundamentale endringer i et kapitalistisk system, ble ofte uttalt offentlig med tydelige vilkår, og det virket som det var rom for dialog og forhandling i mange tilfeller (Copeland, 2001). Den nye terrorismen er derimot motivert av religion, og motiveres av belønning i den neste verden (Engene & Nordenhaug, 2008). De nye terroristene er vanskelige å forhandle med, har ekstreme holdninger og er mer tilbøyelige til å bruke selvmordsbombing og masseødeleggelsesvåpen (Crenshaw, 2007). De islamistiske terroristene mener de ofrer livet for en større sak, og har derfor en altruistisk tankegang til grunn (White, 2017).

Flere blir drept

Et annet aspekt som ofte blir dratt frem i forbindelse med den nye terrorismen, er at den er dødeligere enn før (Crenshaw, 2007). Hoffman (1998) sier at nyere terrorangrep viser høyere grad av dødelighet enn tidligere¹⁶, og viser til en rekke årsaker til dette. Han peker på at en desensitivisering av media og publikum gjør at terrorister forsøker å gjennomføre stadig mer

¹⁶ Det aktuelle datamaterialet fra GTD viser også en økt dødelighet i terroraksjoner i Vest-Europa fra perioden før, til perioden etter 9/11. Mer om dette vil presenteres i kapittel 4.

dramatiske og destruktive angrep for å få oppmerksomheten de ønsker. Videre drar han frem at terrorister har lært av tidligere erfaringer og dermed har forbedret sine taktikker og våpen. Han forklarer også at de religiøst motiverte terroristene finner vold til å være en guddommelig plikt. Amatørene er vanskelige å både spore og forutse, mens de profesjonelle terroristene har blitt mer sofistikerte og kompetente (Hoffman, 1998).

Endring i valg av våpen

Et siste aspekt i debatten omkring ny og gammel terrorisme som jeg ønsker å ta for meg, og som er utgangspunktet for hele denne oppgaven, er endringer i valg av våpen. Mens terrorister tradisjonelt sett har benyttet seg mye av skytevåpen og enkle bomber, viste 9/11 at en terrorgruppe nå var i stand til å ta i bruk mer sofistikerte taktikker. Til tross for at selve flykapringen noen ganger omtales som primitiv, ble angrepet sofistikert, da terroristene omgjorde det høyteknologiske transportmiddelet til et masseødeleggelsesvåpen. Dette førte til en frykt for at fremtidens terrorisme i større grad ville bli preget av høyteknologiske og sofistikerte våpen (Homer-Dixon, 2002). Som nevnt så også forskere, som Whittaker (2007), Hoffman (1998) og Laqueur (1999), for seg en endring i fremtidens våpenbruk, og predikerte en økning i bruk av mer avanserte metoder.

Mot mer avanserte våpen?

Laqueur (1999) var blant dem som mente at masseødeleggelsesvåpen ville prege metodene i terroraksjoner i tiden fremover. Han bygget påstandene sine på at store mengder av spaltbare materialer hadde forsvunnet etter oppløsningen av Sovjetunionen, og at det ikke var snakk om store mengder plutonium eller uran som skulle til for å lage en atombombe. Også biologiske og kjemiske våpen ble hentet frem som mulige metoder (Laqueur, 1999).

Hoffman (1998) så også for seg en økning i bruk av masseødeleggelsesvåpen i fremtiden. Mye av forskningen om bruk av slike våpen hadde på det tidspunktet fokusert på en potensiell atomkrig mellom Russland og USA. Han mente at fokuset etterhvert heller burde flyttes over på religiøse terrorister, da han påstod at økningen i religiøst motivert terroraktivitet allerede da hadde bidratt til stigende dødelighet i internasjonal terrorisme. Mange av begrensingene, både personlige og teknologiske, som tidligere hadde hemmet bruken av slike metoder, var nå borte. Hoffman (1998) antydte også at religiøse terrorister – sammenlignet med sekulære terrorister – ville være blant de mest tilbøyelige i å benytte seg av masseødeleggelsesvåpen i fremtiden (Hoffman, 1998). Dette er i tråd med teorien om nye

terrorismen, som mener at religiøse terrorister anses som spesielt ekstreme og tilbøyelige til å ta i bruk masseødeleggelsesvåpen (Crenshaw, 2007). Også Whittaker (2007) predikerte en positiv utvikling av avanserte våpen i fremtiden, og så for seg at biologiske, kjemiske og kjernefysiske våpen i større grad ville tas bruk i årene fremover (Whittaker, 2007).

Combs (2013) skriver også om hvordan masseødeleggelsesvåpen kan prege fremtiden. Hun påpeker at ikke alle slike metoder er av det nye slaget, og at biologiske og kjemiske agenser har blitt brukt i konflikter i flere århundrer. Likevel sier hun at mange forskere til nå har konkludert med at masseødeleggelsesvåpen har vært, og fortsatt er, for kostbare – både økonomisk og politisk, til at moderne terrorister har forsøkt å bruke slike våpen. Men selv om kostnadene i å bygge en nukleær bombe fortsatt er høy, har tilgangen til nødvendige materialer og den teknologiske kunnskapen som trengs for å bygge slike våpen, utviklet seg i stor grad siden fallet av Sovjetunionen (Combs, 2013).

Basert på Laqueur (2002), Hoffman (1998), Whittaker (2007), og i senere tid, Combs (2013) prediksjoner, er det passende å konstruere en modell som oppsummerer deres argumentasjon for en mulig økt bruk av masseødeleggelsesvåpen og sofistikerte metoder: Lettere tilgang til spaltbart og kjemisk materiale fra tidligere Sovjetunionen, koblet med teknologisk utvikling og grad av innsikt og ekstreme islamistiske ideologier fikk nemlig disse til å konkludere med at terroristene ville velge mer sofistikerte våpen, deriblant masseødeleggelsesvåpen.

Figur 2: modell ut fra forskernes prediksjoner

Med denne modellen som utgangspunkt, konstruerer jeg følgende hypotese:

H1: Terrorister benytter mer sofistikerte våpen i vesteuropeiske terroraksjoner etter 9/11, enn i perioden før.

Alternative forklaringer på våpenvalg

En noe mer nyansert framstilling av hva som fører til terroristers valg av våpen finner vi hos Koehler-Derrick og Milton (2017). Disse påstår at terrorister stadig står ovenfor denne utfordringen. Mens avanserte våpen kan føre til store ødeleggelser og høy dødelighet, er sjansen for å bli tatt forholdsvis stor. Ved å bruke enklere metoder, som for eksempel skytevåpen, blir trolig skadeomfanget mindre, men sannsynligheten for å lykkes økes derimot betraktelig. Koehler-Derrick og Milton (2017) finner også at hvilke våpen en terrorgruppe bruker, baserer seg på to elementer:

1. Gruppens mål med angrepet
2. Gruppens ressurser og antall medlemmer

Dersom en medlemsrik gruppe har et stort og omfattende mål med aksjonen, er det stor sannsynlighet for bruk av skytevåpen, på grunn av våpenets mulighet for presisjon. Har gruppen få medlemmer, er det derimot mer sannsynlig at andre våpen vil bli benyttet. Koehler-Derrick og Milton forklarer dette med at skytevåpen krever en viss grad av geografisk tilstedeværelse, og at det derfor også er en større sannsynlighet for å selv bli drept eller fengslet. En stor gruppe har anledning til å ofre medlemmer uten å svekkes. En liten terrorcelle har derimot ingen å miste, og kan gå i oppløsning om et medlem forsvinner. I følge Koehler-Derrick og Milton tar altså terrorgrupper rasjonelle valg basert på deres strategiske og ressursmessige forhold, og valg av våpen vil i stor grad avhenge av gruppens størrelse (Koehler-Derrick & Milton, 2017)¹⁷. Dette betyr med andre ord at det i følge Koehler-Derrick og Milton (2017) er langt flere forhold enn den teknologiske utviklingen, tilgjengelige midler og ideologi som er avgjørende for hva slags våpen terrorister velger. Det vil ikke si at variablene som forskerne dro frem i følge med prediksjonen ikke er viktige, men at de trolig ikke kan forklare alt. Av den grunn ønsker jeg derfor å undersøke hvilke flere faktorer som kan innvirke på terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terroraksjoner.

¹⁷ Også Hoffman påpekte i 1998 at taktikkene og våpnene som de ulike terrorbevegelsene benytter seg av, formes av gruppens ideologi, dens interne dynamikk og personligheten til nøkkelmedlemmene, i tillegg til både indre og ytre stimuli (Hoffman, 1998).

For det første leder dette meg tilbake til de ulike utviklingstrekkene som den nye terrorismen representerte: En annen type organisering, nye inntektskilder, økt dødelighet i angrepene og flere religiøse terrorister¹⁸. I tillegg ønsker jeg videre å se på det Segre og Adler (1973) omtaler som «the ecology of terrorism», da disse faktorene kan være relevante. De ser på hvordan moderne former for transport, kommunikasjon og massemedier kan spille inn i terrorisme (Segre & Adler, 1973). Disse tre elementene kan anses å være former for teknologi. Den teknologien som Laqueur (1999), Hoffman (1998), Whittaker (2007) og Combs (2013) derimot fokuserte på, var mer rettet mot våpen. På grunn av det tette forholdet mellom teknologi og terrorisme på ulike nivåer¹⁹, ønsker jeg å se nærmere på denne «paraplyfaktoren», hva gjelder samtlige av disse faktorene – transport, kommunikasjon, massemedier og teknologi med tanke på våpen. Også globalisering er et fenomen det er verdt å ta en titt på, da dette ble en viktig forklaring i perioden etter 9/11. Noen mener at fordi verden globaliseres, vil også terrorismen bli mer global (Lia, 2005).

Andre faktorer for endring i valg av våpen

Globalisering og nye trekk ved verdenssamfunnet

Jeg vil starte med å trekke fremme globalisering, som er et komplekst fenomen som vever seg inn i ulike deler av samfunnet. Etter 9/11 ble dette en hyppig og populær forklaring blant eksperter som uttalte seg om angrepet. Globalisering, som frem til dette terrorangrepet omtrent hadde blitt ansett som utelukkende positivt, viste seg nå fra en mørkere side (Lia, 2005). Baylis, Smith og Owens gir i «The Globalization of World Politics» følgende forklaring på globalisering:

«Globalization is mostly simply defined as the process of increasing interconnectedness between societies such that events in one part of the world increasingly have effect on peoples and societies far away» (Baylis, Smith & Owens, 2011, s. 8).

¹⁸ Ideologi, eller den stigende kurven av religiøse terrorister, som også er et utviklingstrekk i den nye terrorismen, ble også hentet frem i forbindelse med argumentasjonen for økt bruk av sofistikerte våpen.

¹⁹ Hoffman (1998), Laqueur (1999), Combs (2013), Lia (2005), White (2017) & Lia & Skjølberg (2000)

Videre forklarer de globalisering som økonomiske, kulturelle, sosiale, og ikke minst politiske hendelser som stadig blir vevd tettere sammen (Baylis, Smith & Owens, 2011). Terrorangrepet 9/11 demonstrerte hvordan en ikke-statlig organisasjon klarte å oppnå store forandringer i internasjonal politikk (Lia, 2005). Også Per Morten Schiefloe har en lignende forklaring på globalisering, ved at den nasjonale utviklingen veves inn i en internasjonal og dynamisk avhengighet. Han skriver også at globalisering innebærer mange forskjellige prosesser som løper parallelt og som påvirker hverandre (Schiefloe, 2003).

Som nevnt førte 9/11 til at en mørkere side av globaliseringen ble synlig. Lia skriver at mange argumenterer for at globaliseringen forandrer verden, og dermed også terrorismen (Lia, 2005). Også Bjørgo (2011) skriver at globalisering og rask modernisering er viktige forutsetninger for fremvekst av terrorisme, men at det likevel ikke er ønskelig eller mulig å «fjerne» disse fenomenene. Det er heller ikke nødvendigvis slik at årsakene til fremveksten av terrorismen, er de samme som gjør at den fortsetter (Bjørgo, 2011). Kiras (2011) påstår på sin side at det er feil å foreslå at globaliseringen er ansvarlig for terrorisme, men at noen aspekter, som teknologi, har blitt utnyttet av terrorister (Kiras, 2011).

Terrorisme og teknologi

Det er mange teoretikere som henter frem betydningen av teknologi i terrorisme²⁰. Teknologi i seg selv er et vidt begrep som anvendes i mange disipliner. Kort forklart kan teknologi defineres, i vid forstand, som verktøy eller systemer som mennesker bruker til å kontrollere, forstå, ordne eller endre sin omverden. Dette kan dreie seg om evner, kunnskap, energi og teknikker som muliggjør bruk av en teknologi (Foucault, referert i Rose, 1996).

Teknologi i terrorisme kan som nevnt tidligere, omhandle flere aspekter, blant annet kommunikasjonsmuligheter, transport og metoder og våpen i angrep (Segre & Adler (1973), Combs (2013)).

Terrorismens behov for kommunikasjon og dramaturgi

White (2017) skriver at terrorister hele tiden forsøker å sjokkere for å fortelle om sin sak. Da terrorisme gikk inn i en ideologisk fase på 60- og 70-tallet, ble det tatt i bruk terrormetoder som var skapt for TV. Terroristene leverte spektakulære angrep og nyhetsbyråer og medienettverk fortalte om dem, og det utviklet seg et symbiotisk forhold mellom terroristene og mediene.

²⁰ Hoffman (1998), Laqueur (1999), Combs (2013), Lia (2005) & Lia & Skjølberg (2000).

Etterhvert gikk det opp for journalistene at terroristene brukte dem for sitt eget formål om å spre frykt. Media svarte med å konstruere historier om terroristene og angrepene selv, og terroristene mistet dermed kontrollen over måten de ble omtalt på. Terroristene begynte da å se etter alternative måter å spre budskapet og frykten på, og etterhvert fant de en løsning i medierevolusjonen som dukket opp på tidlig 2000-tallet. Virtuelle samfunn, forum og nettsider blomstret opp, og terroristene tok selv i bruk mange forskjellige kanaler, som for eksempel YouTube, Facebook og Twitter. Ikke bare representerte disse nettsamfunnene en ny type media, men de gav også terroristene kontrollen tilbake, ved at myndigheter og nyhetsnettverk ikke lenger hadde monopol på informasjonsdeling. De nye mediene gav terroristene anledning til å fortelle historiene sine selv, og slagmarken gikk fra tv-skjermene til direkte kommunikasjon på internett (White, 2017).

Digitalisering og nye kommunikasjonsmuligheter

Teknologi har også skapt nye og større mulighetsrom, med tanke på digitalisering og kommunikasjon. Det er nå mulig å kommunisere på tvers av landegrenser i nåtid (Combs, 2013). Combs (2013) er kritisk til den stadig ekspanderende bruken av internett, og mener at rollen som internett spiller i dag har behov for å undersøkes. Internett tilbyr koblinger, våpenkjøp, tilbud om treningsleirer for terrorister og kritisk viktig informasjon. Dette gjør den moderne terrorismen transnasjonal på måter som terrorisme i tidligere århundrer ikke hadde kapasitet til (Combs, 2013). Internett åpner også opp for terroristers mulighet til å snakke med hverandre anonymt, gjennom ulike digitale kanaler via smarttelefoner og datamaskiner. Likesinnede kan diskutere sammen på tross av store avstander, og man kan få tilgang til ufiltrerte nyheter og propaganda uten å være fysisk tilstede (Vergani, 2014). Internett har også gjort det enklere å få tak i radikaliseringsmateriale. I oktober 2014 ble en 14 år gammel tyrkisk gutt, som var bosatt i Østerrike, arrestert for å planlegge flere bombeangrep i Wien. Han var blitt tilbudt 25.000 dollar og en spesiell rolle i ISIL for å utføre angrepene, og hadde kontakt med krigere fra terrorgruppen på internett (Nesser, 2015). I tillegg har datamaskiner utviklet seg til å bli både rimelige og raske, og er dermed både tilgjengelige og enkle å bruke (White, 2017). Foruten at teknologi og internett kan benyttes for kommunikasjonsmulighetene, av logistiske årsaker og arena for kjøp og salg av våpen, er også våpenteknologi og muligheten for å forflytte seg verdt å nevne.

Teknologi som dreper

Sikkerhetstjenester og eksperter på terrorisme peker ofte på at selve antallet terrorangrep har gått ned, men at antall drepte har steget betraktelig. Whittaker (2007) mener at dette henger sammen med teknologien som er tilgjengelig i dag. Bruk av fjernstyrte og forsinkede handlingsenheter og overlegne kommunikasjonsmidler har gjort «hit-and-run-handlinger» enklere, men rask oppdagelse og forebygging vanskeligere. Han påstår også at personer som arbeider med sikkerhet alltid vil ha et problem med nøyaktig prediksjon, til tross for at terrorister i noen tilfeller bruker kodete advarsler. Den umulige jobben med forebygging blir tydeligst og mest tragisk, når terrorister fester seg til en bombe og sprenger seg selv, eller når en bilbombe detoneres (Whittaker, 2007).

Teknologien har også muliggjort nye våpentyper, og ikke minst gjort dem mer tilgjengelige for både små og store grupper. Terrorister er ikke avhengige av håndholdte våpen, som rifler og pistoler, men kan benytte seg av missiler og et bredt utvalg av plasteksplosiver (Combs, 2013). Også cyberterrorismen kan på sin egen måte utvikle seg til å bli svært farlig. Dersom et digitalt system som styrer infrastruktur (White, 2017), som for eksempel et lyskryss for tog eller bil, blir angrepet, kan det føre til hendelser med stort skadepotensiale. Teknologi har altså åpnet opp feltet for mulige mål og taktikker for terrorister. Moderne reisemetoder gjør det mulig å foreta et angrep i et land på morgenen, og kunne være på andre siden av jorden på ettermiddagen. Man trenger ikke en gang være fysisk tilstede hvor angrepet skal finne sted. Ved å plante en bombe på en båt i Yemen, kan man med moderne teknologi få den til å gå av ved ankomst i New York (Combs, 2013).

Teknologi i form av både våpen og kommunikasjon har altså hatt stor innvirkning på terrorismens utvikling de siste tiårene. Den har muliggjort for nye typer våpen, fjernstyring av klassiske metoder og gitt nye kommunikasjons- og transportformer, for å nevne noe av det mest sentrale. Videre er det ikke slik at teknologien i seg selv kan anklages for økt terrorisme, men det kan sies at den har blitt utnyttet i verste hensikt (Kiras, 2011).

Kontraterrorisme

Mens globalisering, teknologi og digitalisering på den ene siden muliggjør terrorangrep, bruker kontraterrorismen mange av de samme virkemidlene for å stoppe slike hendelser. Kontraterrorisme dreier seg i korte trekk om hva man gjør, og bør gjøre, for å unngå at terrorisme skal inntreffe i et samfunn. Intensjonen med kontraterror er å komme fremtidige

hendelser i forkjøpet og forhindre potensiell skade (Fimreite et al., 2014). Også Whittaker (2007) har en samstemmende definisjon, og mener at kontraterrorisme handler om forebygging og kontrollering av terrorisme (Whittaker, 2007). Tiåret etter 9/11 har blitt kalt terrorismens tiår, men Engene (2013) mener at terrorbekjempelsens tiår er vel så dekkende (Engene, 2013).

Kontraterrorisme er i aller høyeste grad politisk anliggende, og det er i politiske instanser det avgjøres hva som skal gjøres i kampen mot terrorisme. Dagens norske kontraterrorlovgivning kan klassifiseres som relativt moderat sammenlignet med andre vestlige lands lover, og er basert på tradisjonelle norske og felles europeiske rettslige prinsipper (Fimreite et al., 2014). Norske havner er blant annet forpliktet til å sikre områdene sine med gjerder som måler to meter i høyden. Også i luftfarten har sikkerheten blitt skjerpet, og en mengde gjenstander blitt forbudt. I tillegg har det oppstått krav om biometriske data i pass og identitetskontroll ved både innenlands- og utenlandsreiser (Engene & Nordenhaug, 2008). De siste årene har det også vært fokus på sikring av områder og bygg hvor mange ferdes, eksempelvis i form av veisperringer i Karl Johans gate i Oslo (NTB, 2017).

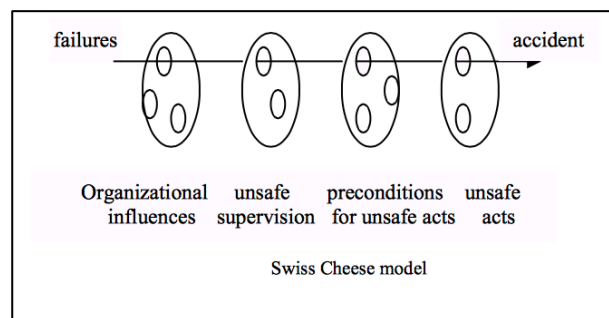
Et annet teknologisk virkemiddel som kontraterrorismen har tatt i bruk i økende grad, er overvåking. Fordi fienden utgjør en trussel mot rikets sikkerhet og kan være hvor som helst, har det ført til en legitimering av overvåking og kontroll (Aas, 2013). «Overvåking» som begrep viser til ulike metoder for å iakttå steder og personer (Lyon, 2006). Slik iakttakelse kan være åpen, gjennom synlige overvåkningskameraer, og skjult, som avlytting av telefon og dataavlesing (Lyon, 2015). Spesielt internett har blitt en viktig faktor her. Lyon (2015) påstår at vi er en del av en overvåkingskultur, da den teknologiske utviklingen har ført til at vi selv er deltakere, spesielt med tanke på all informasjonen vi utgir frivillig på internett (Lyon, 2015).

Selv om fokuset på kontraterrorismen har økt etter 9/11 (Engene, 2013) er det likevel ikke mulig å overvåke seg til total trygghet (Hoffman, 2014). En modell som visualiserer at total trygghet er tilnærmet umulig, og som kan benyttes i forbindelse med kontraterrorisme og teknologi, er James Reasons sveitserostmodell.

Sveitserostmodellen

Reasons (1997) modell forbindes i størst grad med ulykker og risikoanalyser, men kan også brukes på terroranslag. Det er i begge tilfeller ofte snakk om avvik, sikkerhet står i fokus, utfallet blir ofte katastrofalt og de er vanskelige å predikere. Også her spiller teknologien en stor rolle. Slike hendelser finner sted på arenaer med kompleks moderne teknologi, som blant annet ved atomkraftverk, kommersielle flygninger, skip, tog, banker og stadioner. Reason

bruker modellen til å forklare at farlige situasjoner som ender opp i en ulykke eller uønsket hendelse, kan sammenlignes med å suksessfullt passere gjennom flere skiver av sveitsisk ost med hull i. Hver skive representerer en prosess eller et system som er utformet for å hindre en potensiell skade. I en ideell verden er alle de defensive skivene intakt og umulige å penetrere, men i virkeligheten vil hvert lag av forsvar og sikkerhet ha svakheter og potensielt føre til avvik og feil. Å komme seg gjennom et lag eller to vil i de fleste tilfeller gå bra, men det er først når noe eller noen penetrerer *alle* hullene, at en uønsket hendelse vil kunne oppstå.

Figur 3: Sveitserostmodellen, av Reason (1997)

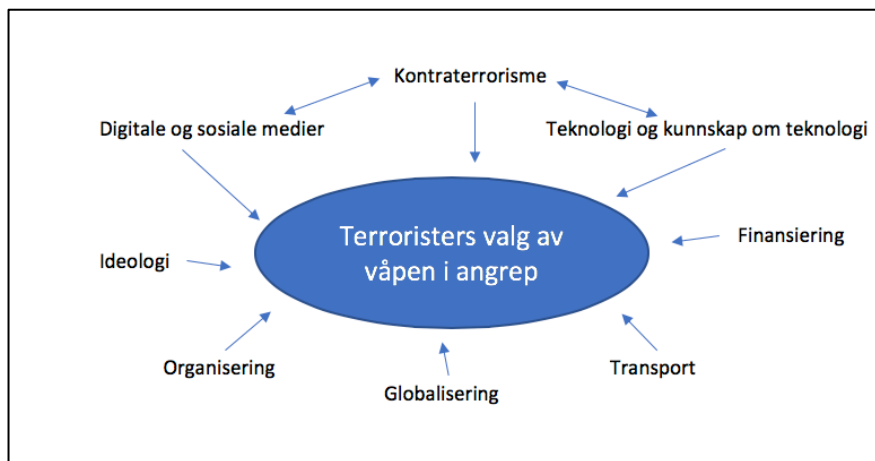
På figuren som Reason har laget ser hullene statiske ut, men i virkeligheten beveger hvert lag seg i alle retninger, og ut og inn av bildet, basert på lokale betingelser. Noen lag av forsvar kan eksempelvis være ute av drift i en periode, grunnet vedlikeholdsarbeid eller testing, eller som resultatet av et avvik som allerede har funnet sted. Dette viser altså at hver skive forandrer seg, kan komme og gå, vokse og minske, i takt med de lokale forholdene (Reason, 1997).

Terrorismens muligheter og begrensninger

Terrorismen og kontraterrorismen står altså ovenfor et paradoks: Begge parter benytter seg av moderne teknologi og kommunikasjon, som gjør at begge leirene opplever både muliggjøring og begrensninger av sine mål og sitt arbeid. Da kontraterrorismen stadig utvikles, må terroristene finne nye metoder. Og fordi terrorismen utvikler seg, må også kontraterrorismen jobbe på nye måter. Terroristene er derfor avhengige av å hele tiden være et steg foran kontraterrorismen og myndigheters sikkerhetstjenester (Hoffman, 1998). Det er derfor ikke utenkelig at valg av våpen og angrepstaktikker tilpasser seg dette (Pantucci, Ellis & Chaplais 2016).

Som nevnt tidligere predikerte forskere som Laqueur (1999), Hoffman (1998) og Whittaker (2007) at fremtidens terrorisme ville bli mer sofistisert og preget av

masseødeleggelsesvåpen, og argumenterte med bakgrunn i økt teknologi, kunnskap og kjemiske midler fra gamle Sovjetunionen som det ikke er gjort rede for. Hoffman (2014) har derimot i senere tid innrømt at bruken av slike sofistikerte våpen ikke har vært særlig fremtredende likevel. Jeg har derfor utviklet en modell, som henter inn flere faktorer som kan være aktuelle å undersøke. Samtlige av disse faktorene har blitt gjennomgått i kapittelet.

Figur 4: Modell ut fra terroristers valg av våpen i angrep

Denne modellen foreslår at det er mange faktorer som kan spille inn i terroristers valg av våpen i angrep. To av faktorene som ble nevnt i første modell er tatt med videre: Teknologi og kunnskap om teknologi og ideologi. Dersom førstnevnte alene skulle ha influert valg av våpen, er det nærliggende å anta at bruken av mer sofistikerte metoder har økt. Men fordi kontraterrorismen, som nevnt, bruker mye av den samme teknologien (Combs, 2013), er derfor sannsynligheten for å bli avslørt og tatt relativt stor. Også Koehler-Derrick og Milton (2017) argumenterte for at store og avanserte angrep hadde en større sannsynlighet for å ikke lykkes. At ideologi har en innvirkning, kan også være en del av en mulig forklaring på valg av våpen. I både den nye terrorismen og i forskernes prediksjon om økt bruk av sofistikerte våpen, blir stigende grad av religiøs terrorisme dratt frem (Copeland (2001). Hoffman (1998)). Denne typen terrorister har blitt ansett som mer ekstreme, vanskelige å forhandle med og mer tilbøyelige til å bruke masseødeleggelsesvåpen (Crenshaw, 2007). På den annen side er de også mer villige til å ta i bruk selvmordsbombing (Pape, 2003). Det ser dermed ut til at ideologien og den religiøse faktoren er av betydning, og at religiøse terrorister er tilbøyelige til å bruke både sofistikerte og primitive våpen. Det må altså hentes inn flere faktorer for å undersøke terroristers valg av våpen. Et viktig punkt jeg vil dra frem er den nye formen for organisering, som er i tråd med den nye terrorismen. Den påpeker at terrorister i dag i større grad finner

sammen i små celler, fremfor store og hierarkiske organisasjoner (Neumann (2009), Crenshaw (2007)). Frekvensen av angrep utført av såkalte soloterrorister har også økt (START, 2018). Koehler-Derrick og Milton (2017) argumenterer for at siden den siste utviklingen blant terrorister har vært å finne sammen i små grupper eller å operere på egenhånd, kan sofistikerte våpen som krever mye ressurser og høyteknologi, virke uoppnåelige (Koehler-Derrick & Milton, 2017).

En annen faktor som kan tenkes å ha en påvirkning i terroristers valg av våpen i angrep, er medier, både tradisjonelle og sosiale. Med dagens teknologi og et nyhetsbilde som sprer seg fort, er det mulig å få mye oppmerksomhet rundt enkle angrep. I tillegg til at aktørene selv kan publisere videoer og bilder fra angrep, sprer det seg også fort i mediene (White, 2017). Et annet aspekt går ut på at også transportmulighetene har forbedret seg med tiden. Da man før brukte lang tid på å forflytte seg fra et sted til et annet, kan man nå reise halve jorden rundt på bare noen timer (Combs, 2013). I forbindelse med det er det videre naturlig å også nevne globalisering. Verden utvikles kontinuerlig, og at det derfor også er naturlig at terrorismens metoder må utvikle seg (Lia, 2005). Et fellestrekk blant de ovennevnte faktorer er at de påvirkes og influeres av ulike typer teknologi. Videre er også finansiering av terrorvirksomhet en faktor som må nevnes. Før i tiden var det ikke uvanlig at stater bistod terrorgrupper med alt fra diplomatiske til økonomiske ressurser. I senere tid har denne statsstøtten i stor grad forsvunnet, og terrorgrupper må nå i større grad livnære seg på kriminelle nettverk. Dette kan igjen føre til at terroristene ikke lenger har tilgang på samme ressursene som mange stater tidligere kunne tilby (Hoffman, 1998).

Faktorene og argumentene ovenfor, ser ut til å gå i motsatt retning av hva forskerne predikerte for mellom tolv og tjue år siden, og viser heller til at det potensielt har vært en økt bruk av primitive våpen. Basert på dette, utleder jeg følgende hypotese:

H2: Terrorister bruker oftere primitive våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11, enn i perioden før.

Denne hypotesen gjennomgås i fjerde kapittel, men før den tid anser jeg det som nødvendig å foreta en diskusjon og gjennomgang av begrepene «sofistikerte» og «primitive» våpen, som jeg har nevnt gjennom oppgaven.

Hva er sofistikerte og primitive våpen?

Som nevnt tidligere lager Koehler-Derrick og Milton (2017) en klar distinksjon mellom ulike våpenkategorier som kan benyttes i terrorangrep, og baserer det på enklere og mer avanserte våpentyper. Mens de mer avanserte våpentypene medfører en høy risiko for å mislykkes, men potensielt større skadeomfang, tilbyr de mindre avanserte våpnene en større sannsynlighet for å lykkes, men antakeligvis lavere dødelighet²¹

Hoffman (2014) skiller også mellom ulike våpentyper, men omtaler dem derimot som «low-tech» og «high-tech». Han definerer ikke eksplisitt hvilke våpen han anser som «low-tech» og «high-tech», men antyder at masseødeleggelsesvåpen, som kjemiske, biologiske, kjernefysiske og radiologiske våpen, tilhører den førstnevnte kategorien. På den annen side snakker han senere om bruken av enklere våpen, som bomber og pistoler, som da kan tolkes som «low-tech». Hoffman (2014) skriver også om kostnadsnyttene i valg av våpen, og trekker frem at hjemmelagde bomber, eller improvised explosive device (IED), er rimelige å benytte seg av. Han viser til hvordan terrorangrepene i London i juli 2005, som krevde 52 menneskeliv, ifølge House of Commons Intelligence and Security Committee kostet mindre enn 8.000 pund å gjennomføre. Summen inkluderte en tur til Pakistan for lederen av den aktuelle cellen, og en medsamsvoren, for å lære å lage bomber. Resten av kostnadene gikk til å leie en leilighet i Leeds, innkjøp av ingrediensene til å lage bomben, leiebiler, mobiltelefoner og andre nødvendigheter. Selv om mange av angrepene som utføres koster lite for terroristen, kan skaden som påføres ofre og omgivelser bli enorm. Angrepet på New Yorks World Trade Center i 1993, kostet mindre enn 400 \$ å lage, men ødeleggelsene i etterkant ble estimert til å koste rundt 550 millioner dollar (Hoffman, 2014).

En siste relatert inndeling finner vi i distinksjonen mellom konvensjonelle og ikke-konvensjonelle våpen. Lia, Hegghammer, Andresen, Kjøk og Bokharli (2002) omtaler ikke-konvensjonelle våpen som masseødeleggelsesvåpen, herunder kjernefysiske, biologiske og kjemiske. Konvensjonelle våpen blir ikke direkte definert, men både eksplosiver og bomber blir nevnt. FN-sambandet forklarer at konvensjonelle våpen utgjør alle våpen som havner utenfor kategorien masseødeleggende våpen (FN-sambandet, 2018).

Alle disse ulike måtene å kategorisere våpen på henger sammen og kunne vært brukt. Da denne oppgaven søker å finne ut om det har vært en endring i bruk av våpen, er det derfor relevant å definere to kategorier - en hva gjelder enklere våpen og en hva

²¹ Også enklere våpen kan skape store skade. Det er viktig å understreke at bruk av kjemiske, biologiske, kjernefysiske og radiologiske våpen ikke automatisk medfører massedød (Lia, Hegghammer, Andresen, Kjøk & Bokharli, 2002).

gjelder mer avanserte våpen²². En fellesnevner blant de ulike inndelingene som ble presentert, er at det som anses som masseødeleggelsesvåpen står som en sentral motpart til de andre våpnene. Fordi også konvensjonelle våpen kan skape masseødeleggelser, bør ikke betegnelsen masseødeleggelsesvåpen benyttes for å kategorisere disse våpentypene (Lia et al., 2002). Samtidig ønsker jeg også å inkludere Hoffman, Koehler-Derrick og Milton inndelinger, i tillegg til Lia, Hegghammer, Andresen, Kjøk og Bokharli (2002) sin versjon. Jeg har derfor valgt å definere de mer avanserte, «high-tech» og ikke-konvensjonelle våpnene som «sofistikerte». Disse våpnene vil da kreve en viss grad av teknologi, kunnskap og økonomiske ressurser, slik de predikerende forskerne argumenterte sin spådom med (Hoffman, 1998. Combs, 2013). Våpnene som anses som enklere, «low-tech» og konvensjonelle, havner innunder «primitive». Disse er da ikke nødvendigvis like teknologiske og økonomisk kostbare som de sofistikerte våpnene²³.

Sofistikerte våpen

Hva gjelder sofistikerte metoder, er biologiske, kjemiske og kjernefysiske våpen de mest relevante, sammen med cyberterrorisme.

Biologiske våpen

Målet ved bruk av biologiske våpen er å ramme mennesker ved å spre sykdom. Denne kategorien går under masseødeleggelsesvåpen. Miltbrannangrepet i USA i 2001 og nervegassangrepet i Japan i 1995 gir en tydelig pekepinn på hvor store konsekvenser et biologisk våpen kan gi. Tidligere har slike våpen hatt for store konsekvenser for grupper til å gjennomføre, men moderne teknologi har gjort det enklere (Combs, 2013).²⁴

²² Det kunne også vært spennende å benytte en mer findelt inndeling, og delt inn i basert på både teknologi og kostnad for eksempel, men datamaterialet fra GTD er ikke godt nok til å kunne gjøre det på denne måten.

²³ Det er viktig å være klar over at de primitive våpnene også kan ha ulik grad av sofistikasjon. En brannbombe kan være alt fra en glassflaske fylt med brennbart materiale, til tidsinnstilte barometriske bomber. Bomben i Oklahoma i 1995 var enkel, men veldig ødeleggende (Combs, 2013). Noen kjemiske angrep har blitt utført primitivt, som gassangrepet på metroen i Tokyo i 1995 (Lia, Hegghammer, Andresen, Kjøk & Bokharli, 2002) men anses her likevel som sofistikert, da det kreves både kunnskap og materiale som ikke inngår som et vanlig konvensjonelt våpen.

²⁴ White deler opp i fire forskjellige midler som brukes i biologiske våpen: naturlig gift som finnes uten modifikasjon gjort av mennesker, virus, bakterier og pest. The Centers for Disease Control and Prevention (CDC) har listet opp kopper, miltbrann, pest, botulisme, tularemi (harepest) og hemoragisk feber (blødningsfeber) som de mest truende sykdommene som kan brukes i et biologisk angrep (White, 2017). Under Sovjetunionens tid brukte staten pestbakterier som våpen (NRK, 2018).

Kjemiske og radiologiske våpen

En annen kategori som går under paraplyen masseødeleggelsesvåpen, er kjemiske og radiologiske våpen. Kjemikalier er ofte enklere å overlevere enn biologiske våpen, og de sprer seg og reagerer fort²⁵. Radiologiske midler handler saktere, men giften varer lenger. Radiologisk materie er mer resistent mot varme enn kjemiske midler, og kan derfor brukes i bomber og andre varmeprodukerende metoder²⁶ (White, 2017).

Kjernefysiske våpen

Den siste kategorien jeg vil nevne vedrørende masseødeleggelsesvåpen, dreier seg om kjernefysiske våpen. Scenariet mange vil anse som det mest skremmende, involverer eksplosjonen av en atombombe. En stjålet atombombe fremkaller de verste bildene av en masseødeleggelse, og det er ingen hemmelighet at mange terrorgrupper gjerne skulle hatt en slik bombe tilgjengelig, og de blir ansett som attraktive. Det finnes to metoder for å bygge en kjernefysisk enhet. Den ene inneholder høyanriket uran (HEU), og ble brukt i bomben i Hiroshima, mens den andre inneholder plutonium. En bombe som inneholder HEU er enklere å lage, men gjør også mye mindre skade (White, 2017).

Cyberterrorisme

En annen form for terrorisme som har utviklet seg sammen med den teknologiske og digitaliserte samfunnsutviklingen, er cyberterrorisme. Cyberterrorismen benytter seg av datamaskiner for å angripe nettverk eller for å gjøre fysiske angrep ved hjelp av datastyrte mål. Det mest skremmende scenariet involverer angrep som er designet for å lage katastrofale feil i økonomi eller infrastruktur. Cyberterrorisme skiller seg fra hacking fordi målet er å oppnå politisk oppmerksomhet (White, 2017)²⁷.

²⁵ White presenterer fire forskjellige typer av kjemiske midler: nervemidler, blodmidler, kvelning og blemmer. De absorberes og tas opp i kroppen på ulike måter, og gir alvorlige eller dødelige kroppslige symptomer. Kjemikalier er attraktive som våpen fordi de er enkle å kontrollere og angriperne trenger ikke å være fysisk tilstede for at skaden skal inntreffe.

²⁶ Radiologiske våpen er nært beslektet med de kjemiske, og eksponering mot radioaktiv stråling kan gi både korttids brannsåre og langtids forgiftning og helseproblemer. Radiologisk forgiftning finner sted når en forgiftet eller forurenset materie kommer i kontakt med en kilde som inneholder stråling. Dette kan eksempelvis være mat, vann eller metall (White, 2017).

²⁷ Fordi cyberterrorisme ikke er inkludert i GTDs empiri, vil fokuset ligge på de andre sofistikerte våpentypene. Mer om cyberterrorisme vil fremlegges i slutten av oppgaven.

Primitive våpen

Blant primitive våpen som er aktuelle å nevne, finnes bomber og eksplosiver, bakholdsangrep, skytevåpen, kniver og stikkvåpen, kjøretøy, kidnapping, selvmordsbombing og til dels flykapring.

Eksplosiver og bomber

Combs skriver at terrorister over hele verden stadig bruker eksplosiver, ofte i form av hjemmelagde bomber, såkalte IED. Disse bombene kan gjemmes i biler, esker, bager eller rør, og kan ofte detoneres ved hjelp av en fjernkontroll eller mobiltelefon (Combs, 2013). Eksplosiver gir terroristen mange fordeler: de er tilgjengelige nesten overalt og kan i sin enkle form lages lokalt. De kan også enkelt både forkles og gjemmes (Kupperman & Trent, 1979). Selv om bomber kan være avanserte, blir de både av Hoffman (1998) og Combs (2013) omtalt som en «enkel» metode, og det inngår derfor som et primitivt våpen.

Attentat og bakholdsangrep

Bakholdsangrep er en taktikk som i størst grad benyttes for den symbolske verdien, og i de fleste tilfeller har det vært politikere eller offentlige personer som har vært ofre for slike angrep. Slike angrep fører til mye publisitet, og krever nøysom planlegging og gjennomføring, grunnet overraskelsesmomentet (Combs, 2013). Dette anses likevel som en primitiv metode, da et slikt angrep kan gjennomføres ved hjelp av enkle redskaper og våpen.

Håndholdte skytevåpen og stikkvåpen

Håndholdte skytevåpen, som pistoler, rifler og avsagde hagler brukes også av terrorister. Tilgangen på slike våpen er enorm, de koster forholdsvis lite og krever lite opplæring (Combs, 2013). Håndholdte skytevåpen krever en viss fysisk tilstedeværelse, da terroristen selv holder våpenet (Koehler-Derrick & Milton, 2017). Andre våpen som kan antas å kreve enda tettere nærhet til de direkte ofrene, er bruk av stikkvåpen, som kniv, dolk, bajonett og macheter. Disse våpnene er det naturlig å anse som primitive, grunnet at de er relativt enkle å oppdrive og ikke krever særlig opplæring. Flere av disse våpnene har sitt primære bruksområde i hjemmet, som nødvendige redskaper og hjelpemidler. Derfor kan de også være vanskelige å oppdage og klassifisere som potensielle våpen.

Biler og lastebiler

De siste årene har vi også sett en økende trend i bruk av kjøretøy som våpen. Angrepene foregår ved at en terrorist bevisst benytter en bil eller lastebil for å kjøre ned og skade ofre. Disse angrepene tar ofte sted i situasjoner hvor det er mange tilstede, som ved offentlige feiringer og høytider (Counter Extreme Project, 2019), og er derfor svært uforutsigbare.

Kidnapping

En annen metode som har vært hyppig brukt gjennom årene, er kidnapping og gisselsituasjoner. Metoden har blitt brukt både for å samle inn penger til terrorvirksomhet i form av å motta løsepenger for gisler, men utviklet seg også til å bli en metode som ble benyttet av politiske motiver (Combs, 2013).

Selvmordsbombing

Selvmordsbombing ble tidligere stort sett brukt i muslimske land, men har etterhvert utviklet seg til å bli en strategi som også brukes i og mot ikke-muslimske land (Moghadam, 2009). Pape (2003) omtaler selvmordsangrep og selvmordsbombing som den mest aggressive formen for terrorisme. Logikken i strategien bak et selvmordsangrep er enkel, ved at den prøver å oppnå mest mulig smerte og fortvilelse for den rammede parten. I stedet for å lete etter psykologiske og sosiale faktorer, legger Pape frem et forslag om selvmordsterrorisme som et strategisk verktøy. Det er populært fordi det virker, og det gir små grupper mye makt (Pape, 2003).

Flykapring

En metode som kan betraktes som spektakulær, og som ofte får svært katastrofale følger, er flykapring, eller «skyjacking» som det også noen ganger omtales som. Slike angrep har blitt brukt av terrorister for å maksimere overraskelsesmomentet og for å få hele verdens oppmerksomhet. Slike angrep får ofte enorm mediedekning, til det som kan anses å være en liten kostnad for terroristene (Combs, 2013). Antall flykapringer har sunket betraktelig med årene. Bare ved å innføre metalldetektorer, gikk flykapringer fra 1972 til 1973 ned med femti prosent (Bjørge, 2011). Hvorvidt dette anses som en primitiv eller sofistisert metode kan diskuteres. Selve kapringen kan tolkes som primitiv, da det ofte benyttes enkle redskaper, som en tapetkniv og andre enkle konvensjonelle våpen (Copeland, 2001). En slik kapring kan likevel

utvikle seg til å bli mer sofistikert, på samme måte som 9/11, da kaprerne omgjorde det kommersielle flyet til et masseødeleggelsesvåpen (Homer-Dixon, 2002).

Kort og overordnet oppsummert dreier sofistikerte metoder seg om kjemiske, radiologiske og kjernefysiske våpen, og er ofte svært økonomisk kostbare. Primitive våpen viser derimot til mer konvensjonelle metoder som ofte er relativt enkle å få tak i. En annen fellesnevner er at de ofte er forholdsvis rimelige (Combs, 2013).

Oppsummering

Dette kapittelet har gjennomgått nødvendige og relevante definisjoner av terror, terrorisme og terrorist. Terror viser til den historiske oppbyggingen av begrepene og dreier seg i korte trekk om frykt. Fordi det ikke finnes noen konsensus vedrørende terrorisme, har også dette begrepet blitt gjennomgått og diskutert. Her ble også ulike former for terrorisme helt kort dratt frem i form av nasjonal og internasjonal terrorisme og de vanligste ideologiene. Deretter fulgte en gjennomgang av terroristen og debatten vedrørende aktørens rolle som frihetskjemper eller terrorist. Også ulike typer av organisering, som soloterrorisme, celler, grupper og nettverk ble gjennomgått.

Derfra gikk veien inn i debatten vedrørende ny og gammel terrorisme, som kort forklart dreier seg om hvordan organiseringen og finansieringen har endret seg i så stor grad at det kan skilles mellom en gammel og ny type terrorisme. Også økt bruk av religiøs terrorisme og økt dødelighet er her sentrale faktorer. Fordi denne oppgaven er spesielt interessert i terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep, hentet jeg også inn endring i våpenvalg som en potensiell faktor for den gamle og nye terrorismen. Derfra dro jeg inn forskernes prediksjoner vedrørende fremtidens terrorisme om økt bruk av sofistikerte våpen, som da utgjorde første hypotese. H1 ble derfor som følger: «*Terrorister benytter mer sofistikerte våpen i vesteuropeiske terroraksjoner etter 9/11, enn i perioden før*».

Videre hentet jeg inn flere faktorer jeg anså som relevante med tanke på terroristers våpenvalg, herunder globalisering, digitale og sosiale medier, transportmuligheter, kontraterrorisme, overvåking og sveitserostmodellen, for å nevne det mest sentrale. Derfra utarbeidet jeg H2: *Terrorister bruker oftere primitive våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11, enn i perioden før*.

Til slutt gjennomgikk jeg en diskusjon vedrørende inndelingen av sofistikerte og primitive våpen og viste til de ulike våpentypene som er mest aktuelle for datamaterialet jeg benytter i oppgaven.

3. Metode for datainnsamling og analyse

Dette kapitlet tar for seg oppgavens metodiske grunnlag, fra oppstart til analyse. Kapitlet starter med en gjennomgang av prosjektets begynnelse, valg av forskningsspørsmål og argumentasjon for nødvendige avgrensninger. Derfra gjennomgår jeg prosessen for valg av datamateriale, forskningsdesign, strategi og kvantitativ metode. Fordi jeg benytter meg av data produsert av GTD, ligger mye av det metodiske fokuset i oppgaven på denne databasen og dens validitet og reliabilitet. Jeg viser også hvordan jeg arbeidet med materialet fra å være en stor mengde råmateriale, til å utvikle det til et materiale som passer temaet, og hvordan jeg utviklet grafer og figurer. Avslutningsvis i kapitlet presenterer jeg også noen etiske refleksjoner rundt oppgavens tematikk.

Oppgavens oppstart og forskningsspørsmål

Herunder gjennomgår jeg oppstartsfasen i oppgaven og hvordan jeg metodisk arbeidet meg frem til å velge ut det aktuelle datamateriale.

Forskningsspørsmål

Et forskningsprosjekt starter ofte i form av en ide, og i mange tilfeller går veien videre ved at det blir utviklet et passende forskningsspørsmål (Ringdal, 2007). Mitt utgangspunkt for denne oppgaven var min nysgjerrighet vedrørende den tilsynelatende økende bruken av biler og lastebiler som en ny type våpen brukt i terrorangrep. Jeg hadde både en faglig og personlig interesse av tematikken, og ønsket å se nærmere på dette fenomenet. Ringdal (2007) skriver at et prosjekts suksess ofte avhenger av forskningsspørsmålets originalitet. Slik originalitet kan blant annet oppnås gjennom utvikling av teori eller ved kombinerings av tidligere teorier. Jeg brukte derfor lang tid på å finne en spørsmålsformulering som jeg oppfattet som faglig fengslende, og som var i tråd med tidligere teorier på feltet (Ringdal, 2007). Jeg valgte å konstruere to forskningsspørsmål og et underspørsmål. Forskningsspørsmålene uttaler seg gjerne direkte eller indirekte om de enheter og variabler som den empiriske undersøkelsen bygger på (Ringdal, 2007), noe jeg kommer tilbake til senere i kapitlet.

Forskningsspørsmålenes avgrensninger

Da terrorisme er et gammelt fenomen (Laqueur, 1999) som finnes over hele kloden (START, 2018), er det nødvendig å foreta noen avgrensninger i oppgaven hva gjelder tid og sted. Tidsperiodens avgrensninger er knyttet til debatten vedrørende ny og gammel terrorisme, som er et fremtredende tema gjennom oppgaven. 9/11 anses av mange forskere som et skille mellom denne nye og gamle terrorismen (Crenshaw (2007), Kiras (2011)), som gjør at jeg ønsker å benytte denne datoen som bakgrunn for tidsperiodens avgrensninger. For å kunne sammenligne før og etter 9/11, har jeg konstruert to like store tidsperioder, som til sammen utgjør perioden fra 1985 til 2017. Første periode går fra 1985 til 2001, mens den andre perioden utgjør 2002 til 2017. Datamaterialet jeg benytter meg av har ingen data fra 1993²⁸, som betyr at det totale settet av data er hentet fra en periode på 32 år. Hver av tidsperiodene utgjør dermed 16 år med data.

Valg av region er basert på både personlige og faglige bestemmelser. Da jeg foretok valget av region, var Norges tilhørighet til Vest-Europa svært nærliggende å fokusere på. Jeg ønsket å gjennomføre et prosjekt som kunne ivareta norske interesser på feltet, og dermed ble Vest-Europa et naturlig sted å undersøke. I tillegg er dette en region som anses som fremtredende hva gjelder teknologi og globalisering, noe som kan være interessant i forhold til innvirkning på terroristens valg av våpen. GTD har en egen variabel som kategoriserer regioner, hvor «Vest-Europa» utgjør et av alternativene. Av den grunn anser jeg det som metodisk korrekt å benytte seg av GTDs definisjon for å sikre oppgavens validitet på best mulig måte. Både variabler og validitet diskuteres ytterligere senere i kapittelet.

Forskningsstrategi og design

For å finne svar på mine forskningsspørsmål og hypoteser, benytter jeg meg av en kvantitativ forskningsstrategi. Valget av metode er basert på pragmatiske årsaker, da forskningsspørsmålene krever mange enheter for å kunne besvares. Et stort antall enheter er en forutsetning for at strategien kan omtales som kvantitativ.

En kvantitativ forskningsstrategi er gjerne teoristyrte eller deduktive. Forskeren stiller spørsmål og avleder spørsmål og hypoteser fra ett eller flere teoretiske perspektiver ut fra det som er relevant om fenomenet som skal studeres (Ringdal, 2007). Designet er langsgående, da

²⁸ Mer om de manglende dataene fra 1993 kommenteres senere i kapittelet.

jeg skal undersøke utviklingen av hvilke våpen som benyttes, fra 1985 og frem til 2017, og se om det har skjedd en endring over tid (Thrane, 2018).

Kvantitativ metode

Som nevnt benyttes kvantitative data for å besvare prosjektets forskningsspørsmål og tilhørende hypoteser. Kvantitativ metode er en forskningstradisjon som bygger på opptelling av fenomener. Tufte (2018) viser til ni prinsipper han anser som grunnleggende i forbindelse med kvantitativ metode. Det første prinsippet dreier seg om at tradisjonen skal vise hvordan virkeligheten egentlig er. Det andre prinsippet handler om at kvantitativ forskning skal studere utbredelsen av egenskaper, samt undersøke hvorvidt disse henger sammen med andre egenskaper av det som studeres. Det tredje som Tufte viser til, er at alle analyser er forenklinger. Det fjerde handler om at det er variasjonen som analyseres. Det femte prinsippet viser til at kunnskap oppstår ved at man sammenligner enheter og grupper av enheter som er ulike. Det er også viktig at individene og gruppene som sammenlignes, faktisk er sammenlignbare, og det er det sjette prinsippet. Det syvende prinsippet går ut på at det også er viktig å se etter forskjeller, og ikke bare likheter. Neste prinsipp omhandler at muligheten for feil i forskning alltid er tilstede, og at det kan oppstå mange feilkilder. Til slutt nevner Tufte at det vanlig å generalisere resultatene som kommer ut av forskningen (Tufte, 2018). Tuftes prinsipper har vært et bakteppe for den kvantitative metodiske gjennomføringen av oppgaven

Datamaterialet i oppgaven

For å kunne besvare forskningsspørsmålene og hypotesene, må det foreligge et datamateriale som harmonerer med formålet. Da det allerede finnes flere åpne databaser som tilbyr empirisk materiale vedrørende terrorhendelser, anser jeg det som hensiktsmessig å benytte data som allerede er samlet inn. LaFree (2010) viser til at det meste av statistisk informasjon om terrorisme finnes i datasett som lister opp terrorhendelser kronologisk, og slike databaser er i stor grad basert på nyhetskilder. Han mener det metodiske valget i forskning på terrorisme er annerledes enn det ville vært for databaser som håndterer andre typer kriminelle handlinger, på grunn av det aktive og dynamiske forholdet mellom terrorisme og media. På samme måte som kilder fra media utgjør en stor fordel, kan bruken av slike kilder også føre til utfordringer, grunnet mediens potensielle unøyaktighet. Myndigheters kontroll og sensur kan også være en kilde til feilinformasjon og fordommer i rapporter (Lafree, 2010). Et annet aspekt handler om hva mediene definerer som terrorisme. Ravndal (2019) viser til at høyreekstremer hendelser ofte

ikke rapporteres som terrorisme i media på samme måte som religiøse angrep (Ravndal, 2019). Fordi GTD tar utgangspunkt i media, kan dette potensielt føre til underrapportering av terrorhendelser, og dermed også skjevheter i datamaterialet. START får kritikk av Ravndal for å ikke kode inn ideologisk motivasjon i databasen (Ravndal, 2019). Flere refleksjoner vedrørende datasettets validitet og reliabilitet presenteres senere i kapittelet. Fordi GTD er den største og mest omfattende samlingen av data vedrørende terrorisme, samt inneholder empiri fra hele prosjektperioden (Jensen, 2013), velger jeg likevel å benytte meg av denne databasen.

Global Terrorism Database

Som nevnt i forrige avsnitt, anses GTD som den største og mest omfattende samlingen av data vedrørende terrorisme over hele kloden (Jensen, 2013). Samlingen består foreløpig av empiri fra 1970 til 2017, som igjen utgjør over 180.000 terrorangrep²⁹. Datasamlingen gis ut på årlig basis, og forrige versjon ble publisert i juli 2018³⁰. Hovedformålet med databasen er å gjøre det mulig for forskere og analytikere å øke forståelsen av fenomenet terrorisme. Den ble utviklet for å være et omfattende og metodologisk robust sett med longitudinale data om hendelser av nasjonal og internasjonal terrorisme. Den statistiske informasjonen som databasen baserer seg på er hentet fra åpne kilder fra media. Disse inkluderer elektroniske nyhetsarkiver, eksisterende datasett, sekundære kilder i form av bøker, tidsskrifter og juridiske dokumenter. All tilgjengelig informasjon som finnes i GTD, reflekteres av hva som er rapportert i disse kildene. Selv påstår START at informasjonen ikke blir tilgjengeliggjort i datasettet før de har undersøkt kildens kredibilitet. I motsetning til mange andre databaser, inkluderer GTD både innenlandske, transnasjonale og internasjonale terrorangrep. For hvert angrep som er inkludert, finnes tilgjengelig informasjon om dato, sted, våpen, antall ofre, tilhørighet og flere titalls andre variabler (START, 2018)³¹.

Selv om alle de tilgjengelige dataene er samlet i en stor database, er det ulike instanser som har hentet dem inn. Fra 1970 til 1997 var det Pinkerton Global Intelligence Service, et privat sikkerhetselskap, som stod for innsamlingen. Mellom 1998 og 2008 var det Center For Terrorism and Intelligence Studies (CETIS) som gjorde jobben. Fra april 2008 til oktober 2011 ble innsamlingen ledet av Institute for Study of Violent Groups (ISVG), før forskere hos START ved University of Maryland overtok jobben fra november 2011. Foruten datamaterialet

²⁹ Med unntak av 1993, hvor alle dataene mangler. I de 180.000 angrepene er det ikke tatt hensyn til kriterie 1, 2 og 3. Mer om dette senere i kapittelet.

³⁰ Empirisk materiale fra 2018 og 2019 er ikke publisert enda, og 2017 er dermed de nyeste dataene.

³¹ Ikke alle terrorhendelsene inneholder fullstendig informasjon i disse variablene

som har blitt samlet inn av PGIS, CETIS og ISVG, har også saker fra andre databaser og arkiver vedrørende terrorisme blitt lagt til (START, 2018)³².

Fordi datamaterialet har blitt samlet inn over tid av ulike instanser, har bakteppet for definisjoner også forandret seg. Datamaterialet som benyttes i oppgaven innebærer bruk av data fra alle de ulike innsamlingsansvarlige, og jeg anser det derfor som relevant å gjøre rede for disse ulike definisjonene. Da datamaterialet ble samlet inn av PGIS fra 1970 til 1997, var målet å registrere alle kjente terrorbegivenheter i både inn- og utland, som identifisert i flerspråklige nyhetskilder, med det formål å utføre risikoanalyser for amerikanske virksomheter. Hendelser ble samlet inn i henhold til følgende definisjon av terrorisme:

«the threatened or actual use of illegal force and violence by a non-state actor to attain a political, economic, religious, or social goal through fear, coercion, or intimidation». (START, 2018)

CETIS, som stod for den andre perioden av datainnhenting, tok PGIS sin definisjon og kodet den om og delte den inn for hver hendelse, for å tillate brukere å identifisere de tilfellene som de selv definerte som terrorisme. Basert på den opprinnelige definisjonen måtte hver hendelse som inngår i den nye definisjonen være en forsettlig voldshandling eller trussel om vold fra en ikke-statlig aktør. I tillegg måtte to av de følgende tre kriteriene også oppfylles for å bli tatt med i den nye definisjonen:

1. Den voldelige handlingen var rettet mot å oppnå et politisk, økonomisk, religiøst eller sosialt mål;
2. Den voldelige handlingen inneholdt bevis på en intensjon om å tvinge, skremme eller formidle annen melding til et større publikum enn de nærmeste ofrene; og
3. Den voldelige handlingen var utenfor konteksten av legitim krigføring.

Disse kriteriene ble videreført av ISVG. Å benytte seg av disse kriteriene gjorde det mulig for analytikere og akademikere å være fleksible i definisjoner av terrorisme, slik at materialet

³² Global terrorism Incident Data, av Alex P. Schmid, direktør for Terrorism Research Initiative (TRI), Maghreb & Sahel Terrorism: Addressing the Rising Threat from al-Qaeda and other Terrorists in North & West/Central Africa, av Yonah Alexander, Political Violence and Terrorism in Modern America, av Christopher Hewitt. Conflict Archive on the Internet. Den australsk-tyrkiske mediagruppen and Armenian Terrorism: *The Past, Present, the Prospects*, av Francis Hyland. Ytterligere innsendinger og svar fra ANC til spørsmål fremsatt av Kommisjonen for sannhet og forsoning 12 mai 1997 (START, 2018).

kunne benyttes i ulike operasjonelle sammenhenger. START sier at brukerne av databasen dermed selv kan velge hvilke definisjonskriterier som best samsvarer med definisjonen av terrorisme de bruker, og deretter filtrere datasettet tilsvarende når en utfører søk eller andre analyser (START, 2018).

I henhold til definisjonsavklaringen vedrørende terrorisme i oppgaven, som ble gjennomgått i forrige kapittel, anser jeg det som nødvendig at kriteriene 1 og 2 er tilstede for å inkludere en hendelse som terrorangrep. Dette diskuteres ytterligere i delkapittelet om validitet og reliabilitet. Brukere kan også utelukke tilfeller hvor det var tvil om hendelsen var virkelig en terrorhandling. Enkelte hendelser har rett og slett ikke nok informasjon til at en kan se et klart skille mellom for eksempel terrorisme og opprør.

Andre datasett

Som nevnt tidligere finnes det også mange andre datasett vedrørende terrorangrep. Den første databasen jeg vil trekke frem er TWEED, som står for «Terrorism in Western Europe: Events Data». Databasen inneholder informasjon om hendelser som er relatert til nasjonal terrorisme³³ i 18 europeiske land i perioden fra 1950 til 2004, og omfatter 11.026 hendelser (Engene, 2007). Fordi TWEED primært undersøker nasjonal terrorisme, fremfor både nasjonal og internasjonal, blir ikke dette datasettet dekkende nok for mine forskningsspørsmål og hypoteser. Da mine forskningsspørsmål også søker å finne svar på utviklingen som har skjedd frem til i dag, er datasettet mangelfullt, med tanke på at de nyeste dataene er fra 2004. En annen database som derimot tilbyr oppdatert materiale på feltet, er Europols TE-SAT-rapport, som har blitt gitt ut årlig siden 2007. Datamaterialet er basert på informasjon som er levert og verifisert av EUs medlemsstater og Europols samarbeidspartnere³⁴. En fordel med denne databasen ville vært dens oppdaterte data frem til 2017, samt dens europeiske fokus. Likevel er den mangelfull for

³³ I Engenes datasett (2007) er terrorisme definert som en form for vold som bruker ofrene som en indirekte måte for å få innflytelse på en tredje part, som er publikum. Fordi nyhetskilder er blitt benyttet for å utvikle datasettet, er denne abstrakte definisjonen noe utfordrende. Derfor ble definisjonen brukt i kombinasjon av typiske hendelser som vanligvis betraktes som potensielle terrorhandlinger, som bombing, bortføringer, angrep med skytevåpen, brann, og lignende voldelige handlinger. Når slike hendelser har blitt vurdert til å være tilfeller av indirekte vold som er satt i stand for å påvirke tredjeparter, har de blitt inkludert i TWEED. Ved å begrense settet til å bare undersøke intern eller nasjonal terrorisme, er det kun hendelser som er initiert av agenter med vesteuropeisk opprinnelse som er inkludert (Engene, 2007).

³⁴ TE-SAT søker å registrere grunnleggende fakta og samle tall om terrorangrep og arrestasjoner i EU. Definisjonen av begrepet terrorhandlinger er angitt i artikkel 1 i Rådets rammeavgjørelse av 13. juni 2002 om bekjempelse av terrorisme (2002/475/RIA), som alle EU-medlemsstatene har implementert i sin nasjonale lovgivning. Denne rammeavgjørelsen fastslår at terrorhandlinger er forsettlig handlinger som på grunn av deres karakter eller kontekst kan skade et land eller en internasjonal organisasjon alvorlig når de begås med sikte på: å alvorlig skremme en befolkning, eller å urettmessig tvinge en regjering eller internasjonal organisasjon til å utføre eller avstå fra å utføre en handling eller alvorlig destabilisere eller ødelegge de grunnleggende politiske, konstitusjonelle, økonomiske eller sosiale strukturer i et land eller en internasjonal organisasjon (TE-SAT, 20018). Rapporten er også avhengig av kvantitative og kvalitative data som leveres av Eurojust, som er EUs samarbeidsorgan for påtalemyndigheter (Eurojust, 2018). Det benyttes også åpne kilder (TE-SAT, 2018).

denne oppgaven, da den kun kan fremvise data fra 2007 og til i dag. GTD dekker derimot hele perioden, og er dermed den best egnede databasen.

GTDs reliabilitet og validitet

Et viktig aspekt hva gjelder oppgavens gyldighet handler om datamaterialets reliabilitet og validitet. Reliabilitet viser til tilfeldige målefeil i datamaterialet og dets pålitelighet, mens validiteten dreier seg om materialets gyldighet. Dersom materialet innehar mange målefeil, fører det til lite troverdige data (Tuftes, 2018). Fordi målefeil kan føre til store konsekvenser, gjennomgår jeg nøye hvilke svakheter datamaterialet kan inneha.

En potensiell svakhet med datamaterialet dreier seg om den brede definisjonen som GTD benytter om fenomenet. START erkjenner at terrorisme-begrepet er omstridt, og at definisjonen som ligger til grunn ofte betinges av eget politisk ståsted, herunder debatten om terrorist eller frihetskjemper, som ble nevnt i forrige kapittel (START, 2018). Da GTD er en amerikansk database, er det ikke utenkelig at den bærer preg av andre amerikanske definisjoner. Ved å benytte seg av vestlige definisjoner vil en potensiell utfordring være at saken sees fra et vestlig perspektiv. Det vil være naivt å tenke seg at noen av de vestlige definisjonene er nøytrale, på samme måte som en heller ikke kan betrakte FNs liste som nøytral (Engene, 2013).

START forklarer også at deres brede definisjon gjør at akademikere og forskere kan benytte seg av datamaterialet på en fleksibel måte – ved at de kan anvende forskjellige definisjoner og benytte dataene som passer inn i valgte definisjon. Jeg har i dette tilfellet valgt å inkludere variablene som er definert som kriteriene 1 og 2 i datamaterialet som benyttes. Jeg anser disse kriteriene som nødvendige for å følge definisjonene som ble presentert i den teoretiske delen av oppgaven. Det første kriteriet handler å oppnå et politisk, økonomisk, religiøst eller sosialt mål, mens det andre kriteriet handler om intensjonen om å skremme og formidle et budskap til et større publikum enn ofrene som blir rammet direkte. Kriteriene var nummerert som 0 og 1 og var derfor enkle å skille ut og inkludere i settet. Kriterie 3, som handler legitim krigføring, har jeg ikke lagt vekt på i denne sammenhengen, da den ikke direkte inngår i de tidligere nevnte definisjonene (START, 2018). Figuren nedenfor viser fordelingen av angrep basert på de ulike kriteriene.

Periode	Antall	Kriterie 1	Kriterie 1 & 2	Kriterie 1, 2 & 3
1970-2017	16639 stk	16530 stk	16340 stk	15135 stk
1985-2017	9448 stk	9351 stk	9265 stk	8827 stk

Figur 5: Antall angrep basert på definisjonskriteriene

Det finnes også en variabel som forklarer om terrorangrepet ble ansett som en suksess eller ikke, som heter «success» (START, 2018). Fordi det primært er valg av våpen som er relevant i denne oppgaven, og ikke hvorvidt angrepet ble ansett som en suksess eller ikke, har jeg valgt å inkludere hendelsene uavhengig av denne variabelen.

Datasettet presenterer også «doubtterr», som er en egen variabel som omhandler tvilstilfeller av terrorisme (START, 2018). Fordi denne ikke ble innført før 1997, som er midt i perioden av data som benyttes, har jeg valgt å ikke ta hensyn til denne. En svakhet med det er at tvilstilfeller av terrorisme derfor vil inngå. Dette kan igjen gå utover oppgavens validitet. På en annen side ville det også medført usikkerhet å fjerne den, da noen reelle terrorangrep potensielt ville utgått.

En observasjon jeg har gjort meg i datasettet er at mange terrorangrep som i det daglige blir omtalt som ett angrep, i databasen deles inn i enkelthendelser. Et eksempel på det er at 9/11 i GTD er delt inn i hele fire angrep: ett i Pennsylvania, ett i Virginia og to i New York, som utgjør et angrep hvert fly (START, 2018). Dette utgjør likevel ikke noe problem, gitt at denne metodologiske avgjørelsen er konsekvent gjennom hele datasettet. Hva gjelder dataene som anses som «sofistikerte», er det også nødvendig å nevne at disse totalt utgjør svært små tall, som igjen gjør det vanskelig å kunne konkludere.

Et annet aspekt ved dette datasettet er, som nevnt, at det omhandler både innenlandske og internasjonale angrep. Datamaterialet om førstnevnte ble innhentet fra 1998, men antas å lide av ujevn rapportering (Hegghammer, 2012). Dette er også en potensiell svakhet. En viktig bemerkning ved datasettet er at materialet blir beskrevet i detalj, men ikke gir noen detaljer om selve plottet. Det kan dermed dårlig brukes til å si noe om hvorfor noen tyr til politisk vold, noe som krever mer omfattende og reliable data (Sageman, 2014). Datamaterialet er dog velfungerende til deskriptive formål, som i hovedsak er mitt ønske med denne oppgaven.

Det er også viktig å nevne de manglende dataene fra 1993, med tanke på empiriens validitet. Dataene fra dette året mangler fordi de ble mistet. Det ble gjort flere forsøk på å gjenskaffe disse dataene, men fordi det skjedde for så lenge siden, og bare 15 % av kildene ble funnet igjen, har START valgt å ikke inkludere data fra dette året (START, 2018).

Det finnes også andre svakheter og utfordringer som kan knyttes mer spesifikt til denne oppgaven. En svakhet her omhandler rekkefølgen i hvordan våpen blir registrert, dersom flere forskjellige våpen benyttes i samme angrep. Et eksempel her er det tidligere nevnte terrorangrepet i Nice i juli 2016, hvor en mann kjørte en lastebil inn i en folkemengde og drepte 85 mennesker (Counter Extremism Project, 2019). Etter at bilen stanset, ble det benyttet skytevåpen i en skuddveksling mellom politiet og gjerningspersonen (Langset, 2017). I dette tilfellet ble likevel kategorien «skytevåpen» registrert først i datasettet (weaptyp1_txt), og «kjøretøy» registrert som våpen nummer to (weaptyp2_txt). For å unngå dobbeltrappering, er det kun variabelen «weaptyp1_txt» som er tatt med. Det vil da si at angrepet i Nice havner i kategorien «skytevåpen» og ikke «kjøretøy»³⁵. Tilsvarende har også skjedd med terrorangrepene i Stockholm og London Bridge i 2017, hvor kjøretøy var svært fremtredende (Counter Extremism Project, 2019)³⁶. Jeg har ikke funnet noen logisk forklaring på disse metodiske valgene i databasens kodebok, og stiller meg noe undrende til valgene som er gjort. Dersom denne utfordringen skulle blitt avverget, måtte også weaptyp2_txt blitt innvilget i det aktuelle datamaterialet. Samtidig ville det igjen skapt andre utfordringer: Samtlige av hendelsene måtte blitt gjennomgått og undersøkt manuelt, som ville vært en svært krevende jobb. Om gjennomgangen ikke hadde blitt foretatt godt nok, kunne det ført til dobbeltrappering, som igjen ville ført til enda større utfordringer, i form av upålitelige tall og dårlig validitet. Av den grunn anså jeg det som mest hensiktsmessig å kun benytte «weaptyp1_txt», til tross for underrapportering av kjøretøy. Samtidig er det heller ikke utenkelig at tilsvarende har skjedd med andre kategorier, og at tallene dermed på et vis nulles ut. Likevel anser jeg dette som en svakhet i oppgaven, og kan potensielt utgjøre en utfordring i samtlige av kategoriene.

Jeg har nå tatt for meg de mest relevante utfordringene knyttet til reliabilitet og validitet i datasettet. Videre i oppgaven tar jeg hensyn til de overnevnte bemerkningene, men anser likevel det empiriske materialet til å være tilstrekkelig reliabelt og valid til oppgavens formål.

³⁵ Mer informasjon vedrørende disse variablene presenteres senere i kapittelet.

³⁶ Totalt åtte angrep har kjøretøy oppført som «weaptyp2_txt», herunder er angrepene i Nice, Berlin og London de mest kjente.

Bearbeiding av datamaterialet

Etter at databasen for sekundærkildene ble valgt ut, gikk veien videre til å bearbeide alt materialet. Ringdal mener at analysen i et kvantitativt arbeid består av to trinn: Et for tilrettelegging av dataene for analyse, og deretter selve dataanalysen (Ringdal, 2007). Videre forklarer jeg hvordan jeg foretok datatilretteleggingen, før jeg siden kommer tilbake til selve dataanalysen.

To sentrale begreper som ofte benyttes i forbindelse med kvantitativ metode, er enheter og variabler. Enhetene viser til hva vi ønsker at studiene skal si noe om, mens variablene er egenskapene ved enhetene. I dette tilfellet er hvert terrorangrep en enhet, mens egenskapene, som årstall og våpentype, anses som variabler (Tuft, 2018).

For å unngå fallgruver og feiltolkninger er det viktig å benytte enkle teknikker for å bli kjent med dataene (Ringdal, 2007). Jeg startet med å laste ned den nyeste Excel-versjonen av GTD, som ble utgitt i juli 2018. Jeg leste gjennom kodeboken og studerte nøye de tilgjengelige variablene. Etterhvert plukket jeg ut de variablene jeg anså som aktuelle. Jeg kopierte alle de aktuelle variablene over i et nytt Excel-ark og laget meg et nytt dokument som jeg arbeidet videre i. På den måten beholdt jeg råmaterialet og kunne gå tilbake til den opprinnelige filen om ønskelig, samtidig som jeg jobbet mer målrettet i en mer spesifisert fil. Det minsket også sannsynligheten for å gjøre feil i datasettet. Deretter startet jeg arbeidet med å tilpasse de relevante variablene.

Variablene

Datasettet inneholder svært mange variabler, og kan dermed benyttes som utgangspunkt for mange ulike prosjekter som undersøker terrorisme. Fordi oppgaven primært tar for seg våpenbruk i vesteuropeiske terrorangrep, jobbet jeg videre med et sett spesifikke variabler som anses som relevante for min studie. For de resterende variablene, se kodeboka som ligger vedlagt (vedlegg 3). Herunder presenterer jeg hvordan jeg utarbeidet de ulike variablene.

«region_txt»

Dette er en kategorisk variabel som ser på hvilken region angrepet har funnet sted i. Regionene er delt inn i 12 kategorier. Fordi jeg undersøker Vest-Europa i denne oppgaven, har jeg benyttet meg av GTDs definisjon av regionen. Den består av Andorra, Østerrike, Belgia, Kypros, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Gibraltar, Hellas, Island, Irland, Italia, Luxembourg,

Malta, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Sveits, Storbritannia, Vatikanstaten, West Germany (FRG). Informasjon vedrørende de 11 øvrige kategoriene, se vedlegg 1.

«iyear»

Dette er en numerisk variabel som tar for seg årstallet for de aktuelle angrepene. Dersom angrepet/angrepene har skjedd over en periode, er det året angrepene startet i som er valgt. Denne variabelen ble videreutviklet, ved at jeg konstruerte en ny variabel som kategoriserte materialet i to perioder – før og etter 9/11. All empirien fra 1985 til 2001 ble kodet til «før 9/11». Materialet fra 2002 til 2017 ble kodet til «etter 9/11».

«weaptype1_txt»

Dette er en kategorisk variabel som opprinnelig var delt inn i 13 kategorier. Kategoriene «annet» og «ukjent» ble slått sammen til «annet/ukjent», da disse ikke tilbød relevant informasjon for oppgaven. Jeg satt da igjen med 12 kategorier. I de tilfellene hvor flere våpen ble benyttet i samme angrep, ble hvert av våpnene registrert i hver sin variabel, herunder «weaptyp1_txt», «weaptyp2_txt», «weaptyp3_txt» og «weaptyp4_txt». I denne oppgaven inkluderte jeg kun «weaptyp1_txt», for å ikke komplisere datasettet unødvendig, samt risikere dobbelrapportering. Jeg har ikke funnet noen forklaring på hvordan valg av rekkefølge ble gjort, herunder at Nice-angrepet ble kategorisert under «skytevåpen» i «weaptyp1_txt» og «kjøretøy» som «weaptyp2_txt». Jeg har også klassifisert våpentypene inn i sofistikerte og primitive våpen. Se ytterste rad til høyre i tabellen nedenfor. Disse avgjørelsene ble tatt på bakgrunn av blant annet teknologi og kostnad³⁷. Informasjonen vedrørende de spesifikke våpnene er hentet fra variablene «weapdetail» og «weapsubtyp1_txt»³⁸.

Nr.	Variabel	Innhold	Spesifikke våpen	Primitivt eller sofistikert
1	Biologiske våpen	Et våpen der komponentene er produsert av patogene mikroorganismer eller giftige substanser av biologisk opprinnelse.	Ingen informasjon, da denne våpentypen ikke ble brukt gjennom prosjektperioden.	Sofistikert
2	Kjemiske våpen	Et våpen som er produsert av giftige kjemikalier som inngår i et forsyningssystem og spres som væske, damp eller aerosol.	Syre, tåregass, cyanid, Diphenylamine chloroarsine	Sofistikert

³⁷ Sjekk diskusjon vedrørende sofistikerte og primitive våpen i forrige kapittel.

³⁸ Informasjonen fra «weapdetail» og «weapsubtyp1_txt» er hentet ut fra det benyttede datamaterialet for Vest-Europa i 1985-2017, ikke hele databasen.

		Inkluderer også kjemiske våpen som utløses gjennom en eksplosiv enhet.		
3	Radioaktive våpen	Et våpen der komponentene er laget av radioaktivt materiale som avgir ioniserende stråling. Kan ta mange former.	Ingen informasjon, da denne våpentypen ikke ble brukt gjennom prosjektperioden.	Sofistikert
4	Atomvåpen	Et våpen som henter sin eksplosive kraft fra fisjon, fusjon eller en kombinasjon av begge.	Ingen informasjon, da denne våpentypen ikke ble brukt gjennom prosjektperioden.	Sofistikert
5	Skytevåpen	Et våpen som er i stand til å skyte et prosjektil ved hjelp av en eksplosiv ladning som drivmiddel.	Pistol, semi- og helautomatiske håndgevær, rifle.	Primitivt
6	Eksplosiver	Energisk ustabil materiale som gjennomgår rask nedbrytning og frigjør en trykkbølge som forårsaker fysisk skade på omgivelsene.	Dynamitt, granater, landminer, selvmordsbombe, prosjektil, brev-bombe.	Primitivt
7	Falske våpen	Våpen som påstår å være ekte, men som ikke utgjør noen reell fare.	Falske bomber og eksplosiver	Primitivt
8	Brannstifting	Et våpen som er i stand til å lage brann, forårsake brann eller brenner lett.	Molotov cocktail, bensinbombe	Primitivt
9	Nærkamp	Våpen som krever en fysisk nærhet hvor det benyttes primitive redskaper/våpen eller egen kropp.	Kniver, tau, skarpe og stumpe gjenstander, knyttnever, spark,	Primitivt
10	Kjøretøy	Kjøretøy i fart som brukes i en hendelse. Bruken av bilbomber inngår ikke her.	Volvo Sedan, Luton Van, SUV, BMW, Fiat Talento, Audi A3, Volkswagen Up.	Primitivt
11	Sabotasjeutstyr	En metode som ødelegger utstyr og eiendom for å oppnå ødeleggelser. Et eksempel kan være at en fjerner bolter fra togskinner.	Graffiti, maling, kloformede kroker	Primitivt
12	Annet/ukjent	Våpen som har blitt identifisert, men som ikke passer inn i noen av de ovennevnte kategoriene. Ukjent gjelder tilfeller der den tilgjengelige informasjonen ikke	Uvisst	Usikkert

		kan kartlegge våpentypen. Disse to kategoriene er her slått sammen, da ingen av dem evner å vise detaljer vedrørende våpenbruk.		
--	--	---	--	--

Figur 6: Tabell vedrørende *weaptyp1_txt*

Variablene «weapsubtype1_txt» og «weapdetail» tilbyr som nevnt detaljer om våpen i de registrerte angrepene, men fordi innholdet i disse er svært mangelfullt, vil det ikke være mulig å benytte dem som selvstendige variabler i denne oppgaven³⁹.

Utarbeiding av analyser

For di jeg søker å beskrive fenomenet jeg undersøker, benytter jeg meg av deskriptiv statistikk. I beskrivende studier benyttes statistiske analyser til å fortelle noe om fordelingen av egenskaper, og eventuelt sammenhenger mellom egenskaper i en populasjon av individer. Tuftes skriver at «dette er vesentlige forskningsbidrag fordi de gir oss viktige situasjonsbeskrivelser av ulike sosiale fenomener» (Tuftes, 2018, s. 23). En klar fordel med deskriptive analyser er at de kan få frem endringer over tid (Thrane, 2018), som er noe denne oppgaven søker å oppnå.

Da analysene hovedsakelig holder seg på et deskriptivt nivå, og krever oversiktlige grafer og figurer, har jeg i hovedsak valgt å benytte meg av Excel. Excel er et program som er veldig anvendelig i utforming av slike figurer, og tilbyr også svært oversiktlige måter å presentere dataene på, som også er noe som skal etterstrebes i analysen (Ringdal, 2007). Etter å ha foretatt første trinn av analysen, går jeg nå videre med selve dataanalysen. Jeg starter med noen enkle figurer på et overordnet nivå, før jeg deretter går videre inn i mer kompliserte analyser (Ringdal, 2007). I henhold til underspørsmålet konstruerer jeg også trendlinjer, for å vise til utviklingen i hver enkelt våpenkategori.

Forskningsetiske refleksjoner

Et grunnprinsipp med forskning er å følge de etiske retningslinjene som foreligger (NESH, 2016). Terrorisme er et fenomen som stadig flere får et forhold til. Da terrorisme har som mål

³⁹ Dersom datamaterialet hadde vært bedre, kunne det vært aktuelt å ha en mer detaljert inndeling av de ovennevnte kategoriene – slik at, for eksempel, de mer avanserte og kostbare bombene kunne blitt ansett som et sofistikert våpen, fremfor primitivt. En annen inndeling kunne også vært å ha delt inn i low- og high-cost og low- og high-tech, som ville gitt enda mer finfordelte resultater enn sofistikert og primitivt.

å spre frykt, sier det seg selv at mange til en viss grad er engstelige for at et potensielt angrep kan ramme en selv. Også norske borgere har vært involvert i alvorlige terrorangrep, både i utlandet og her i Norge 22. juli 2011. Jeg mener derfor det er viktig å være klar over at terroristers valg av metode og våpen har hatt stor innvirkning i mange menneskers liv, og utgjør ikke bare statistikk og tall på en skjerm. Selv om denne oppgaven ikke involverer terrorberørte parter direkte, er det likevel et tema som må behandles med respekt.

4. Resultater og diskusjon

I dette kapittelet gjennomgår jeg aktuelle analyser for å besvare forskningsspørsmålene og underspørsmålet som ble presentert i starten av oppgaven, og hypotesene som ble utledet fra det teoretiske kapittelet. Forskningsspørsmålene dreier seg om terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terroraksjoner har endret seg etter 9/11, og om det brukes mer primitive eller sofistikerte våpen i terroranslag i Vest-Europa, etter hendelsene denne dagen. De to hypotesene jeg arbeider med er tuftet på forskningsspørsmålene, og det er hypotesene som igjen vil besvare forskningsspørsmålene. Hypotesene, som også ble presentert tidligere, er som følger:

H1: Terrorister benytter mer sofistikerte våpen i vesteuropeiske terroraksjoner etter 9/11, enn i perioden før.

H2: Terrorister bruker oftere primitive våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11, enn i perioden før.

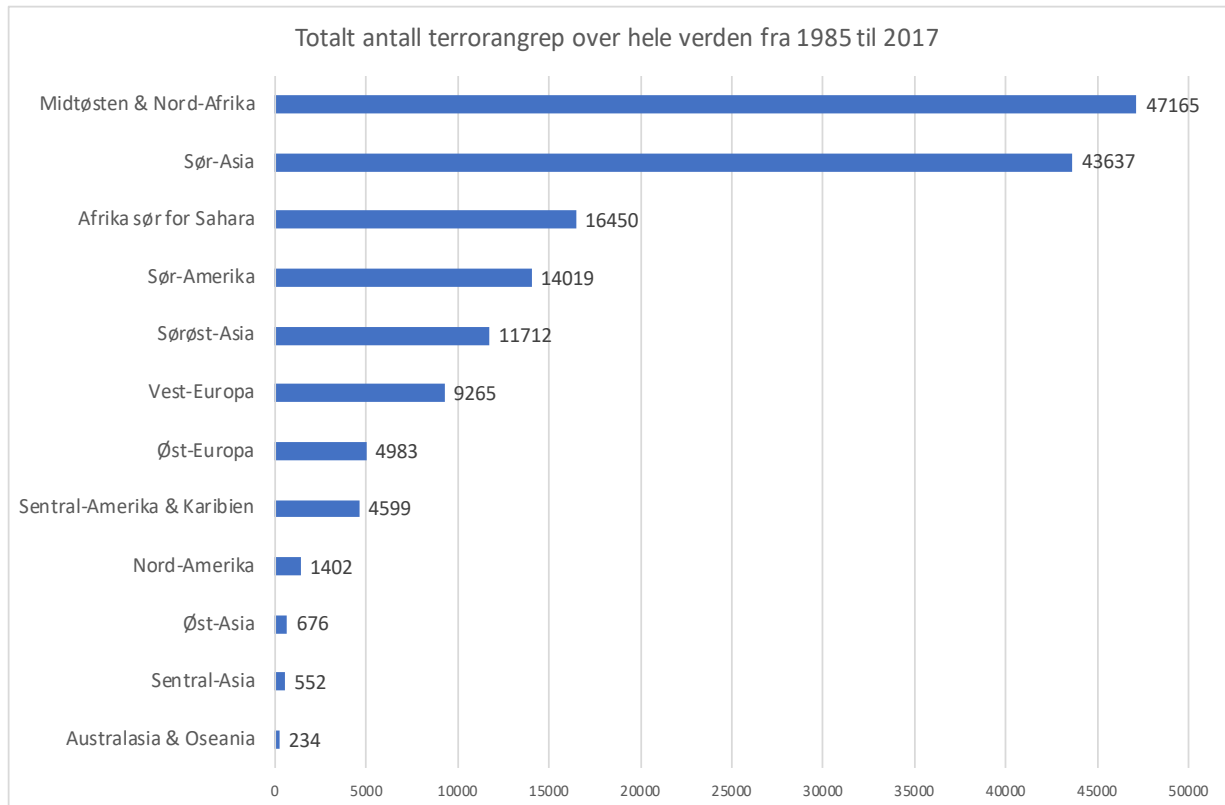
Som nevnt presenterte jeg også et underspørsmål innledningsvis i oppgaven. På bakgrunn av det vil det også presenteres trendlinjer vedrørende våpenbruk i vesteuropeiske terrorangrep.

Før jeg går i dybden av forskningsspørsmålene, underspørsmålet og hypotesene, anser jeg det som relevant å poengtere konteksten rundt tallene og angrepene som empirien viser til. Jeg starter derfor med å male et bilde av hvordan dagens terrorsituasjon ser ut i hele verden, og hvordan den har sett ut gjennom hele prosjektperioden. Det gjør det mulig å gi en mer nyansert pekepinn av hvordan det egentlig står til med Vest-Europas terrorsituasjon, i forhold til de resterende regionene som START deler GTD inn i⁴⁰. Fordi 9/11 anses som en skillelinje i denne oppgaven, er det også aktuelt å se på fordelingen av antall angrep før og etter hendelsene som fant sted denne dagen.

⁴⁰ På bakgrunn av at tallene fra resten av verden er med for å sette Vest-Europa inn i en kontekst, vil de øvrige regionene kun få en kort gjennomgang.

Hvor mange angrep er det egentlig snakk om?

I prosjektperioden, som går fra 1985 til 2017, har GTD registrert 154.694 terrorangrep over hele kloden, som inngår i valgte definisjon⁴¹. Grafen nedenfor viser stor differanse i antall angrep fordelt på de 12 regionene.

Figur 7: Totalt antall terrorangrep over hele verden 1985-2017, målt i antall (N)

«Midtøsten og Nord-Afrika» og «Sør-Asia» skiller seg ut i særlig stor grad. Ved å omgjøre tallene til prosent, står de to førstnevnte regionene for 58,70 % av angrepene i nevnte periode. Dette er regioner som har opplevd mye uroligheter, hvorav mange av konfliktene har dype historiske røtter (Leraand, 2018). Disse regionene har også stor tilknytning til terrororganisasjoner som Al-Qaida, ISIL og Hizbollah (START, 2018). I Sør-Asia inngår både Sri Lanka og Pakistan, for å nevne noen av landene. Hva gjelder Sri Lanka, er det naturlig å nevne urolighetene i landet og «de tamilske tigrene», som har stått for mange angrep over en lang periode (Hopgood, 2005). Også nylig opplevde Sri Lanka et stort terrorangrep, hvor ekstreme islamister angrep kirker og hoteller første påskedag og drepte over 250 mennesker

⁴¹ Definisjonen ble gjennomgått i teorikapittelet og metodekapittelet. Både kriterie 1 og 2 fra GTD må ha vært oppfylt for at hendelsen skal ha blitt tatt med. Også forsøk på terror er medregnet, for mer info, se kapittel 3.

(Barton, 2019). Pakistan har også opplevd uroligheter, blant annet på grunn av Talibans sterke tilstedeværelse i landet (Behuria, 2007). Deretter følger regionene «Afrika sør for Sahara» (10,63 %), «Sør-Amerika» (9,06 %) og «Sørøst-Asia» (7,57 %) et godt stykke bak. Regionen «Afrika sør for Sahara», har utfordringer knyttet til terrorgrupper som Boko Haram og Al-Shabaab, for å nevne noen (START, 2018). I regionen «Sør-Amerika» har spesielt Lysende Sti i Peru vært en fremtredende terrorgruppe (START, 2018). «Sørøst-Asia» har på sin side opplevd mye islamistisk terror, gjennom grupper som Abu Sayyaf Group (ASG), The Runda Kumpulan Kecil (RKK), Bangsamoro Islamic Freedom Movement (BIFM) og Moro Islamic Liberation Front (MILF). Spesielt i Filippinene (6.400 angrep) og til dels Thailand (3.674 angrep) har terrorangrep vært fremtredende, med 10.074 angrep av 11.712 totalt i hele regionen. Deretter følger «Vest-Europa», som altså er fokusområdet for denne oppgaven. Mange av angrepene på 70- og 80-tallet ble, ifølge datamaterialet, utført av etno-nasjonalister i land som Spania, Tyskland, Italia og Nord-Irland, for å nevne noen (START, 2018). Da denne oppgaven fokuserer mest på «Vest-Europa», kommer jeg tilbake til denne regionen for videre utredninger og analyser. «Øst-Europa» har vært utsatt for 4.983 angrep (3,22 %), hvorav mange kan kobles til krigen på Balkan på 90-tallet (START, 2018). «Sentral-Amerika og Karibien» har gjennomgått 4.599 angrep (2,97 %), og nasjonale uenigheter i El Salvador, Guatemala og Nicaragua ser ut til å være fremtredende i disse tallene⁴² (START, 2018). «Nord-Amerika» har vært utsatt for 1.402 angrep (0,91 %). Tallene viser at mange av angrepene har blitt begått av ekstremister fra ulike ideologier og verdisyn, som abortmotstandere, muslimske- og anti-muslimske ekstremister (START, 2018). «Øst-Asia» har opplevd 676 angrep (0,44 %), hvorav sarin-angrepet mot metroen i Tokyo i 1995 kan anses som et av de mest kjente (Gursli-Berg, 2018). «Sentral-Asia» har i prosjektperioden vært utsatt 552 angrep (0,36 %) og «Australasia og Oseania» 234 stk (0,15 %), fra 1985 til 2017. Blant angriperne i «Sentral-Asia» finnes muslimske grupper og South Ossetian Separatister. I «Australasia og Oseania» nevnes også noen voldelige politiske partier og jihad-inspirerte angrep (START, 2018)⁴³.

Av de samtlige tolv regionene befinner Vest-Europa seg på sjettede plass av områder med mest rapportert terrorisme i perioden 1985 til 2017, ifølge GTD. Dette betyr at det på langt nær er slik at Vest-Europa er regionen med mest terrorisme. Jeg har imidlertid valgt å likevel fokusere på denne regionen av primært to årsaker -1) Norges geografiske nærhet og tilknytning til Vest-Europa; og 2) Vest-Europa som en teknologisk høyt utviklet og sterkt globalisert

⁴² Grupper som FMLN, FDN, ARDE og URNG ser ut til å være fremtredende i statistikken i regionen «Sentral-Amerika og Karibien» (START, 2018).

region. Fordi hypotesene benytter 9/11 som en skillelinje, er det også relevant å kort undersøke om det finnes en forskjell i antall angrep før og etter angrepene denne dagen.

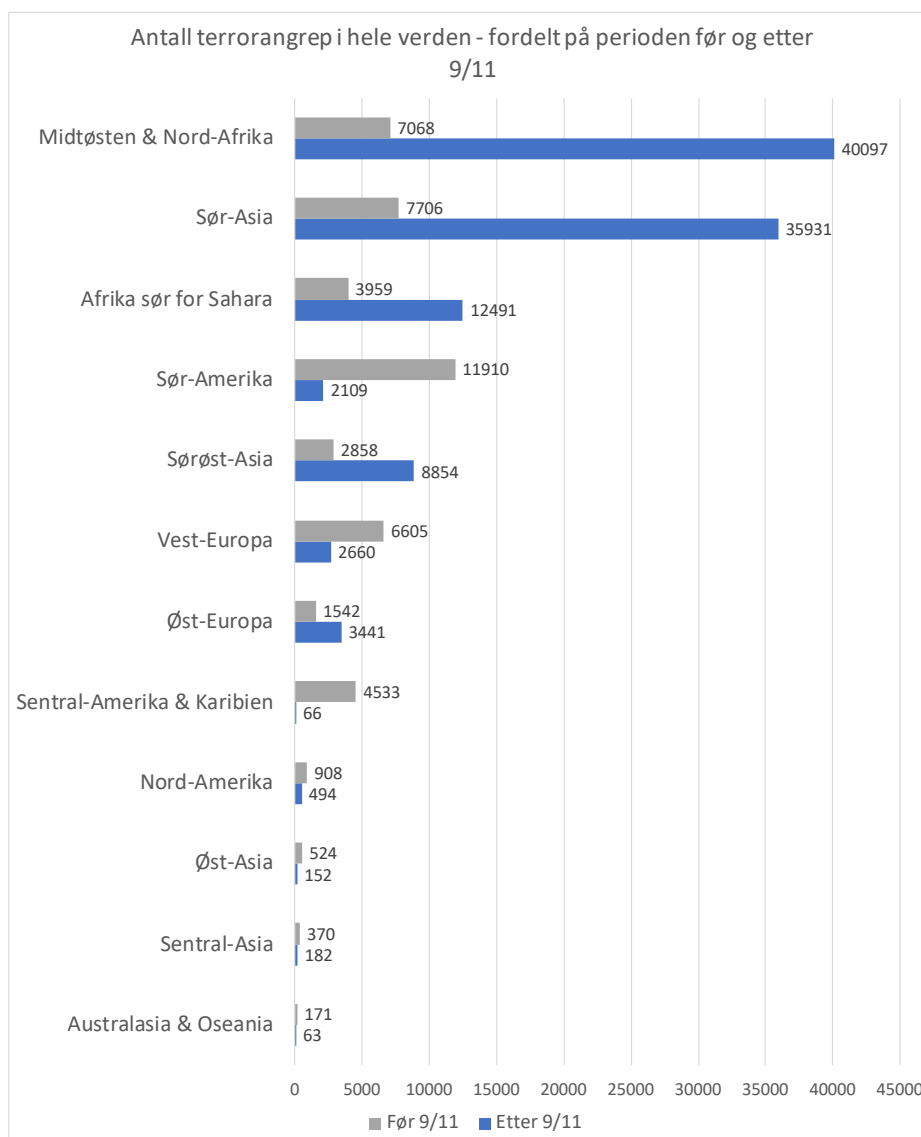
Hele verden: før og etter 9/11

Grafen ovenfor viser antall terrorangrep fordelt på hele kloden gjennom prosjektperioden fra 1985 til 2017. Figur 9 deler derimot angrepene inn i to perioder, med 9/11 som skillelinje. Denne inndelingen vil brukes gjennom de videre analysene, da den er aktuell i lys av hypotesene som er satt opp i oppgaven, og fordi det anses som et skille mellom ny og gammel terrorisme (Crenshaw, 2007).

1985-2001	«Før 9/11»
2002-2017	«Etter 9/11»

Figur 8: Inndeling av perioder

Grafen nedenfor viser at noen regioner har opplevd nedgang i antall terrorangrep etter 9/11, samtidig som andre områder har vært gjennom en kraftig økning⁴⁴.

Figur 9: Antall terrorangrep i hele verden - fordelt før og etter 9/11

Regionene som har økt mest er «Midtøsten og Nord-Afrika» og «Sør-Asia», hvor tallene går fra henholdsvis 7.068 og 7.706 angrep, til 40.097 og 35.931 rapporterte angrep. Det er nærliggende å anta at deler av denne økningen kan forklares med den arabiske våren som startet i Tunisia med sjasmin-revolusjonen, og spredte seg videre til resten av regionen i 2010 og 2011 (Leraand, 2017). I etterkant av terrorangrepene 9/11 gikk USA inn med militære styrker i Afghanistan, som et påstått forsøk på å stoppe krigen mot terror (Bjørge, 2011). De senere årene har også andre land involvert seg i regionen, deriblant Norge som sendte F-16-fly til Libya i mars 2011 (Tvedt, 2015). Dette kan også være en mulig forklaring på økningen i terrorangrep i «Midtøsten og Nord-Afrika» og «Sør-Asia»⁴⁵. «Afrika Sør for Sahara» og «Sørøst-Asia» har

⁴⁵ Forbedrede muligheter for innrapportering kan også delvis være en mulig forklaring på den store økningen i tallene for disse regionene.

også opplevd en økning i antall angrep fra perioden før til perioden etter 9/11, med mange tusen flere rapporterte angrep i perioden etter⁴⁶.

De resterende regionene har derimot opplevd en nedgang i antall angrep fra perioden før 9/11, til perioden etter. Den største nedgangen har funnet sted i «Sør-Amerika», fra 11.910 til 2.109 rapporterte angrep. «Sentral-Amerika og Karibien» har en rapportert nedgang fra 4.533 til 66 angrep. Videre har det også skjedd en stor nedgang i «Vest-Europa», fra 6.605 til 2.660 registrerte angrep. Fordi «Vest-Europa» er regionen som utgjør hovedfokuset i denne oppgaven, vil mer om temaet presenteres noe senere i kapittelet. De resterende regionene utgjør totalt sett en veldig liten del av datamaterialet, men har likevel opplevd en markant nedgang. Samlet sett har de fire resterende regionene hatt en samlet nedgang fra 1.973 angrep i perioden før 9/11, til 891 angrep i perioden etter. For mer detaljer vedrørende disse tallene, se figuren ovenfor.

Ved å se på det totale antallet av terrorangrep over hele kloden, har det altså vært en markant økning i registrerte angrep fra perioden før 9/11 til perioden etter 9/11, spesielt på grunn av tallene fra «Midtøsten og Nord-Afrika» og «Sør-Asia»⁴⁷. Selv om det totale antallet har økt, har det vært en stor nedgang i «Vest-Europa». Dette funnet understøttes av mange sikkerhetstjenester som påstår at antallet av terrorangrep er synkende (Whittaker, 2007). Selv om det ser ut til at antall terrorangrep har gått ned i «Vest-Europa», uttalte NATOs generalsekretær, Jens Stoltenberg, på Atlanterhavskomiteens årlige sikkerhetskonferanse 5. februar 2018 at verden er blitt farligere og mer utrygg (Holand & Ellingsen, 2019). En mulig forklaring på hvorfor verden likevel oppfattes som farligere enn før, kan være globalisering og den globale terroren, som ser ut til å ha blitt mer fremtredende med tiden (Lia, 2005).oland og Ellingsen (2019) gjør et poeng ut av dette og henter frem spesielt to argumenter som kan støtte opp rundt Stoltenbergs påstand. Det første gjelder nettopp terrorismens globale karakter. Terrorangrep utføres for tiden i stor grad av soloterrorister eller av små celler, som er inspirert av større nettverk, som for eksempel ISIL og Al-Qaida. Det andre poenget dreier seg om hvordan redskaper som aldri har vært tiltenkt som våpen nå benyttes for å drepe, som for eksempel biler og lastebiler (Holand & Ellingsen, 2019).

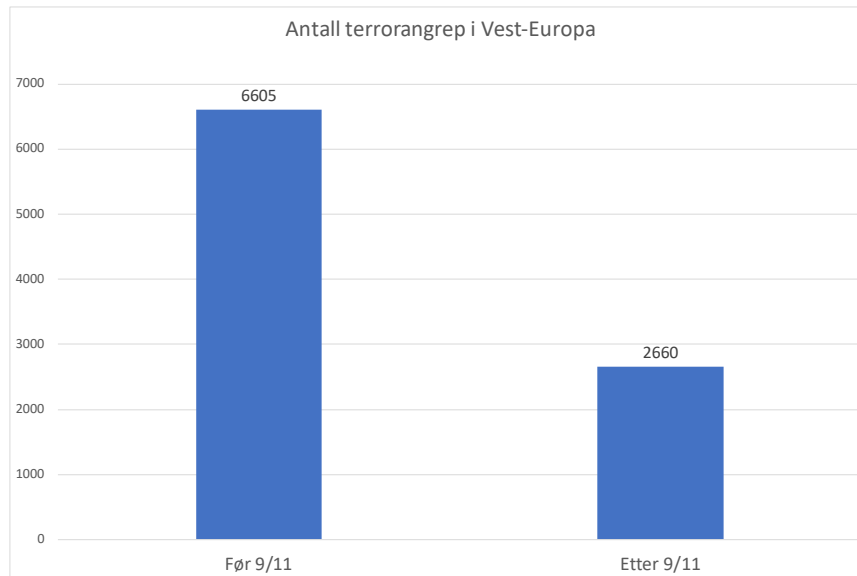
Etter å nå ha gjennomgått de store linjene av terrorismen over hele kloden, snevrer jeg meg videre inn mot Vest-Europa, i henhold til forskningsspørsmålene og hypotesene.

⁴⁶ Her er det heller ikke utenkelig at ujevn rapportering kan forklare deler av økningen.

⁴⁷ Som allerede nevnt, er det ikke utenkelig at forbedrede rapporteringsmuligheter kan forklare deler av dette tallet, sammen med den arabiske våren og vestens invasjon i regionen etter 9/11.

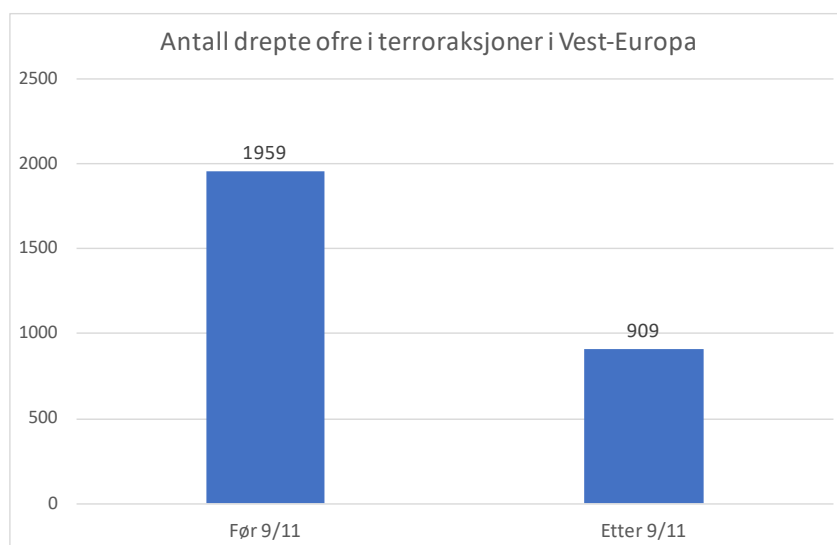
Vest-Europa: Før og etter 9/11

Som nevnt ble Vest-Europa, i henhold til GTD, utsatt for 9265 terrorangrep og forsøk på angrep i perioden fra 1985 til 2017. Dette utgjør 5,99 % av det totale antallet av registrerte angrep over hele kloden, og som er i henhold til valgte kriterier (START, 2018). Også her er det relevant å benytte 9/11 som en skillelinje, og undersøke fordelingen av antall angrep før og etter hendelsene denne dagen.

Figur 10: Antall terrorangrep i Vest-Europa, før og etter 9/11

Figuren ovenfor viser fordelingen av terrorangrep i Vest-Europa før og etter 9/11. Diagrammet for perioden før angrepene, viser at regionen ble utsatt for 6.605 angrep fra 1985 til 2001. Fordi tallene fra 1993 mangler i datasettet (START, 2018), skulle tallet antakeligvis vært noe høyere. Perioden etter angrepene, fra 2002 til 2017, viser derimot en betydelig stor nedgang i antall registrerte angrep, med et totalt tall på 2.660 angrep. Fordelingen overført til prosent viser at perioden før 9/11 sto for 71,29 % av det totale antallet av terrorangrep i Vest-Europa i hele prosjektperioden, mens perioden etterpå utgjorde de resterende 28,71 %. På grunn av den store differansen mellom antall angrep i de to periodene, vil arbeidet fremover presenteres i prosent, slik at periodene bedre kan sammenlignes. Faktiske tall (N) vil også oppgis. At det fant sted så mange flere angrep i perioden før 9/11 enn i perioden etterpå, er en interessant observasjon i seg selv. Dette er, som nevnt, i tråd med det mange eksperter innenfor sikkerhet sier om terrorangrep (Whittaker, 2007). Teorien vedrørende den nye terrorismen, som av noen påstås å ha startet rundt 9/11, sier at dødeligheten i terroranslag har økt, selv om trenden har vist en nedadgående kurve i antall angrep mot Vest-Europa.

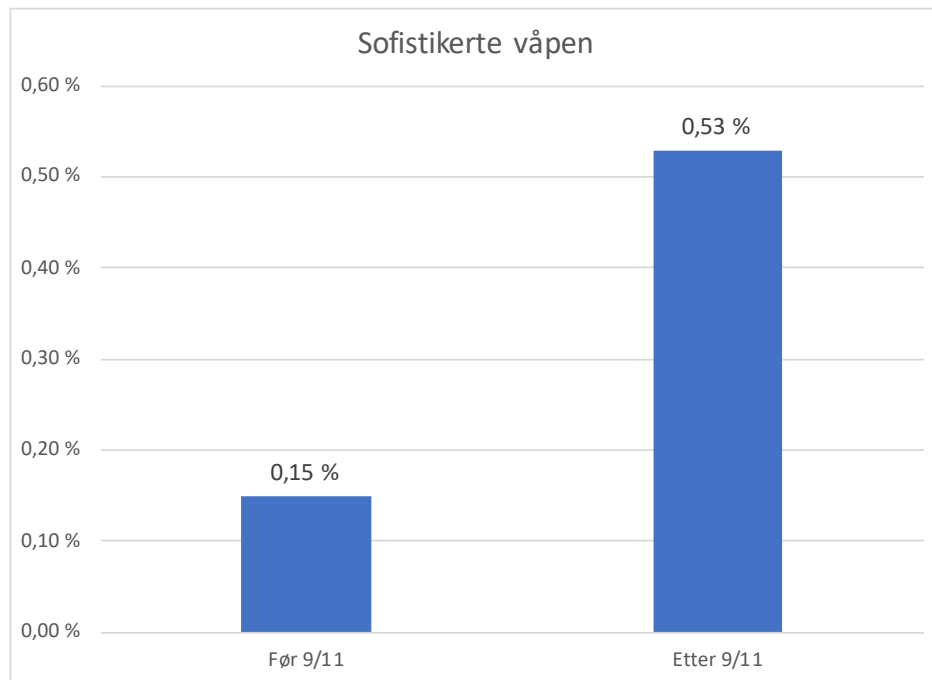

Figur 11: Antall drepte ofre i vesteuropeiske terroraksjoner

I perioden før 9/11 ble det rapportert om 1.959 drepte i terrorangrep i Vest-Europa. I perioden etter 9/11 var tallet 909. Dette utgjør i gjennomsnitt 0,29 drepte personer pr. angrep i perioden før 9/11 mot 0,34 drepte personer pr. angrep i perioden etterpå. Disse lave tallene betyr også nødvendigvis at svært mange av terroranslagene ikke har vært dødelige. De innrapporterte tallene fra GTD viser at av de 9.265 angrepene som ble registrert mellom 1985 og 2017, ble det i 7.944 av dem rapportert om ingen drepte ofre. Hvorvidt gjerningspersonen selv døde er ikke tatt med i denne beregningen. I perioden før 9/11 førte 17,90 % av terrorangrepene til tap av menneskeliv, mot 5,23 % i perioden etterpå. Prosentmessig har antallet dødelige terrorangrep gått betraktelig ned, men dødeligheten har likevel økt noe. Dette er en interessant bemerkning å ta med når jeg videre beveger meg inn for å se på forskjeller og endringer i bruk av sofistikerte og primitive våpen i vesteuropeiske terroraksjoner.

Sofistikerte våpen

Hovedfokuset for oppgaven er å finne ut av hvilke våpen terrorister velger i terrorangrep. Min første hypotese (H1) handler om «*Terrorister brukere oftere sofistikerte våpen i angrep i Vest-Europa etter 9/11, enn i perioden før*». Den påfølgende figuren viser bruken av sofistikerte våpen i europeiske terrorangrep, fordelt på de to periodene før og perioden etter 911.

Figur 12: sofistikerte våpen, før og etter 9/11

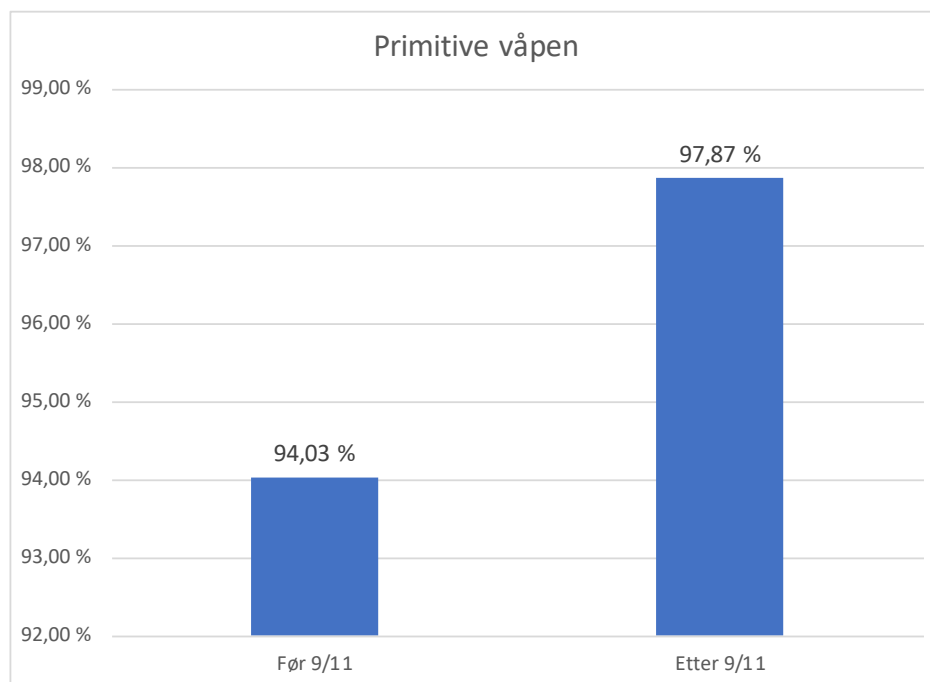
Basert på figuren ser vi at tallene som angår bruk av sofistikerte våpen er svært små. N for perioden før 9/11 er 10 stk, og N for perioden etterpå er 14 stk. De innhentede dataene og inndelingen viser at det kun har funnet sted et fåtall av slike sofistikerte angrep de siste 34 årene. Samtidig er tallene likevel verdt å se nærmere på. Prosentmessig sto de sofistikerte våpnene for 0,15 % av samtlige registrerte terrorangrep i Vest-Europa i perioden før 9/11. For perioden etterpå har bruken av sofistikerte våpen hatt en prosentmessig økning til 0,53 %. Dette utgjør totalt 10 faktiske angrep i perioden før 9/11 og 14 faktiske angrep i perioden etterpå. Det har derfor funnet sted en økning – både prosentmessig og i faktiske antall angrep. Blant de sofistikerte angrepene som har funnet sted etter 9/11, er det spesielt en dato som skiller seg ut. 4. juni 2003 ble det sendt ut brev som inneholdt diphenylamine chloroarsine til offentlige instanser i Brussel, deriblant statsministerens kontor og utenriksdepartementet. Også den saudiarabiske, britiske og amerikanske ambassaden til Belgia mottok tilsvarende brev. Det ble ikke rapportert om dødsfall i angrepene, men syv personer ved den amerikanske ambassaden til Belgia ble syke (START, 2018). Totalt utspant det seg åtte kjemiske angrep denne dagen, grunnet de utsendte brevene. Fordi brevene utgjør åtte forskjellige hendelser, er de også registrert som åtte terrorangrep. Dersom hendelsene derimot hadde blitt registrert som ett samlet angrep, ville antall kjemiske angrep ha gått ned fra perioden før 9/11, til perioden etterpå. Samtidig utgjør brevene angrep mot åtte ulike mål, og det er dermed naturlig å anse dem som ulike hendelser. Av den grunn viser resultatet fra datamaterialet til en svak økning i antall

sofistikerte angrep, med 0,15 % (10 angrep) før 9/11 til 0,53 % (14 angrep) etter 9/11. Til tross for økningen er det likevel vanskelig å konkludere med en økt bruk av slike våpen, da det ikke finnes særlig støtte for hypotesen, grunnet svært små tall.

Fordi hypotesene omhandler samme tematikk, anser jeg det som mest hensiktsmessig å videre presentere aktuelle grafer for hypotese 2, før jeg deretter diskuterer resultatene for de to hypotesene samlet.

Primitive våpen

Min andre hypotese tok utgangspunkt i andre forventninger omkring hvordan terrorister velger våpen, basert på en slags kostnad-nytte-vurdering som bidro til en forventning vedrørende H2, som er som følger: «*Terrorister bruker oftere primitive våpen i angrep i Vest-Europa etter 9/11, enn i perioden før*».

Figur 13: Primitive våpen, før og etter 9/11

Som grafen tydelig viser, har det i de fleste vesteuropeiske terrorangrep blitt benyttet primitive våpen gjennom hele prosjektperioden. De innsamlede dataene fra GTD viser at det i perioden før 9/11 var 6.210 (N) primitive angrep. I perioden etter var antallet nede i 2.603 (N) slike angrep. Selv om faktiske antall angrep har gått ned, har det skjedd en prosentmessig økning. Prosentmessig utgjorde da primitive våpen 94,03 % av angrepene i perioden før 9/11. I perioden

etterpå var bruken av primitive våpen i Vest-Europa oppe i 97,87 %. Det har altså vært en prosentmessig økning i bruken av slike våpen i vesteuropeiske terrorangrep etter 9/11.

Sofistikerte og primitive våpen

Etter å ha sett på primitive og sofistikerte våpen, viste figurene at primitive våpen brukes i stor grad, og at sofistikerte våpen ikke er særlig tilstedeværende i statistikken fra 1985 til 2017. Som nevnt tidligere, ser det ut til at det har funnet sted en liten prosentmessig økning i bruk av sofistikerte metoder fra perioden før 9/11 til perioden etter. Også i faktisk antall angrep har antallet økt fra 10 til 14 angrep. Det er likevel verdt å bemerke at tallene er svært små, og at det derfor er vanskelig å konkludere med en utvikling. Det er derimot noe enklere å konkludere med en utvikling hva gjelder bruk av primitive våpen. Selv om antallet av angrep har gått ned, har det vært en tydelig prosentmessig økning fra 94,03 % til 97,87 %, hva gjelder bruk av primitive våpen⁴⁸.

Datamaterialet viser altså at det ikke har vært særlig endringer i terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terroraksjoner, fra perioden før 9/11, til perioden etter, når det skiller mellom sofistikerte og primitive våpen. Det ser derfor foreløpig ut til at Laqueur (1999), Hoffman (1998) og Whittaker (2007) ikke har særlig støtte i sin påstand om økt bruk av sofistikerte våpen, da det har vært svært få angrep av denne typen i Vest-Europa i prosjektperioden. Da er det derimot lettere å si at det har vært en økning i primitive metoder, og det er disse som dominerer. Men hva kan dette komme av?

For det første er det relevant å dra frem argumentasjonen som dreier seg om kontraterrorismens benyttelse av mange av de samme teknologiske nyvinningene som terroristene selv bruker (Pantucci, Ellis & Chaplais (2016). Hoffman (1998)), som for eksempel ulike former for overvåking, både på internett, telefon og med kameraer (Lyon, 2006). Det kan igjen gjøre at betydningen av den type teknologi kanskje ikke får like stor innvirkning likevel, og på et vis «nuller ut» (Hirst, 1998). Samtidig som kontraterrorismen har kommet langt på vei, er det likevel viktig å presisere at det ikke vil være mulig å sikre seg hundre prosent (Hoffman, 1998), slik også sveitserostmodellen visualiserte (Reason, 1997). At terrorister i stor grad benytter primitive våpen, kan også være en taktisk tilpasning for å unngå nettopp kontraterrorismen (Pantucci, Ellis & Chaplais, 2016). Hoffman predikerte også en økning i

⁴⁸ En mulig årsakene til at det har vært en prosentmessig stigning fra perioden før 9/11 til perioden etter 9/11, kan dreie seg om antallet av «ukjent/annet» i datamaterialet. I perioden før 9/11 utgjorde denne kategorien 385 angrep, mot 43 angrep i periode 2. Det finnes ikke noe belegg for om dette skulle utgjort primitive eller sofistikerte våpen, eller en blanding, men det er likevel nærliggende å anta at de fleste av disse ville utgjort primitive våpen, da disse blir mest brukt.

religiøs terrorisme, og så for seg at slike terrorister ville være mer tilbøyelige i å ta i bruk sofistikerte våpen. En økning i antall religiøse terrorister er også i tråd med den nye terrorismen. Hoffman fikk rett i økt forekomst av religiøs terrorisme, men økningen av benyttelse av sofistikerte våpen har, som nevnt, uteblitt. En mulig forklaring på dette kan være endringen i måten terrorister organiserer seg på, som også er i tråd med den nye terrorismen. Tidligere var terrorister i større grad samlet i hierarkiske organisasjoner og store nettverk, mens de nå samler seg i små grupper og celler. Fordi små grupper og celler er mer sårbare enn store nettverk, er det derfor mer sannsynlig at de velger primitive våpen som er vanskelige å oppdage, enn sofistikerte våpen som kontraterrorismen enklere kan fange opp ved hjelp av ulike hjelpemidler (Koehler-Derrick & Milton, 2017).

Et annet argument Koehler-Derrick og Milton (2017) viser til, og som kan påvirke valg av våpen, er terroristenes tilgjengelige ressurser. Tidligere mottok mange terrorgrupper støtte og ressurser fra stater. Nå kommer derimot de finansielle ressursene i større grad fra kriminelle nettverk, som ikke gir samme utbytte som statlig støtte (Copeland, 2001). Fordi sofistikerte våpen er svært dyre, er det derfor ikke utenkelig at det finansielle aspektet er en av årsakene til at terrorister ikke har engasjert seg i slike våpen i like stor grad som forventet (Combs, 2013).

Utviklingen innenfor mediene, som har blitt både sosiale og digitale, må også nevnes som en mulig påvirkningsfaktor. Da man tidligere var avhengige av mediene for å oppnå ønsket oppmerksomhet rundt et terrorangrep, har terroristene nå i større grad anledning til å kringkaste angrepene selv (White, 2017). Et eksempel på det er hvordan drapene på den norske og danske fotturisten i Marokko i desember 2018 ble filmet og distribuert via sosiale medier til både ukjente, familie og venner av de direkte ofrene (Holm-Nilsen, Carlsen, Mjaaland & Skille, 2018). Et annet eksempel er hvordan ISIL lagde propagandafilmer og publiserte halshugginger av James Foley og Steven Sotloff i 2014, som raskt gjorde ISIL til den mest fryktede terrororganisasjonen i verden (Nesser, 2015).

Også aspektet ved at man før var avhengige av papiraviser og bestemte sendeflater på TV, til at nyheter nå sprer seg som ild i tørt gress på internett, er verdt å nevne. Her er også endringen fra nasjonal til mer global terrorisme relevant. Fordi den globale terrorismen gjør at det oppleves som at et angrep kan skje når som helst og hvor som helst, er det ikke utenkelig at oppmerksomheten rundt et angrep blir stor, uavhengig hvilke våpen som benyttes (Holand & Ellingsen, 2019). Holand og Ellingsen (2019) nevner også hvordan redskaper som aldri har vært tiltenkt som våpen, nå benyttes for å drepe, noe som tilfører terrorismen et nytt aspekt av frykt og enda større uforutsigbarhet. Det kan igjen bety at terrorister i dag velger bort å bruke store og sofistikerte våpen, som koster mye – både økonomisk og ressursmessig, til fordel for

enkle redskaper og verktøy, som en leid lastebil. Sofistikerte våpen har likevel blitt oppfattet som attraktive for terrororganisasjoner, deriblant Al-Qaida, men de har slitt med å få det til og risikoen for å bli avslørt er stor (Hoffman, 2014).

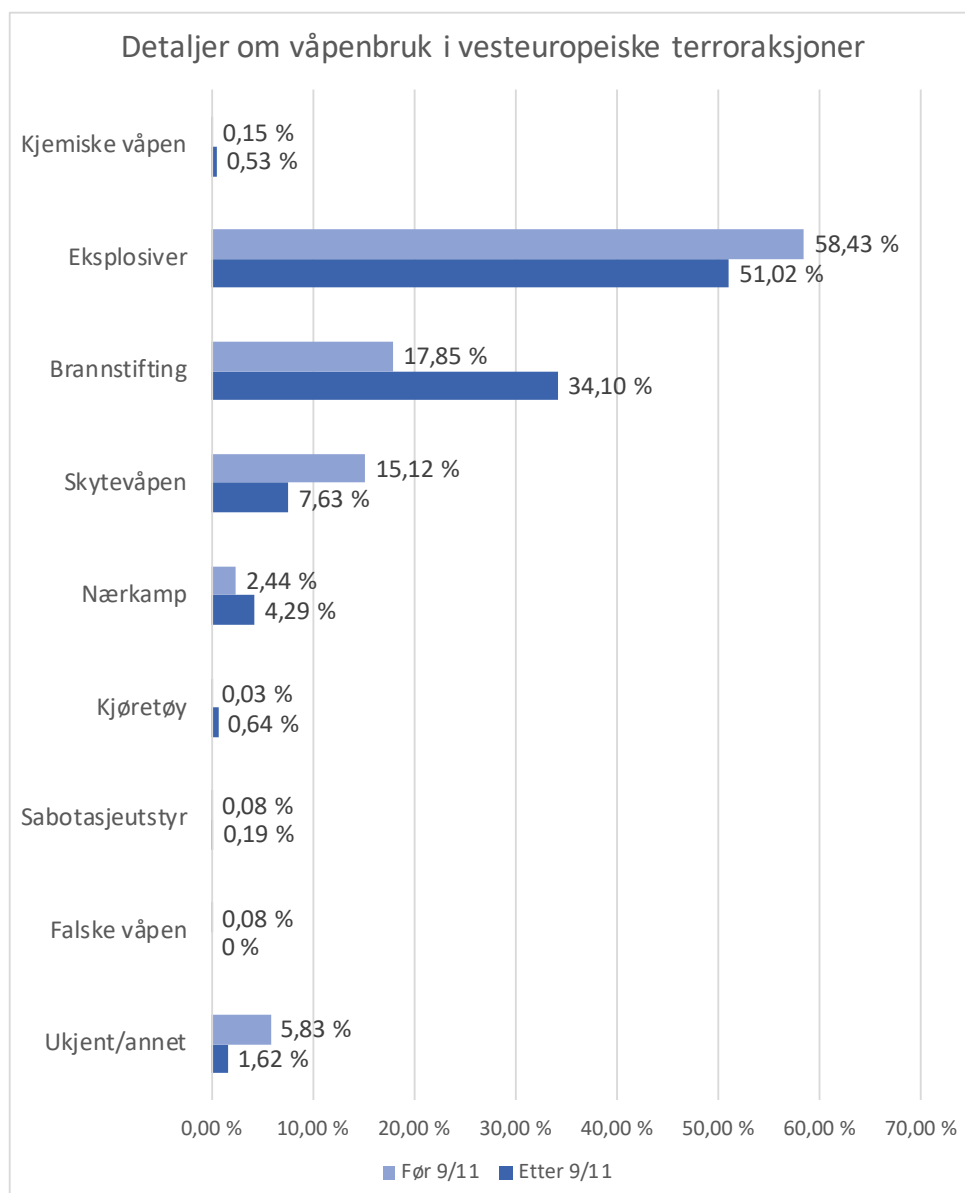
Kort oppsummert ser det altså ut til at terrorister fortsatt bruker primitive våpen i vesteuropeiske terrorangrep. Sofistikerte våpen er relativt vanskelige å lage eller å få tak i, de er ressurskrevende og kostbare, og de er ofte enklere å avsløre enn primitive våpen. Dette, kombinert med de overnevnte årsakene, kan altså være mulige forklaringer på hvorfor terrorister tilsynelatende fortsatt foretrekker enkle og primitive taktikker, fremfor mer sofistikerte våpen.

Detaljer om de ulike våpnene

Foreløpig har resultatene vist at det brukes mest primitive våpen, og at sofistikerte våpen blir brukt i særlig liten grad. Fordi de foregående grafene er basert på den grove inndelingen av «sofistikert» og «primitiv» våpenbruk, gir disse begrenset med detaljer. Det er dermed ikke mulig å hente ut særlig inngående informasjon vedrørende disse kategoriene, slik underspørsmålet – «Hvilke våpen er det som faktisk har blitt benyttet?», som ble presentert innledningsvis i oppgaven, etterspurte. For å gå mer i dybden av hvilke våpen innenfor kategoriene «sofistikerte» og «primitiv» som faktisk benyttes, presenterer jeg videre de ulike våpentypene som benyttes i variabelen «weaptyp1_txt» i GTD. Den detaljerte informasjonen vedrørende disse ulike våpnene presenteres visuelt som trendlinjer. Bakgrunnen for dette er å undersøke om utviklingen og se om noen år skiller seg ut, slik at potensielle trender kan forklares bedre, sett i lys av hendelser i samfunnet generelt. Hva gjelder sofistikerte våpen, er det kun kategorien «kjemiske våpen» som er aktuell, da det utelukkende er den som har blitt benyttet i vesteuropeiske terrorangrep i prosjektperioden fra 1985 til 2017⁴⁹. De øvrige kategoriene, utenom «annet/ukjent», inngår som primitive våpen⁵⁰.

⁴⁹ Det finnes også andre kategorier, som biologiske våpen og radiologiske våpen, men disse har ikke blitt benyttet i Vest-Europa i prosjektperioden.

⁵⁰ Det finnes også flere underkategorier som tilbyr detaljer om hver enkelt våpentype, men fordi disse variablene er svært mangelfulle, har jeg valgt å ikke benytte meg av disse.

Figur 14: Detaljer om våpenbruk i vesteuropeiske terroraksjoner

For N vedrørende denne grafen, se vedlegg 2. Det første jeg vil nevne i tilknytning til denne grafen, er at kategorien «Kjemiske våpen», som er den eneste representerte sofistikerte metoden, har økt fra 0,15 % til 0,53 %. Hva gjelder de primitive våpnene ser det også ut til å være noen endringer. En bemerkning her er at eksplosiver ser ut til å være den mest benyttede metoden i begge periodene, med 58,43 % i perioden før 9/11 og 51,02 % i perioden etter. Likevel er det tydelig at bruken av eksplosiver har gått ned, og har falt med over 7 %. Videre har bruken av brannstifting økt betraktelig. I perioden før 9/11 var brannstifting på 17,85 %, men har i perioden etterpå økt til 34,10 %, som er en svært stor økning. Samtidig finnes det også flere andre interessante observasjoner. Bruken av skytevåpen har blitt halvert, fra 15,12 % til 7,63 %. Nærkampvåpen, som kniv og knyttnever, har økt fra 2,44 % til 4,29 %. De øvrige

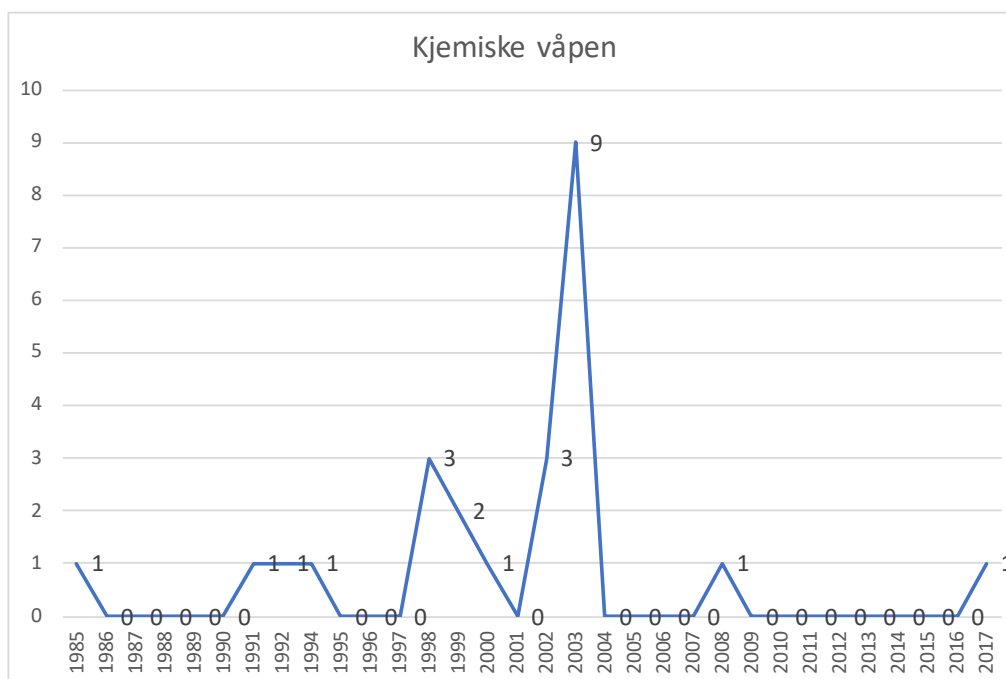
kategoriene er svært små, men kan likevel gi noen interessante pekepinner. Den største prosentmessige økningen blant de minste kategoriene, er kjøretøy, som går fra 0,03 % til 0,64 %. Selv om bruken av kjøretøy i terroraksjoner utgjør en svært liten prosentandel av hvilke våpen som brukes totalt, er det likevel interessant å se utviklingen de siste årene. Til slutt vil jeg nevne sabotasjeutstyr, som har en økning fra 0,08 % til 0,19 %⁵¹. Hva gjelder kategorien «ukjent/annet» har denne gått ned fra 5,83 % til 1,62 %. Dette er en viktig observasjon og representerer en positiv utvikling med tanke på datamaterialets validitet.

Sofistikerte våpentyper benyttet i vesteuropeiske terrorangrep

Som en av de innledende grafene viste, har bruken av kjemiske våpen hatt en ørliten prosentmessig økning, fra 0,15 % til 0,53 %. Dette er den eneste kategorien som inngår som en sofistikert våpentype som har blitt benyttet i Vest-Europa i prosjektperioden. Som nevnt tidligere ble det for noen år tilbake predikert en økning i bruk av slike våpen, men ifølge tallene til GTD⁵², ser det ikke ut til at økningen har blitt like stor som forventet i Vest-Europa. Som nevnt kan mulige forklaringer på hvorfor ikke bruken foreløpig har økt slik forskerne predikerte, skyldes kontraterrorismens teknologiske utviklinger, som også følger terrorismens egen utvikling (Hoffman, 1998). Også de nye formene for organisering kan ha innvirkning, sammen med blant annet finansieringsspørsmål (Hoffman, 1998), medienes utvikling (White, 2017) og det globale aspektet (Lia, 2005), for å nevne noe. Nedenfor vises en trendlinje for bruken av kjemiske våpen gjennom hele prosjektperioden.

⁵¹ Falske våpen er også en kategori, men fordi den har gått fra 0,06 % og ned til 0 %, vil det ikke fokuseres ytterligere på denne.

⁵² Se avsnittet «kjemiske våpen» for mer informasjon vedrørende angrepene som står bak disse tallene.

Figur 15: Trendlinje over kjemiske våpen

Som linjen viser, ser det ikke ut til å eksistere noe mønster eller tydelig utvikling i bruken av kjemiske våpen. Som nevnt er ikke dette i tråd med hvordan forskerne så for seg fremtidens terrorisme⁵³. Hoffman (2014) skriver at slike våpen har blitt oppfattet som attraktive blant terrororganisasjoner, deriblant Al-Qaida. Likevel har ikke slike sofistikerte våpen blitt tatt i bruk i særlig stor grad, basert på at aktørene har slitt med å få det til, samt den høye risikoen slike metoder medfører. Terroristene har derfor stått ovenfor det Hoffman omtaler som et paradoks: Sofistikerte metoder, som biologiske og kjemiske våpen, har vært attraktive for terrororganisasjoner, men det har vært - og fortsatt er - vanskelig både å lage dem og å ta dem i bruk. Dette blir ansett som en mulig forklaring på hvorfor bruken av slike våpen ikke har økt i like stor grad som mange antok. Hoffman, som var blant forskerne som rundt tusenårsskiftet predikerte en økt bruk av sofistikerte våpen i fremtiden, erklærer i artikkelen at denne prediksjonen ikke ble oppfylt likevel. Fordi risikoen for å mislykkes med sofistikerte våpen er stor, velger terroristene i større grad mer primitive våpen (Hoffman, 2014).

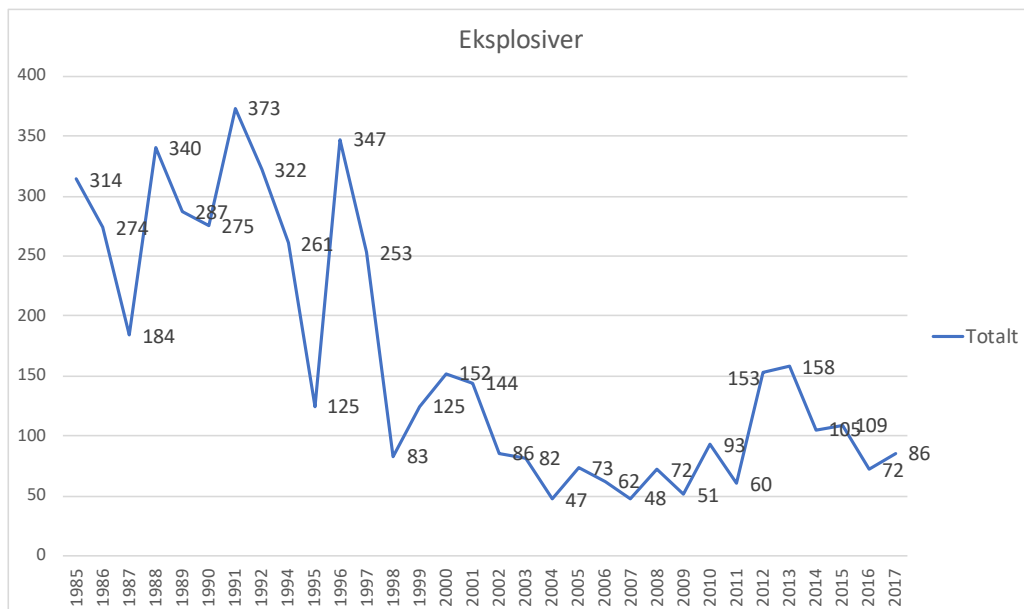
⁵³ Laqueur (1999), Hoffman (1998) og Whittaker (2007).

Primitive våpentyper benyttet i vesteuropeiske terrorangrep

Mens det kun var kategorien «kjemiske våpen»⁵⁴ som ble benyttet av sofistikerte våpen i Vest-Europa i prosjektperioden, viser de resterende tallene at det derimot var mange ulike primitive metoder som ble benyttet. Dette ser vi igjen i de statistiske fremstillingene, som viste at primitive våpen sto for 94,03 % av våpenbruken i vesteuropeiske terroraksjoner i perioden før 9/11, og 97,87 % i perioden etterpå.

Eksplosiver

Nedenfor vises en trendlinje for kategorien «eksplosiver», som visualiserer at dette var en mye benyttet metode fra starten av prosjektperioden og frem til 1997. Fra 1998 og fremover har taktikken derimot avtatt, med det laveste tallet i 2004, med 47 angrep. Bruken nådde en liten topp igjen i 2012 (153 angrep) og 2013 (158 angrep), før bruken igjen har dalt. De siste tallene fra 2017 viser derimot en liten økning igjen. Figur 14 viste at bruken av eksplosiver i terrorangrep i Vest-Europa var oppe i 58,43 % i perioden før 9/11, men sank til 51,02 % i perioden etterpå. Selv om bruken av eksplosiver har gått ned etter 9/11, står likevel metoden for over halvparten av angrepene i Vest-Europa i denne perioden.

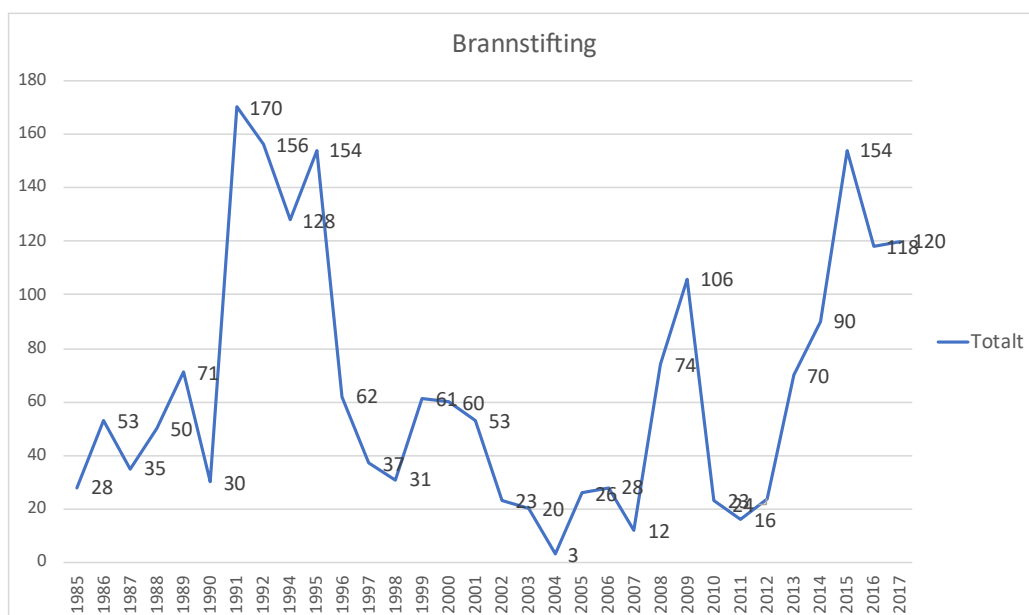
Figur 16: Trendlinje over eksplosiver

⁵⁴ Som metodekapittelet viste, finnes det også flere sofistikerte metoder som er tilgjengelig i GTD, men det var kun kjemiske våpen som ble benyttet i prosjektperioden. Derfor fremkommer ikke disse kategoriene her.

Innenfor eksplosiver benyttes blant annet dynamitt, granater, rørbomber, selvmordsbombing, bilbomber og prosjektiler⁵⁵. Eksempler på slike angrep som har funnet sted i Europa er bomba som gikk av i regjeringskvartalet i Oslo 22. juli 2001 (NOU 2012:14) og de fire bombene som gikk av i London 7. juli 2005 (Nesser, 2015). Selv om disse metodene til en viss grad har utviklet seg i takt med teknologien, i form av for eksempel timere og fjernstyrte utløsere, påstår Combs (2013) at det ofte brukes hjemmelagde og enkle bomber, som da ansees som primitive. Også Hoffman omtaler bomber og eksplosiver som mer primitive enn sofistikerte (Hoffman, 2014). Som nevnt tidligere, gir eksplosiver fordeler for en gjerningsperson, i form av at de kan lages lokalt og er tilgjengelige nesten overalt (Kupperman & Trent, 1979).

Brannstifting

Neste kategori dreier seg om «brannstifting», som er en metode som ser ut til å ha gått i bølger.

Figur 17: Trendlinje over brannstifting

Grafen viser topper av bruk i periodene 1991-1995, 2009 og fra 2015 til 2017. I følge figur 14 har bruken av brannstifting økt fra 17,85 % i perioden før 9/11, til 34,10 % i perioden etterpå. Dette våpenet har dermed hatt en stor prosentmessig økning i bruk i etterkant av

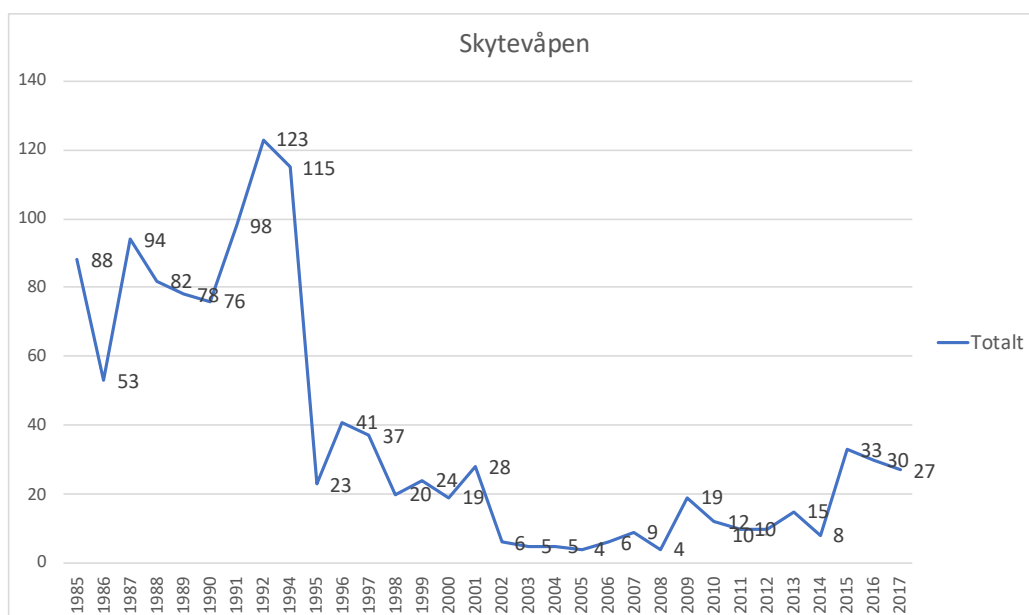
⁵⁵ I løpet av de to periodene ble, ifølge GTD, brannstifting benyttet 2086 ganger. Av disse har det ikke vært mulig å oppdrive detaljer om metoden i 932 av tilfellene. Hva gjelder eksplosiver, har dette blitt benyttet 5216 ganger, hvorav 3840 av den ikke inneholder detaljer (START, 2018). Derfor er det ikke mulig å gå dypere inn i detaljene i hvilke metoder som har blitt benyttet. Se datamaterialet for mer informasjon om de enkelte.

terrorangrepene 9/11. I følge GTD er eksempler på spesifikke våpen innenfor brannstifting «molotov cocktail», bensinbomber og å starte branner (START, 2018). Etter terrorangrepet på London Bridge i juni 2017, fant politiet 13 molotov cocktails i terroristenes bil, som de ikke fikk brukt i angrepet (Wergeland, 2017). I perioden etter 9/11 nådde bruken av brannstifting som metode en topp i 2015. Tallene viser at mange av disse hendelsene kan knyttes til brannstifting ved ulike asylmottak, utført av høyreekstremister (START, 2018). Disse angrepene kan knyttes til flyktningkrisen i 2015 (Bjørge & Gjelsvik, 2018), som igjen anses som en konsekvens av borgerkrigen i Syria og andre konflikter i Midtøsten (Jumbert, 2018).

Den økte bruken av metoder som bensinbomber og molotov cocktails kan sies å støtte hypotesen som argumenterer for en økt bruk av primitive metoder, på bakgrunn av sin enkle og primitive karakter. Dette kan igjen sees i sammenheng med den relativt nye formen for organiseringen av terrorgrupper, og de små gruppenes ressurser og sårbarhet. Fordi en liten gruppe ikke har noen å miste, er det større sannsynlighet for at de heller lager en bombe som kan detoneres på avstand, fremfor for eksempel skytevåpen, som krever en større tilstedeværelse (Koehler-Derrick & Milton, 2017).

Skytevåpen

Nedenfor presenteres trendlinjen for kategorien «skytevåpen». Dette er også en metode som anses som primitiv, selv om også slike våpen har blitt mer avansert med tiden (Combs, 2013).

Figur 18: Trendlinje over skytevåpen

Denne linjen viser at bruken av skytevåpen har falt kraftig fra rundt midten av 90-tallet. Bruken nådde en topp i 1992 og 1994⁵⁶. Alle færrest terrorangrep med bruk av skytevåpen var det fra 2002 til 2008⁵⁷, før den deretter steg noe igjen. I følge figur 14 har skytevåpen prosentmessig gått fra 15,12 % til 7,63 % fra perioden før, til perioden etter 9/11. Et annet tydelig skille her går mellom årene 2014 og 2015, med åtte angrep med skytevåpen i 2014, til 33 stk i 2015. En mulig forklaring på dette er oppblomstringen av ISIL, og oppfordringen om å benytte de våpnene man har til å utføre terrorangrep der man er (Skjetne, 2014). Et eksempel på terrorangrep i Vest-Europa hvor det har blitt benyttet skytevåpen, er Utøya 22. juli 2011, da Anders Behring Breivik skjøt og drepte 69 ungdommer på AUFs sommerleir (NOU 2012:14). Et annet eksempel er da to terrorister stormet et redaksjonsmøte hos magasinet Charlie Hebdo i Paris 7. januar 2015, og drepte 12 mennesker (Nesser, 2015).

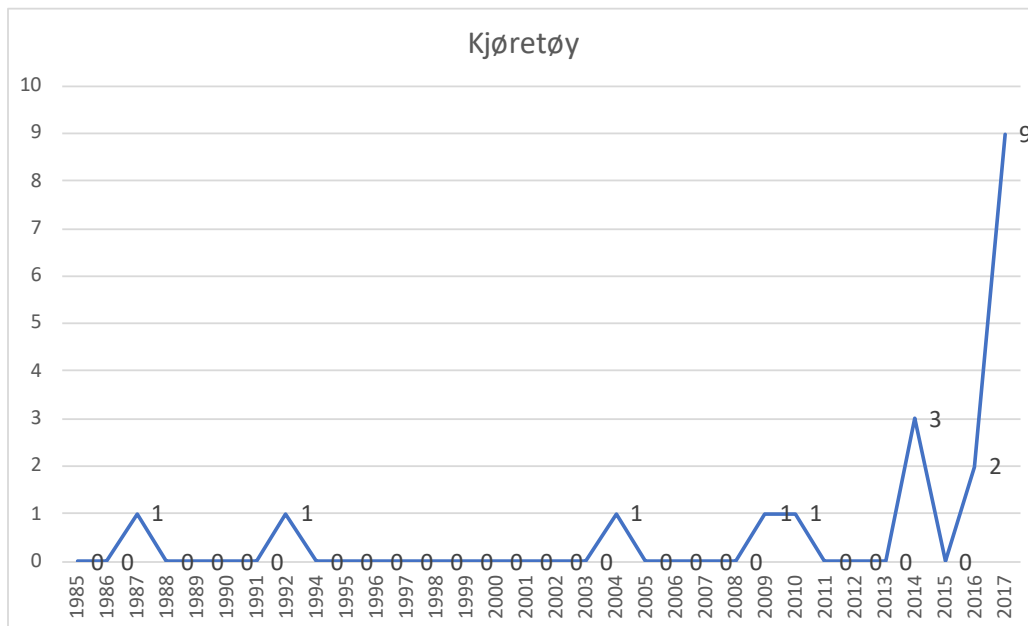
Bruken av skytevåpen har altså blitt halvert fra perioden før, til perioden etter 9/11. Combs mener at slike våpen ofte er populære for terrorgrupper som er små eller som har lite tilgang på økonomiske ressurser, fordi de er forholdsvis rimelige og enkle å få tak i (Combs, 2013). Dette står i motsetning til det Koehler-Derrick og Milton (2017) sier, som mener at skytevåpen i større grad brukes av større grupper og nettverk, enn av mindre celler og soloterrorister. Skytevåpen krever en viss geografisk nærhet, som igjen øker sannsynligheten for å selv bli drept eller fengslet. En stor gruppe har anledning til å ofre medlemmer uten å svekkes. En liten terrorcelle har derimot ingen å miste, og kan gå i oppløsning om et medlem forsvinner (Koehler-Derrick & Milton, 2017). Når trenden innenfor organisering i terrororganisasjoner er å samles i små celler eller operere på egenhånd, stemmer dermed Koehler-Derrick og Miltons overnevnte argumentasjon vedrørende små cellers sårbarhet overens med de halverte tallene i bruk av skytevåpen fra perioden før 9/11, til perioden etterpå.

Kjøretøy

Videre følger en trendlinje for bruken av kjøretøy som våpen og taktikk i terrorangrep i Vest-Europa fra 1985 til 2017. Dette anses også et primitivt våpen.

⁵⁶ Potensielt også i 1993, men som nevnt tidligere, mangler datamaterialet fra dette året.

⁵⁷ Med unntak av 2007, som hadde 9 stk.

Figur 19: Trendlinje over kjøretøy

Fra prosjektperiodens start og frem til 2013 er ikke denne typen angrep særlig tilstedeværende – kun noen få angrep fordelt på en 25 års periode. Fra 2014 har det derimot skjedd en utvikling, med unntak av 2015, hvor antall kjøretøysangrep har økt, med en foreløpig topp i 2017, med ni slike angrep i Vest-Europa. I en tid hvor det var forventet at terrorismen ville få et mer sofistisert preg, kom bruken av biler i terrorangrep som en overraskelse på mange (Wharton, 2017). Slike angrep har funnet sted i flere vesteuropeiske land, som på et julemarked i Berlin i 2016 eller en aprildag i Stockholm i 2017. Førstnevnte angrep endte med 12 drepte og i Stockholm mistet fem personer livet (Langset, 2017). En fellesnevner blant flere av disse angrepene, er tilknytningen til militant islamisme og ISIL, som blomstret opp i 2014 (Nesser, 2015). Denne utviklingen kan også sees i sammenheng med Al-Adnanis uttalelse om å angripe i sine hjemland med enkle midler (Skjetne, 2014).

Det er mange fordeler som kan nevnes i forbindelse med å benytte kjøretøy som våpen: Det er enkelt å få tak i, det anses vanligvis ikke som et våpen, det er kostnads- og ressurseffektivt og det krever heller ingen dyptgående planlegging.

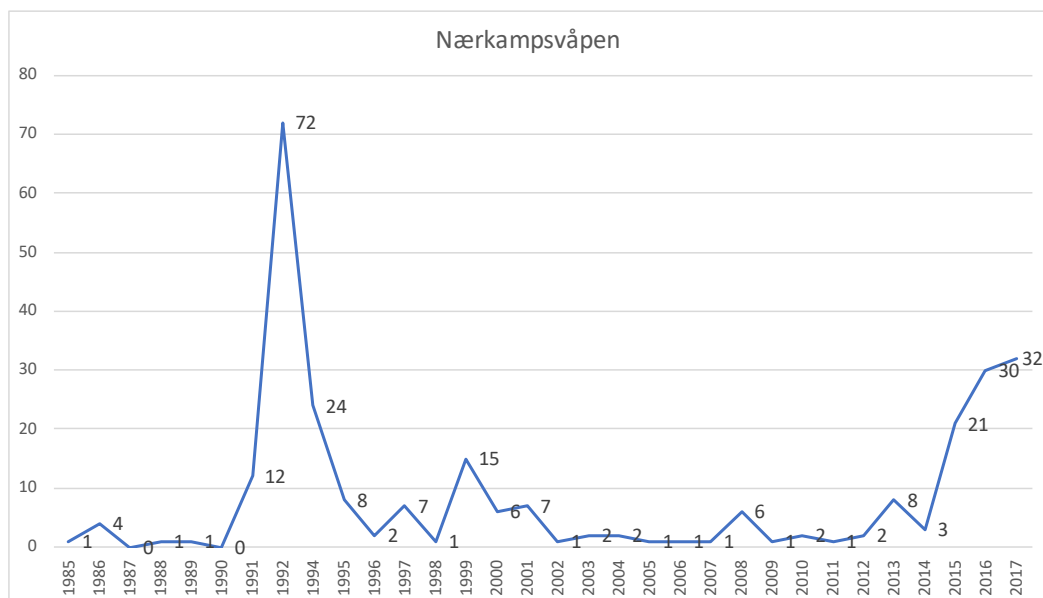
De økende tallene fra GTD stemmer også overens med Transportation Security Administration (TSA), som sier at terrorangrep med bruk av kjøretøy som våpen, stadig blir vanligere over hele kloden. Som nevnt i metodekapittelet, er det også flere kjente kjøretøysangrep som ikke er kategorisert som «kjøretøy» i datamaterialet, deriblant Nice 14. juli 2016 og London Bridge-angrepet i 2017. Det råder likevel ingen tvil om at kjøretøy var det

primære våpenet (Counter Extremism Project, 2019) og tallene kunne derfor vært noe høyere enn det trendlinjen tilsier.

For å forsøke å unngå slike terrorangrep, har TSA oppfordret til økt bruk av kjøretøysperrer på steder med store forsamlinger (Counter Extremism Project, 2019). Dette er noe norske myndigheter og den norske kontraterrorismen har tatt konsekvensen av. Det har av den grunn de siste årene, vært mye fokus på sikring av områder hvor mange mennesker ferdes, som i Karl Johans gate i Oslo (NTB, 2017). Som nevnt tidligere er terroristene avhengige av å alltid ligge litt foran kontraterrorismen for å oppnå sine mål (Hoffman, 1998). Det er derfor ikke utenkelig at terroristene i fremtiden heller vil pønske ut nye metoder, når pullerter og kjøretøysperrer etterhvert har blitt en del av bybildet mange steder. Selv om tiltakene som blir satt i gang etter et terroranslag kan hindre fremtidige angrep, er det likevel grunn til å spørre seg om disse tiltakene faktisk har en funksjon, eller om de blir innført for sent.

Nærkampsvåpen

Et annet våpen som også har blitt benyttet til en viss grad, er nærkampsvåpen. Her inngår bruk av spark og slag, tau, kniver, skarpe og stumpe gjenstander, for å nevne noe (START, 2018).

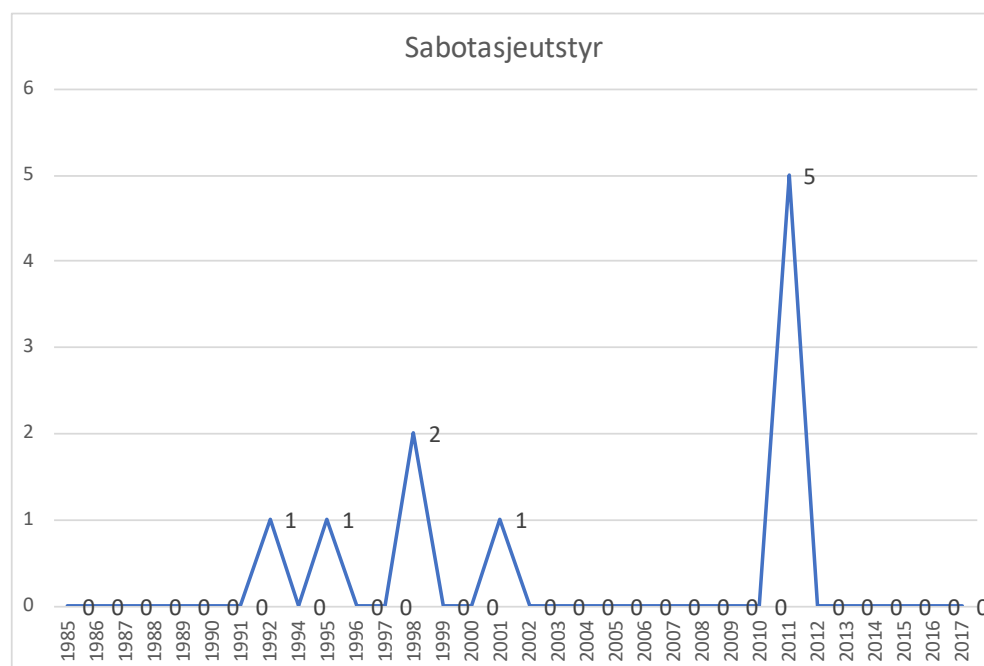
Figur 20: Trendlinje over nærkampsvåpen

Materialet viser at bruken av slike våpen i svært stor grad ble benyttet i 1992, med hele 72 angrep. Utover dette forblir tallene relativt lave gjennom hele prosjektperioden, frem til 2014 og 2015, hvor det skjer en markant økning. Ved å se på de to periodene som oppgaven tar

utgangspunkt i, ser det ut til at det har vært en økning fra 2,44 % i perioden før 9/11, til 4,29 % i perioden etter. En mulig forklaring på den økte forekomsten her, kan være fremveksten av ISIL. Som allerede nevnt, uttalte Abu Muhammed al-Adnani i den forbindelse at man skulle utføre angrep der man var, med de midlene man hadde tilgjengelige (Skjetne, 2014). Samtidig står det i motsetning til det Koehler-Derrick og Milton (2017) påstår om små grupper og målet om å ikke være fysisk tilstede i et angrep. Dette kan igjen sees i sammenheng med at det stadig er flere religiøse terrorister som utfører angrep. Religiøse terrorister er mer tilbøyelige til å selv dø i angrep, da de motiveres av belønning i den neste verden (Engene & Nordenhaug, 2008).

Sabotasjeutstyr

En siste kategori som er verdt å nevne, dreier seg om benyttelse av sabotasjeutstyr som våpen i terrorangrep.

Figur 21: Trendlinje over sabotasjeutstyr

Sabotasjeutstyr som våpen har primært blitt brukt for å skade et samfunns infrastruktur (START, 2018), som igjen kan skape problemer og påføre skader på sivile og uskyldige ofre. Flyselskapet KLM ble rammet av et slikt sabotasjeangrep i 2011. Dyrevernerne gravde opp deler av en golfbane i forbindelse med turneringen «KLM Open», på bakgrunn av selskapets rolle som fremtredende transportør av dyr som sendes til biomedisinsk forskning (START, 2018). Grafen ovenfor viser faktisk antall angrep gjennom hele prosjektperioden, med fem angrep i

hver av periodene. Prosentmessig har bruken gått fra 0,08 % til 0,19 %. Tallene viser at metoden ble brukt noen få ganger gjennom hele 90-tallet, før denne type taktikk deretter ikke ble benyttet i det hele tatt før i 2011⁵⁸.

Oppgavens funn

Etter å ha gjennomgått datamaterialet og analysene, ser det ut til at terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep holder seg stabilt, med en klar overvekt av bruk av primitive våpen, fremfor sofistikerte. Det ser dermed ut til at terroristene er mer repetitive enn nyskapende, og at de velger de trygge og tradisjonelle alternativene, fremfor å ta risikoen som følger bruken av sofistikerte våpen (Jenkins, 1985).

Dette til tross for Laqueur (1999), Hoffman (1998) og Whittakers (2007) prediksjoner og argumenter rundt teknologi, kunnskap om teknologi, økt antall av religiøse terrorister og tilgjengelige kjemiske midler. Spesielt den nye formen for organisering – ved at terrorister i større grad samler seg i små grupper og celler, fremfor store grupper og nettverk, ser ut til å ha stor betydning. Også målet med angrepet og gruppens ressurser har innvirkning (Koehler-Derrick & Milton, 2017). Et annet aspekt er at det rett og slett er mye enklere for terrorgrupper å benytte seg av konvensjonelle våpen, enn det er å bygge et kjernefysisk våpen. Slike våpen er også vanskelige å både få tak i og å detonere (White, 2017). Mens sofistikerte våpen kan føre til store ødeleggelser og høy dødelighet, er sjansen for å bli tatt forholdsvis stor. Ved å bruke enklere våpen blir sannsynligvis skadeomfanget mindre, men sannsynligheten for at operasjonen lykkes øker. Hoffman påstår at terrorister fortsatt setter sin lit til spesielt to typer av primitive våpen: skytevåpen og bomber. Videre mener han at disse til stadighet blir brukt på bakgrunn av enkelheten og den lille kostnaden slike våpen medfører (Hoffman, 2014). Samtidig viste tallene fra GTD at kategoriene skytevåpen og eksplosiver, hadde gått ned i perioden etter 9/11. Dette kan igjen forklares i form av den nye organiseringen i mindre grupper og celler (Koehler-Derrick & Milton, 2017).

Til tross for at skytevåpen og bomber anses som relativt primitive, er de likevel mer dødelige enn tidligere. Primitive våpen i dag har ofte lang rekkevidde, plass til mye ammunisjon og har en hyppigere skyterate enn tidligere (Hoffman, 2014). Også Homer-Dixon (2002) påpeker hvordan de primitive våpnene har blitt bedre med årene, i form av automatvåpen og missiler.

⁵⁸ Som nevnt, finnes det også en siste kategori innenfor våpen som heter «falske våpen». Da denne er kategorien ikke er brukt i det hele tatt i tiden etter 9/11, samt heller ikke egentlig utgjør en våpentype, har denne blitt tatt ut. For mer informasjon vedrørende denne kategorien, se kodeboka, vedlegg 3.

Selv om bruken av primitive våpen har holdt seg stabil og høy, ser det likevel ut til å ha vært en slags endring i hvilke primitive våpen som foretrekkes. Bruken av eksplosiver er fortsatt høy og brannstifting har økt. En økning har også skjedd blant de mindre kategoriene, som kjøretøy og nærkampvåpen. Bruken av skytevåpen har, som nevnt, gått ned, og er nærmest halvert fra perioden før 9/11 til perioden etterpå. Dette kan forklares med behovet for geografisk tilstedeværelse, og at de små gruppene som terrorister ofte samles i, ikke har noen å miste. På den annen side har benyttelsen av kjøretøy og nærkampsvåpen økt, til tross for at dette også er metoder som krever fysisk nærhet til angrepet de selv utfører. En mulig forklaring på dette igjen kan være at mange av terroristene handler ut fra en religiøs ideologi, og er mer tilbøyelige for å selv dø, til fordel et liv i den neste verden (Engene & Nordenhaug, 2008). Også uttalelsen fra Abu Muhammed al-Adnani fra september 2014 er verdt å gjenta – da han oppfordret ISIL-sympatisører til å utføre angrep i sine hjemland med enkle redskaper og metoder (Skjetne, 2014)⁵⁹.

På bakgrunn av dette ser det dermed ut til at hypotese 1, som sa at «Det brukes mer sofistikerte våpen etter 9/11, enn i perioden før», verken kan forkastes eller beholdes. Til tross for en prosentmessig økning i bruk av slike våpen, får ikke hypotesen nok støtte, grunnet de små tallene. I perioden før 9/11 var bruken på 0,15 %, til at den nå har økt til 0,53 %. Hva gjelder hypotese 2, som på sin side var «Det brukes mer primitive våpen etter 9/11, enn i perioden før» skal derimot beholdes. Med en prosentmessig økning fra 94,03 % til 97,87 %, kan det derfor konkluderes med at disse våpentypene brukes prosentmessig mer i tiden etter 9/11, enn i perioden før, til tross for at antall angrep har gått ned. Som nevnt, viste tallene at Vest-Europa ble utsatt for 6605 angrep i perioden før, mot 2660 i perioden etterpå. Dette kan i seg selv tolkes som en samfunnsmessig positiv utvikling. Til tross for dette uttalte Jens Stoltenberg på Atlanterhavskonferansen i februar 2018 at verden er farligere enn før, som da igjen kan kobles til det globale aspektet ved terrorismen som har dukket opp med tiden. Statistisk sett har Vest-Europa blitt en tryggere region, men usikkerheten rundt de globale angrepene som kan skje når som helst og hvor som helst, gjør likevel at regionen ikke oppfattes som helt trygg likevel (Holand & Ellingsen, 2019).

⁵⁹ Samtidig som det ser ut til at mange faktorer kan ha innvirkning i valg av våpen, anser jeg det også som nødvendig å være klar over at ikke alle terrorangrep er planlagt i like lang tid, og at man i noen tilfeller kun tyr til det man har tilgjengelig.

5. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg foretatt en kvantitativ og deskriptiv undersøkelse om terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terroraksjoner. Jeg ble nysgjerrig på tematikken etter å ha observert et økende antall av terrorangrep med kjøretøy som våpen de siste årene - som i Barcelona i 2017 og Nice i 2016 (Counter Extremism Project, 2019). Forskere som Laqueur (1999), Whittaker (2007) og Hoffman (1998) mente at fremtidens terrorisme kom til å bli mer sofistikert og preget av masseødeleggelsesvåpen og cyberterrorisme⁶⁰. Kontrasten mellom forskernes prediksjoner og den økte bruken av kjøretøy som våpen, fikk meg til å ville å undersøke dette nærmere. En annen diskusjon som foregikk i denne perioden dreide seg om debatten vedrørende ny og gammel terrorisme. Noen forskere, som Crenshaw (2007), anså skillet for den nye og gamle terrorismen til å gå rundt 9/11. Debatten dreide seg om at de siste endringene innen terroristers organisering, finansiering, ideologi og ekstreme tilbøyeligheter har endret seg i så stor grad, at det kunne skilles mellom en ny og gammel type.

På bakgrunn av 9/11 og den ovennevnte debatten, utarbeidet jeg derfor forskningsspørsmål som ønsket å undersøke om det hadde skjedd en endring i terroristers valg av våpen i vesteuropeiske terrorangrep, etter 9/11. Perioden jeg undersøkte strakk seg fra 1985 til 2017, slik at det var like mange år på begge sider å sammenligne med. Vest-Europa ble valgt som periode i hovedsak på bakgrunn av Norges tilhørighet til regionen.

Derfra gikk jeg i gang med å redegjøre for oppgavens teoretiske forankringer. Fordi begrepene terror, terrorisme og terrorist ofte blir omtalt som det samme, startet jeg den gjennomgangen med å definere disse begrepene. Videre gikk veien videre inn i debatten vedrørende ny og gammel terrorisme, hvor jeg delte den inn i organisering, finansiering, ideologi og økt dødelighet. Jeg la også til et element hva gjaldt potensiell endring i valg av våpen. På bakgrunn av forskernes prediksjon vedrørende økt bruk av sofistikerte våpen, utarbeidet jeg første hypotese i lys av teknologi, tilgjengelige kjemiske midler og ideologi. Deretter hentet jeg også inn mange flere faktorer som kunne tenkes å ha innvirkning i valg av våpen, som den nye terrorismen, aspektene som utgjør «the ecology of terrorism»⁶¹ (Segre & Adler, 1973), globalisering og kontraterrorisme, for å nevne det mest sentrale. På bakgrunn av denne gjennomgangen utarbeidet jeg enda en hypotese, som da gikk i motsatt retning av hva forskerne predikerte: Det brukes mer primitive våpen etter 9/11, enn i perioden før.

⁶⁰ Fordi databasen ikke tilbyr materiale vedrørende sistnevnte angrepstype, har jeg ikke gått i dybden av cyberterrorisme.

⁶¹ Transport, kommunikasjon, massemedier

Etter den teoretiske gjennomgangen og utarbeidelsen av hypotesene, gikk oppgaven videre inn i den metodiske delen. Her ble hele prosjektprosessen gjennomgått, og mye av fokuset ble lagt på GTD, som er det empiriske arbeidet som oppgaven har vært tuftet på. Jeg foretok også en gjennomgang av hvordan jeg utviklet GTD fra å være en stor mengde data til å bli et datasett som passet inn i min oppgave, samt en gjennomgang av de mest aktuelle variablene.

Derfra gikk veien inn i analysekapittelet, hvor målet var å svare på forskningsspørsmålene og hypotesene jeg konstruerte tidligere i oppgaven. Resultatene fra analysene viste at hypotese 1, som handlet om en økt bruk av sofistikerte våpen, verken kunne beholdes eller forkastes, grunnet for små tall. Bruken av sofistikerte våpen har derfor ikke hatt noen merkbar økning i perioden etter 9/11. Hypotese 2, som handlet om økt bruk av primitive våpen, kunne derimot beholdes, da tallene viste en økt bruk av slike metoder etter 9/11. Bruken av primitive våpen hadde økt fra 94,03 % til 97,87 %. Resultatet viste at terrorister som utfører terrorangrep i Vest-Europa er mer repetitive enn nyskapende (Jenkins, 1985), og fortsatt sverger til primitive våpen, fremfor sofistikerte våpen. Samtidig har det likevel skjedd en endring i *hvilke* primitive våpen som benyttes. Bruken av eksplosiver er høy, men har gått noe ned. Også skytevåpen har gått ned. Brannstifting som metode har derimot økt kraftig. Også bruken av nærkampsvåpen og kjøretøy har hatt en liten, men merkbar økning.

Hva vil dette si?

Etter å ha fullført denne oppgaven, viser tallene fra GTD en tydelig kontinuitet i terroristers valg av metode ved at de fortsatt tyr til primitive våpen, fremfor sofistikerte. Dette er derfor noe vesteuropeisk kontraterrorisme og sikkerhetsorganisasjoner bør ta i betraktning. Det er derfor naturlig å anse konkrete tiltak som pullerter, adgangskontroll og annen objektsikring til å være av nytte. Samtidig er det også viktig å være klar over at terrorister og aktører som ønsker å utføre skadelige handlinger vil klare å finne hull, og at det derfor ikke er mulig å sikre seg hundre prosent, slik sveitserostmodellen viste (Reason, 1997). Fordi terroristene sies å alltid ligge et hestehode foran kontraterrorismen (Hoffman, 1998), baseres ofte myndighetenes tiltak på allerede utførte angrep, som for eksempel at det ble satt opp kjøretøysperrer i Karl Johans gate i etterkant av flere kjøretøyangrep andre steder i Europa (NTB, 2017). Likevel kan det anses som hensiktsmessig å utføre slike tiltak, da tallene fra GTD på et overordnet nivå støtter opp om Jenkins påstand om at terrorister handler mer repetitivt enn nyskapende (Jenkins, 1985). Samtidig har tallene fra GTD også vist at det finnes noen endringer i bruk av spesifikke

våpentyper (START, 2018). Tallene som er benyttet i denne oppgaven viser at bruken av kjøretøy som våpen i terrorangrep i Vest-Europa er stigende. Det er også i tråd med det Petulla (2017) skriver: Bomber, skytevåpen og kniver har lenge vært terroristers foretrukne våpen, men den siste trenden viser at de i større grad benytter kjøretøy for å oppnå massedød. Også han viser til al-Adnanis uttalelse om å utføre angrep der man er ved å "Smash his head with a rock, or slaughter him with a knife, or run him over with your car," (Petulla, 2017).

Et kjennetegn blant flere av kjøretøyangrepene, er at de har blitt utført av enten lone wolves eller små celler, som er inspirert av større terrornettverk (START, 2018). Dette viser til det Sageman (2008) kaller for leaderless Jihad, ved at terroristene blir inspirert over nettet uten direkte kontakt. Han sier også at det er svært vanskelig å unngå angrep utført av aktører tilknyttet leaderless Jihad (Sageman, 2008), noe som terrorangrepene i New Zealand og Sri Lanka nylig brutalt ble beviser på.

Basert på denne stigende trenden, al-Adnanis uttalelse og vanskeligheten i avverge angrep tilknyttet leaderless Jihad, anser jeg det derfor som nødvendig å også i fremtiden være forberedt på at slike angrep kan finne sted – hvor som helst og når som helst – i henhold til den globale terrorismen.

Samtidig som kontraterrorismen og sikkerhetsorganisasjoner bør fortsette sikringsarbeidet i henhold til primitive metoder, er det likevel slik at tallet hva gjelder terrorangrep i Vest-Europa har gått kraftig ned fra perioden før 9/11, til perioden etterpå. Til tross for dette sier NATOs generalsekretær, Jens Stoltenberg at Vest-Europa er farligere enn før. Dette kan igjen forklares med det globale aspektet som terrorismen har ført med seg i kjølvannet av 9/11 (Holand & Ellingsen, 2019). Samtidig er det likevel viktig å være klar over at Vest-Europa statistisk sett, sammenlignet med mange andre regioner, er et trygt område å leve og bo i.

Selv om bruken av sofistikerte metoder ikke har økt, slik Hoffman (1998), Whittaker (2007) og Laqueur (1999) predikerte, kan det likevel ikke utelukkes at sofistikerte våpen vil få en økt bruk i tiden som kommer. Basert på endringene innenfor de enkelte våpentypene som har funnet sted de siste tiårene, er det naturlig å anta at det også vil forekomme endringer i valg av våpen i fremtiden.

Slik som sveitserostmodellen viste, vil det aldri være mulig å sikre seg hundre prosent mot uønskede hendelser og terrorangrep (Reason, 1997). Jeg håper likevel at denne oppgaven har vært med på å kartlegge hvilke våpen terrorister bruker, og kan gi en pekepinn mot hva som statistisk sett bør fokuseres på i arbeidet fremover med å sikre Vest-Europa mot terrorangrep. I tillegg til de statistiske tallene, finnes det også flere trender og hendelser som bør følges med

på i tiden fremover, deriblant de mange fremmedkrigerne som nå vender tilbake til Norge og andre land (Christensen & Bjørge, 2017). Frykten er at personer som kommer hjem igjen kan utgjøre en trussel mot det norske samfunnet, i form av å videreføre sin ideologiske overbevisning og å opprettholde kontakten med terrornettverk, i tillegg til at de har kunnskap om våpen og erfaring med kamphandlinger (Politiets Sikkerhetstjeneste, 2017). Foruten hjemvendte fremmedkrigere, viste det nylige terrorangrepet i Sri Lanka at ISIL er i ferd med å operere utenfor kjente områder (Barton, 2019), som også kan utgjøre en potensiell trussel. På en annen side antydte Sri Lankas forsvarsminister, Ruwan Wijewardene, at angrepene i Sri Lanka ble etterforsket som en hevnaksjon etter terrorangrepet mot muslimer i Christchurch i New Zealand i mars 2019, utført av en høyreekstrem lone wolf (Darrud & Radøy, 2019). Strategien vedrørende leaderless Jihad, som både Al-Qaida og ISIL har benyttet i stor grad (Sageman, 2008), ser dermed ut til å ha smittet over på høyreekstremismen, slik angrepet i Christchurch viste. Derfor er også økningen av høyreekstremisme (Bjørge & Gjelsvik, 2018) viktig å følge med på.

Videre forskning

På samme måte som terrorister gjør bevisste valg rundt offer og sted, har denne oppgaven vist at de også gjør noen valg knyttet til valg av våpen som benyttes i forbindelse med ulike terrorangrep. Denne oppgaven har holdt seg på et overordnet nivå, og for Vest-Europa sin del kunne det vært interessant å sett enda nærmere på de mer spesifikke våpentypene, og undersøkt hvorfor de ulike våpnene har økt eller avtatt i bruk. I tillegg er det også mange andre aspekter som kunne vært interessante å undersøke nærmere.

De andre regionene

Et aspekt det kunne vært interessant å forske videre på, er hvordan det ser ut i de andre regionene, i forhold til Vest-Europa. De nylige terrorangrepene i New Zealand og Sri Lanka viser en tendens til at det benyttes de samme metodene der som i Vest-Europa. Likevel trengs det ytterligere undersøkelser for å kunne komme med slike antydninger. Står de ovenfor de samme utfordringene? Er trendene de samme?

Ideologi

Det kunne også vært aktuelt å se nærmere på om de ulike ideologiske forankringene har de samme eller ulike preferanser hva gjelder valg av våpen i terroraksjoner, og om eventuelt disse har forandret seg med tiden. Spesielt religiøs terrorisme har vært fremtredende i forskning etter 9/11, mens høyreekstreme angrep i mange tilfeller ikke har blitt klassifisert som terrorisme (Ravndal, 2019). Også aksjoner basert på etno-nasjonalistisk tankegods har hatt en økning, som igjen kan sees i lys av flyktningebølgen i 2015 (Bjørge & Gjelsvik, 2018). Et annet aspekt vedrørende ideologi, som også kunne vært relevant å undersøke nærmere, er selvmordsbombing, som er en ekstrem metode som i mange tilfeller blir dratt frem i forbindelse med religiøs terrorisme (Crenshaw (2007), Pape (2003)). Blant vestlige land har selvmordsbombing gått fra å være en trussel langt borte, til å ramme dem selv, noe angrepene i Madrid i 2004 og London i 2005 er eksempler på (Moghadam, 2009). Pape (2003) mener terrorister bruker metoden som et strategisk verktøy, og har blitt populært fordi det fungerer og gir små grupper mye makt (Pape, 2003). Det kunne derfor vært interessant å undersøke selvmordsterrorisme i Vest-Europa, og eventuelt andre vestlige land, i lys av Papes strategiske argumenter. I denne oppgaven har selvmordsbombing gått innunder «eksplosiver», fordi datamaterialet vedrørende detaljer om våpenvalg er mangelfullt.

Mangelfullt materiale

En annen innfallsvinkel kunne vært å kategorisere de ulike våpentypene mer detaljert. Foreløpig er datamaterialet til GTD mangelfullt hva gjelder detaljerte variabler, og en slik gjennomgang ville derfor tatt mye tid og blitt ufullstendig. Samtidig oppfordrer jeg også GTD til å etterstrebe mer detaljrike data vedrørende spesifikke valg av våpen, som kan gjøre det enklere å utføre lignende prosjekter i fremtiden. Dersom datamaterialet hadde vært utviklet godt nok, kunne det vært interessant å dele inn i kategorier basert på low- og high tech og low- og high cost. Eksempelvis kunne kjøretøy blitt klassifisert som low tech og low cost, fordi det koster lite og man kan benytte en helt vanlig bil. Flere av aktørene benyttet leiebiler (Miller & Hayward, 2018). En atombombe kunne derimot blitt klassifisert som både high cost og high tech, da et slikt våpen ville krevd både høyteknologi og store summer for å bli lagd (Combs, 2013). Cyberterrorisme kan på sin side anses som low cost og high tech. Datamaskiner har utviklet seg til å bli rimelige og tilgjengelige og kan dermed anses som low cost. Samtidig anses også et slikt angrep for high tech, da det referer til bruken av datamaskiner for å angripe høyteknologiske mål (White, 2017).

Cyberterrorisme

Foruten sofistikerte våpen som kjemiske, radiologiske og biologiske våpen, predikerte også flere forskere en økt bruk av cyberterrorisme i den digitale verden (Hoffman (1998) Laqueur (1999)). Data vedrørende cyberterrorisme finnes foreløpig ikke i GTD. Samtidig kan også definisjonsspørsmålet omkring denne typen terrorisme være vanskelig. Selv om denne oppgaven viste at terrorister i stor grad velger primitive angrep, blir det spennende å følge utviklingen hva gjelder cyberterrorisme. Danitz og Strobel (1999) påstår at datamaskiner er sårbare mot kriminalitet, og at terrorister vil fortsette å bruke dem i angrep. Laqueur (1999) mente cyberterrorisme ville utvikle seg til å bli et økende problem, men at det var meningsløst å spekulere særlig i hva som ville skje, på grunn av den raskt utviklede teknologien som forandrer seg hele tiden. (Laqueur, 1999).

Andre datasett om terrorisme

Som nevnt i metodekapittelet, finnes det flere databaser som tilbyr data vedrørende terrorangrep. Av den grunn kunne det også vært interessant å sammenligne disse databasene, og undersøkt hvorvidt tallene stemmer overens, eller om det finnes markante forskjeller i antall registrerte terrorangrep i for eksempel TE-SAT og TWEED, i forhold til GTD. En bedre og større gjennomgang av samtlige av de tilgjengelige databasene på feltet, kunne igjen bidratt til bedre validitet i tilsvarende prosjekter i fremtiden.

Til tross for at mange sikkerhetstiltak kan ha stor innvirkning og effekt for å forhindre og minske skaden av terrorangrep, er de ikke egnet til å fjerne roten fra selve problemet. Derfor vil jeg helt avslutningsvis foreslå at hva gjelder terrorisme generelt, bør det fortsettes å forske på radikaliseringsprosesser, for å hindre rekrutteringen av nye terrorister.

Litteratur

- Aarhaug, J., Ørving, T., & Kristensen, N. B. (2018). *Samfunnstrender og ny teknologi- Perspektiver for fremtidens transportsystem*. TØI-rapport 1641/2018.
- Aas, K. F. (2013). *Globalization and Crime*. London: SAGE.
- Appleton, C. (2014) Lone wolf terrorism in Norway, *The International Journal of Human Rights*, 18(2), s. 127–142. DOI: 10.1080/13642987.2014.889390
- Arquilla, J., Ronfeldt, D. & Zanini, M. (1999). Networks, Netwar, and Information-Age Terrorism. I: Lesser, I. O., Hoffman, B., Arquilla, J., Ronfeldt, D. & Zanini, M. red. *Countering the New Terrorism*. Washington: RAND.
- Barton, G. (2019). Islamic State has claimed responsibility for the Sri Lanka terror attack. Here's what that means. *The Conversation* [Internett], 25. april. Tilgjengelig fra: <https://theconversation.com/islamic-state-has-claimed-responsibility-for-the-sri-lanka-terror-attack-heres-what-that-means-115915?fbclid=IwAR0KXJdsCuKRzP4tjcca4M-hBLfoaF5J6kS5pGl5SkUmnfSO-qRFtSIImlc> [Lest 26. april 2019].
- Baylis, J., Smith, S. & Owens, P. (Red.) (2011). *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*, 5. Utgave. Oxford: Oxford University Press.
- Behuria, A. K. (2007) Fighting the Taliban: Pakistan at war with itself. *Australian Journal of International Affairs*, 61(4), s. 529–543. DOI: <https://doi.org/10.1080/10357710701684963>
- Bjørger, T. (Red.) (2011). *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*. Oslo: Politihøgskolen.
- Bjørger, T. & Gjelsvik, I. M. (2018). Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge. I: Bjørger, T. red. *Høyreekstremisme i Norge: Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. Oslo: Politihøgskolen, s. 27–143.
- Bjørnland, B. (2017). Soloterror – ikke så solo som vi tror. *Politiets Sikkerhetstjeneste* [Internett], 23. oktober. Tilgjengelig fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/innlegg/soloterror---ikke-sa-solo-som-vi-tror/> [Lest 20. mars 2019].
- Bouhana, N., Malthaner, S., Schuurman, B., Lindekilde, L., Thornton, A., & Gill, P. (2018). Lone-actor terrorism: radicalisation, attack planning and execution. I: Silke, A. red. *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*. London: Routledge, s. 138–150.

- Brustad, L. & Gimse L.M. (2017). Bruno drept hånd i hånd med sønnen: - Vi tenker på lille Aria, som aldri vil få kjenne sin far. *Dagbladet* [Internett], 18. august. Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/bruno-drept-hand-i-hand-med-sonnen--vi-tenker-pa-lille-aria-som-aldri-vil-fa-kjenne-sin-far/68602599> [Lest 16. januar 2019].
- Burton, F. & Stewart, S. (2008). The “Lone Wolf” Disconnect. *Terrorism Intelligence Report*. Stratfor: Global Intelligence.
- Bush, G. W. (2002). Address to a joint session of Congress and the American people. *Harvard Journal of Law and Public Policy*, 25(2), s. XIII–XX.
- Byman, D. (1998) The logic of ethnic terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 21 (2), s. 149–169. DOI: [10.1080/10576109808436060](https://doi.org/10.1080/10576109808436060)
- Christensen, T. W., & Bjørge, T. (2017). *Hvordan håndtere hjemvendte fremmedkrigere og andre syriafarere? Tiltak for ivaretagelse og oppfølging*. NO. 1 / 2018. Oslo: Senter for ekstremismeforskning.
- Combs, C. C. (2013). *Terrorism in the twenty-first century*. 7. utgave. Boston: Pearson.
- Copeland, T. (2001). Is the "New Terrorism" Really New?: An Analysis of the New Paradigm for Terrorism. *Journal of Conflict Studies*, 21(2). Tilgjengelig fra: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/4265/4834> [Lest 14. november 2018].
- Counter Extremism Project (2019). Vehicles as Weapons of terror. Tilgjengelig fra: <https://www.counterextremism.com/vehicles-as-weapons-of-terror> Lest 10.05.19
- Crenshaw, M. (2007). The Debate over “New” vs. “Old” Terrorism, paper presentert på det årlige møtet i American Political Science Association, Chicago, Illinois, August 30-September 2, 2007.
- Danitz, T & Strobel, W. P. (1999). Internet’s Impact on Activism: The Case of Burma. *Studies in Conflict and Terrorism* 22(3), s. 257–269. DOI: <https://doi.org/10.1080/105761099265766>
- Darrud, A. & Radøy, S. T. (2019). Sri Lanka-terror: – Hevn for moské-angrepene på New Zealand. *NRK* [Internett], 23. april. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/urix/sri-lanka-terror_-hevn-for-moske-angrepene-pa-new-zealand-1.14524467 [Lest 1. mai 2019].
- Ekroll, H. C. (2015). Dette var Europas blodige terrortår for IS og al-Qaida. *Aftenposten* [Internett], 6. desember. Tilgjengelig fra:

<https://www.aftenposten.no/verden/i/ajl2/Dette-var-Europas-blodige-terrtiar-for-IS-og-al-Qaida> [Lest 5. februar 2019].

- Ellingsen, T. (2019) Rasisme i Norge: Noen utviklingstrekk. Paper presentert på KEL-seminar Nord universitet november 2018. Under revisjon.
- Enders, W., Sandler, T., & Gaibullov, K. (2011). Domestic versus transnational terrorism: Data, decomposition, and dynamics. *Journal of Peace Research*, 48(3), s. 319–337. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F0022343311398926>
- Engene, J. O. (1994). *Europeisk Terrorisme*. Vold, stat og legitimitet. Otta: TANO.
- Engene, J. O. (2007). Five decades of terrorism in Europe: The TWEED dataset. *Journal of Peace Research*, 44(1), s. 109–121. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F0022343307071497>
- Engene, J. O. & Nordenhaug, I. (2008). *Norge i kamp mot terrorisme*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Engene, J. O. (2013). Mer overvåking, mer kontroll—Noen utviklingstrekk etter 22. juli 2011. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 54(02), s. 233–244.
- Eurojust (u.å.). *History of Eurojust* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.eurojust.europa.eu/about/background/Pages/history.aspx> [Lest 15. februar 2019].
- Europol. (2018). *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018* (TE-SAT 2018).
- Fimreite, A.L., P. Lango, P. Lægreid & L.H. Rykkja (Red.). (2014). *Organisering for samfunnssikkerhet og krisehåndtering*, 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- FN-sambandet (2018). *Nedrustning* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/Tema/Konflikt-og-fred/Nedrustning> [Lest 5. mars 2019].
- FNs sikkerhetsråd (2019). *Consolidated List* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://scsanctions.un.org/fop/fop?xml=htdocs/resources/xml/en/consolidated.xml&xslt=htdocs/resources/xsl/en/consolidated.xsl> [Lest sist 10. mai].
- Gursli-Berg, G. (20. Februar 2018). Aum Shinrikyo. I: Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Aum_Shinrikyo [Lest 29. april 2019].
- Hegghammer, T. (2012, januar). Utviklingstrekk i internasjonal terrorisme etter 11. september 2001. Innlegg presentert ved 22-kommisjonen.

- Heradstveit, D. & Bjørge, T. (1987). *Politisk kommunikasjon – Introduksjon til semiotikk og retorikk*. Oslo: TANO.
- Hewitt, C. (2003). *Understanding Terrorism in America*. London: Routledge Ltd. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203301432>
- Hirst, P. (1998) New and Old Technologies: Choice of Strategy and Targets, I: Jervas, G. red. *FOA Report on Terrorism*, s.111–128.
- Hoffman, B. (1998). *Inside Terrorism*. London: Victor Gollancz.
- Hoffman, B. (2014). Low-Tech Terrorism. *The National Interest*, (130), s. 61–71.
- Holand, Am M. & Ellingsen, T. (2019). Bildet av en utrygg verden? I media og i virkeligheten. Artikkel under utarbeidelse.
- Holm-Nilsen, S., Carlsen, H., Mjaaland, O. & Skille, Ø. B. (2018). Kripos: tror drapsvideoen er ekte. *NRK* [Internett], 21. desember. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/norge/kripos_-tror-drapsvideo-er-ekte-1.14350125 [Lest 15. april 2019].
- Homer-Dixon, T. (2002). The Rise of Complex Terrorism. *Foreign Policy*. (128), s. 52–62.
- Hopgood, S. (2005). Tamil Tigers 1987–2002. I: Gambetta, D. red. *Making sense of suicide missions*. Oxford: Oxford University Press.
- Jenkins, B. M. (1975). *Will terrorists go nuclear?* Santa Monica: Rand Corporations. Tilgjengelig fra: <http://www.defence.org.cn/aspnet/vip-usa/UploadFiles/2008-10/200810132327510156.pdf>
- Jenkins, B. M. (1985). *The future course of international terrorism* [Internett]. Santa Monica: RAND Corporation. Tilgjengelig fra: <https://www.rand.org/pubs/papers/P7139.html>
- Jensen, M. (2013). Discussion Point: The Benefits and Drawbacks of Methodological Advancements in Data Collection and Coding: Insights from the Global Terrorism Database (GTD). Tilgjengelig fra: <https://www.start.umd.edu/news/discussion-point-benefits-and-drawbacks-methodological-advancements-data-collection-and-coding>
- Jumbert, M. G. (7. februar 2018). Flyktningkrisen i Middelhavet. I: Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Flyktningkrisen_i_Middelhavet [Lest 3. mai 2019].

- Kiras, J. D. (2011). Terrorism and globalization. I: Baylis, J., Smith, S. og Owens, P. red. *The Globalization of World Politics – An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press, s. 364–380.
- Kjølberg, A. (2003). *Når religionen blir truet: Årsaker til og konsekvenser av islamistiske grupperes sikkerhetisering av religion*. Kjeller: FFI.
- Koehler-Derrick, G. & Milton, D. J. (2017). Choose your weapon: The impact of Strategic Considerations and Resource Constraints on Terrorist Group Weapon Selection. *Terrorism and Political Violence*, s. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/09546553.2017.1293533>
- Kupperman, R. H., & Trent, D. M. (1979). *Terrorism: Threat, reality, response* (Vol. 204). Stanford, CA: Hoover Institution Press.
- Kveberg, T. (2012) 'New Terrorism' - Fact or Fiction? A Descriptive and Quantitative Analysis of Religious Terrorism Since 1985 [masteroppgave]. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- LaFree, G. (2010) The Global Terrorism Database (GTD): Accomplishments and Challenges. *Perspectives on Terrorism* 4(1), s. 24–46.
- Langset, M. (2017). I disse angrepene brukte de bil som terrorvåpen. *VG* [Internett], 19. august. Tilgjengelig fra: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/d31PJ/i-disse-angrepene-brukte-de-bil-som-terrorvaapen> [Lest 13. april 2019].
- Laqueur, W. (1999). *The New Terrorism Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford University Press.
- Leraand, D. (10. oktober 2017). Den arabiske våren. I Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Den_arabiske_v%C3%A5ren [Lest 29. april 2019].
- Leraand, D. (21. mai 2018). Midtøsten-konflikten. I Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Midt%C3%B8sten-konflikten> [Lest 9. april].
- Lesser, I. O. (1999). Introduction. I: Lesser, I. O., Hoffman, B., Arquilla, J., Ronfeldt, D. & Zanini, M. red. *Countering the New Terrorism*. Washington: RAND.
- Lia, B. (2005). *Globalization and the Future of Terrorism. Patterns and Predictions*. New York: Routledge.
- Lia, B., Berg, J. K., Leraand, D. & Stenersen, A. (20. februar 2018). Terrorisme. I Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/terrorisme> [Lest 12. februar 2019].

- Lia, B., Hegghammer, T., Andresen, R. I. V., Kjøk, Å., & Bokharli, L. (2002). *Atommateriale, gass og mikrober som terrorvåpen? En undersøkelse av terrorgruppers interesse for og bruk av ikke-konvensjonelle våpen*. FFI/Rapport-2001/02930. Kjeller: FFI.
- Lia, B., & Skjølberg, K. (2000). *Why terrorism occurs: A survey of theories and hypotheses on the causes of terrorism* (FFI rapport). Kjeller: FFI.
- Lutterbeck, D. (2005). Blurring the Dividing Line: The Convergence of Internal and External Security in Western Europe. *European Security*, 14(2), s. 231–253.
- Lyon, D. (Red) (2006). *Theorizing Surveillance: The panopticon and beyond*. Devon: Willan Publishing.
- Lyon, D. (2015). *Surveillance after Snowden*. Cambridge: Polity Press.
- Malkki, L. (2018). Left-wing terrorism. I: Silke, A. red. *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*. Abingdon: Routledge.
- Michael, G. (2018). Right-wing Terrorism i Silke, A. red. *Routledge Handbook Of Terrorism And Counterterrorism*. Abingdon: Routledge.
- Miller, V., & Hayward, K. J. (2018). ‘I did my bit’: Terrorism, Tarde and the Vehicle Ramming Attack as an Imitative Event. *The British Journal of Criminology*, 59(1), s. 1–23.
- Moghadam, A. (2009). Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks. *International Security* 33(3), s. 46–78.
- NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Nesser, P. (2015). *Islamist terrorism in Europe: A history*. London: Hurst.
- Neumann, P. R. (2009). *Old and new terrorism*. Cambridge og Malden: Polity Press.
- NOU 2012:14. *Rapport fra 22. juli-kommisjonen*.
- NRK. (2018). *Latterlig smart*. Skjønberg, L. O. Tilgjengelig fra: <https://tv.nrk.no/serie/latterlig-smart/2018/DMTV23600418/avspiller>

- NTB. (2017). Nå skal Karl Johan terrorsikres. *Aftenposten* [Internett], 6. november. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/osloby/i/5m4Mm/Na-skal-Karl-Johan-terrorsikres> [Lest 23. januar 2019].
- Pantucci, R., Ellis, C., & Chaplais, L. (2016). Lone-Actor Terrorism. Tilgjengelig fra: http://www.isdglobal.org/de/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/Literature_Review.pdf
- Pape, R. (2003). The Strategic Logic of Suicide Terrorism. *The American Political Science Review*, 97(3), s. 343–361.
- Petulla, S. (2017). Vehicles Are Becoming the Weapons of Choice for Terrorists. *NBC News* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.nbcnews.com/news/world/vehicles-are-becoming-weapons-choice-terrorists-n768846> [Lest 11. mai 2019].
- Politiets Sikkerhetstjeneste. (2017). *Trusselsvurdering* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselsvurderinger/psts-trusselsvurdering-2017.pdf> [Lest 3. mai 2019].
- Powell, C. L. (2002). *Release of the 2001 Report "Patterns of Global Terrorism* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/10350.htm> [Lest 29. april 2019].
- Rapoport, D. C. (2006). The Four Waves of Modern Terrorism. I: Rapoport, D. C. red. *Terrorism: Critical Concepts in Political Science*. London og New York: Routledge.
- Ravndal, J. A. (2019). Is right-wing terrorism and violence on the rise? *Senter for ekstremismeforskning* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.sv.uio.no/c-rex/english/news-and-events/right-now/is-right-wing-terrorism-and-violence-on-the-rise.html> [Lest 4. mai 2019].
- Reason, J. (1997). *Managing the risks of organizational accidents*. Aldershot, England: Ashgate.
- Reich, W. (Red.) (1998). *Origins of terrorism: Psychologies, ideologies, theologies, states of mind*. Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.
- Ringdal, K. (2007) *Enhet og Mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rose, Nikolas (1996). Identity, genealogy, history» I: Stuart Hall og Paul du Gay. red. *Questions of cultural identity*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE.

- Sageman, M. (2008). The next generation of terror. *Foreign Policy*, (165), s. 37–42.
- Sageman, M. (2014). The stagnation in terrorism research. *Terrorism and Political Violence*, 26(4), s. 565–580.
- Schieffloe, P. M. (2003). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Schmid, A. P. (1992). The response problem as a definition problem. *Terrorism and Political Violence* 4 (4), s. 7–25.
- Schmid, A. P. (2012). The revised academic consensus definition of terrorism. *Perspectives on Terrorism*, 6 (2) s. 158–159.
- Schmid, A. P. & Jongman, A. J. (2017). *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, and literature*. Abingdon: Routledge.
- Segre, D. V & Adler, J. H. (1973) The ecology of terrorism, *Survival*, 15(4), 178–183, DOI: [10.1080/00396337308441412](https://doi.org/10.1080/00396337308441412)
- Silke, A. (2018). The study of terrorism and counterterrorism I: Silke, A. red. *Routledge Handbook Of Terrorism And Counterterrorism*. Abingdon: Routledge.
- Simon, D. J. (2013). *Lone Wolf Terrorism: Understanding the Growing Threat*. New York: Prometheus Books.
- Skjetne, O. L. (2014). Dette er terrortrusselen som fikk PST til å slå alarm. *Dagbladet* [Internett], 5. november. Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/dette-er-terrortrusselen-som-fikk-pst-til-a-sla-alarm/60825105> [Lest 25. november 2018].
- National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START). (2018). Global Terrorism Database. Tilgjengelig fra: <https://www.start.umd.edu/gtd>
- Straffeloven. *Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff m.v.*
- Strømmen, Ø. (21. mai 2014). Høyreekstremisme. I Store norske leksikon [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/h%C3%B8yreekstremisme> [Lest 6. desember 2018].
- Thrane, C. (2018). *Kvantitativ metode. En praktisk tilnærming*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Tilly, C. (2004). Terror, Terrorism and Terrorists. *Sociological Theory*, 22(1), s 5–13.
- Tufte, P. A. (2018). *Hvordan lese kvantitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Tvedt, T. (2015). Tausheten om Libya. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 32(03), s. 205–216.
- Vergani, M. (2014). Neo-Jihadist Prosumers and Al Qaeda Songle Narrative: The Case Study of Guiliano Delnevo. *Studies in Conflict and in Terrorism* 37(7), s. 604–617.
- Wergeland, Paal. (2017). Slik forberedte terroristene angrepet ved London Bridge. *NRK* [Internett], 10. juni. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/urix/slik-forberedte-terroristene-angrepet-ved-london-bridge-1.13553644> [Lest 10. april 2019].
- Wharton, K. (2017). *Wheeling Terror: A Psychosocial view of Vehicles as a Weapon of Terror*. Missouri: Research Institute for European and American Studies.
- White, J. R. (2017). *Terrorism and Homeland Security*. 9. Utgave. Boston: Cengage Learning.
- Whittaker, D. J. (2007). *Terrorism: understanding the global threat*. Harlow: Pearson.
- Wilkinson, P. (2001). *Terrorism versus democracy: The liberal State Response*. London: Frank Cass.

Vedlegg:

Vedlegg 1 – Figur 22

Region	Hvilke land som inngår i regionen
Nord-Amerika	Canada, Mexico, USA
Sentral-Amerika og Karibien	Antigua and Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Cayman Islands, Costa Rica, Cuba, Dominica, Dominican Republic, El Salvador, Grenada, Guadeloupe, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaica, Martinique, Nicaragua, Panama, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, Trinidad and Tobago
Sør-Amerika	Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Colombia, Ecuador, Falkland Islands, Fransk Guiana, Guyana, Paraguay, Peru, Suriname, Uruguay, Venezuela.
Øst-Asia	Kina, Hong Kong, Japan, Macau, Nord-Korea, Sør-Korea, Taiwan
Sørøst-Asia	Brunei, Kambodsja, Øst-Timor, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Filippinene, Singapore, Thailand, Sør-Vietnam og Vietnam.
Sør-Asia	Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldivene, Mauritius, Nepal, Pakistan, Sri Lanka.
Sentral-Asia	Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan
Vest-Europa	Andorra, Østerrike, Belgia, Kypros, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Gibraltar, Hellas, Island, Irland, Italia, Luxembourg, Malta, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Sveits, Storbritannia, Vatikanstaten, West Germany (FRG)
Øst-Europa	Albania, Belarus, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Kroatia, Tsjekkia, Czechoslovakia, East Germany (GDR), Estonia, Ungarn, Kosovo, Latvia, Litauen, Makedonia, Moldova, Montenegro, Polen, Romania, Russland, Serbia, Serbia- Montenegro, Slovakia, Slovenia, Soviet Union, Ukraina, Yugoslavia
Midtøsten og Nord-Afrika	Algerie, Bahrain, Egypt, Iran, Irak, Israel, Jordan, Kuwait, Lebanon, Libya, Marokko, North Yemen, Qatar, Saudi Arabia, South Yemen, Syria, Tunisia, Tyrkia, United Arab Emirates, West Bank and Gaza Strip, Western Sahara, Yemen
Afrika sør for Sahara	Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Cameroon, Central African Republic, Chad, Comoros, Democratic Republic of the Congo, Djibouti, Equatorial Guinea, Eritrea, Ethiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Ivory Coast, Kenya, Lesotho, Liberia, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Namibia, Niger, Nigeria, People's Republic of the Congo, Republic of the Congo, Rhodesia, Rwanda, Senegal, Seychelles, Sierra Leone, Somalia, South Africa, South Sudan, Sudan, Swaziland, Tanzania, Togo, Uganda, Zaire, Zambia, Zimbabwe
Australasia og Oseania	Australia, Fiji, French Polynesia, New Caledonia, New Hebrides, New Zealand, Papua New Guinea, Solomon Islands, Vanuatu, Wallis and Futuna

Vedlegg 2 - Figur 23

Type våpen	Før 9/11		Etter 9/11	
	N	%	N	%
Eksploderiver	3859	58,43	1357	51,02
Skytevåpen	999	15,12	203	7,63
Brannstifting	1179	17,85	907	34,10
Nærkamp	161	2,44	114	4,29
Kjøretøy	2	0,03	17	0,64
Sabotasje	5	0,08	5	0,19
Falske våpen	5	0,08	0	0,00
Kjemiske	10	0,15	14	0,53
Ukjent/annet	385	5,83	43	1,62
TOTALT	6605	100	2660	100

Vedlegg 3 – kodebok GTD

<https://www.start.umd.edu/gtd/downloads/Codebook.pdf>